

DIVI IVONIS

CARNOTENSIS EPISCOPI

DE ECCLESIASTICIS SACRAMENTIS ET OFFICIIS

AG

PRÆCIPUIS PER ANNUM FESTIS

SERMONES.

259 SERMONUM ELENCHUS.

SERMO I. *De sacramentis neophytorum sermo in synodo habitus.*

II. *De excellentia sacrorum ordinum, et de vita ordinandorum, sermo in synodo habitus.*

III. *De significationibus indumentorum sacerdotalium.*

IV. *De sacramentis dedicationis.*

V. *De convenientia veteris et novi sacrificii, ut auctor ipse nominavit, opusculum.*

VI. *Quare Deus natus et passus sit.*

VII. *De Adventu Domini.*

VIII. *De Nativitate Domini.*

IX. *De Circumcisione Domini.*

X. *De Epiphania Domini.*

XI. *In Purificatione S. Mariæ.*

XII. *De Septuagesima.*

XIII. *De capite jejunii.*

XIV. *De Quadragesima.*

XV. *De Annuntiatione B. Mariæ.*

XVI. *In Rumis Palmarum.*

XVII. *De Cæna Domini.*

XVIII. *De Pascha.*

XIX. *In Ascensione Domini.*

XX. *In die sancto Pentecostes.*

XXI. *De cathedra S. Petri.*

XXII. *De Oratione Dominica.*

XXIII. *De Symbolo Apostolorum.*

XXIV. *De adulterino habitu.*

SERMO PRIMUS

De sacramentis neophytorum, habitus in synodo.

Quoniam populus ad fidem vocatus, visibilibus sacramentis instruendus est, ut per exhibitionem visibilium, pertingere possit ad intellectum invisibilium, nosse oportet, Domini, sacerdotes, qui hæc sacramenta contractant, modum et ordinem sacramentorum, et veritatem rerum significatarum: alioqui dispensatores tantorum mysteriorum sunt tanquam cæci duces cæcorum, tantum utilitatis inde habituri, quantum capiunt jumenta quæ portant panes ad usus aliorum, licet divina gratia non deserat sacramentum, quod per eos operatur salutem populorum. Attendant ergo Dominicorum

A sacramentorum dispensatores, quia Ecclesia Christi, quotidie ex gentibus, operantibus eisdem sacramentis, aggregatur: populus acquisitionis, cuius caput est Christus, per fidem generatur: per charitatem in virum perfectum nutritur, spe æternitatis in eadem fide et charitate solidatur: et omnium sacramentorum administrationem ad hunc finem referant, ut intelligant Ecclesiam Dei tanquam domum Dei in fide fundari. Dilectionem Dei et proximi, tanquam parietes bene sibi cohærentes, superædificari: ejusdem altitudinem, spe æternitatis gloriosissimæ cumulari. Hoc corpus Christi, licet nativitatem capitis sui consueto nascendi ordine subsecutum est, tamen hujus capitis nativitatem in unitate subsecuturi corporis, quætem membra præcesserunt, patriarchæ scilicet et prophætæ, et multi justi, qui prodigiis et præconiis multis, nativitatem capitis consecuti corporis præmonstraverunt. Quod bene ostensum est in Jacobo, interioris populi typum gerente, qui ad ortum festinans, manum præmisit, plantam fratris majoris natu manu tenens (*Gen. xxxvi*): hoc facto significans quia, reprobato priori populo, cuius typum gerebat Esau, nasciturus esset minor populus, Christianorum videlicet, qui benedictionem Dei Patris æterna hæreditate possideret. Illius quippe Patris sacramenta sunt nostra documenta, quibus ille populus tanquam parvulus est lactatus: et circa unius veri Dei cultum, ne post deos vel falsos vel alienos oberraret, occupatus. Unde ab initio sæculi in omni ætate sacramenta Christi et Ecclesiæ celebrata sunt quibus et ille populus nutrire, et nostræ redemptionis, modus insinuaretur. Nam prima ætate Adam de terra matre, sine terreno patre, homo ad eandem imaginem a Deo sexto die plasmatus **260** est (*Gen. 1*), et in novissima ætate sæculi, per Christum de terrena matre natum, sine terreno patre, homo ad eandem imaginem Dei reformatus est. Ad ejus rei consonantiam, eadem ætate de latere Adæ, qui erat forma Christi futuri, Eva formata est, (*Gen. 11*), et per sanguinem de Christi latere manantem, cum aqua sanctificationis Ecclesia fabricata est. Secunda vero ætate mundi, per octo animas a submer-

sione diluvii per arcam liberatas, eadem Ecclesia figurata est, quæ in spe octavæ, id est, resurrectionis, per aquas baptismi non sine auxilio ligni salutaris, a submersione exuberantium tentationum liberata est. Tertia denique ætate populus Dei ab Ægyptiaca servitute liberatus, transit mare Rubrum : cedit mare, virga Moysis percussum : præbet viam populo Dei, hostes a tergo sequuntur, et submerguntur : et hic repetita est baptismi, per lignum saluiferum consecuti [consecrati], sanctificatio : Nam rubet mare Rubrum, rubet et baptismus, Christi sanguine consecratus. Hostes a tergo sequentes moriuntur, quia peccata præterita per baptismum delentur. Dehinc quarta ætate in illa terrena Hierusalem claruit regnum David, Christi et Ecclesiæ regnum præfigurans : de cujus semine idem Christus natus est, in Ecclesia sua spiritualiter regnans, et eam sibi obtemperantem post tempora gloriose coronans. Inde est quod qui in sabbato sancto sunt baptizandi, quarta hebdomada quadragesimalis observantia, quæ continentia nobis arma ministrat, et quarta ejusdem hebdomadæ feria, catechizandi et exorcizandi, deferuntur ad Ecclesiam, ibi audituri et instruendi, qualiter contra spirituales nequitias sint pugnaturi : sed tamen usque in sabbatum paschale baptismus eorum differtur, hoc attendente Ecclesia, quia qui ad agonem in præsentī vita vocantur, in spe futuræ quietis baptizantur. Sic enim contra visibiles hostes pugnaturi, non ante quam in vita, id est, juvenili ætate, ad militiam eliguntur, ut sicut in hac ætate pugnaturi, validiores ad visibiles hostes repellendos, sic ad Christianam militiam sub typo hujus numeri electi, Christianum agonem viriliter exercent, et ut coronari mereantur, ab acie non recedant. Post tempora vero regum Israel, quinta ætate inchoante, propter perversitatem prætaxati populi captivante Babylonie rege, transmigravit ex parte idem populus in Babyloniam, et qui confusioi servierat voluntarius, regi Babylonis, quod interpretatur *confusio*, servivit invitus. Post septuaginta annos faciente christo Cyro, reversus est idem populus in Hierusalem, sicut prædixerat Isaias, deinde Jeremias. Quod bene ad statum pertinet Ecclesiæ, quæ post hujus sæculi, quod septenario volvitur numero dierum [tempora quæ septenario volvuntur, post multas], multas angurias, quas passa vel passura est sub regibus hujus spiritualis Babylonie, in celestem Hierusalem reversura est, ubi visione, pacis fructura est nulli ulterius confusioi servitura. Unde dicit Apostolus : Vanitati creatura subjecta est non volens, sed propter eum qui subjecit eam in spe, quia et ipsa creatura liberabitur a servitute corruptionis hujus in libertatem gloriæ filiorum Dei (*Rom. viii*). Per hæc omnia tempora non defuerunt viri justī futuræ Ecclesiæ membra : non defuerunt cuique tempori congrua sacramenta, tanquam populi nutrimenta. De quibus multa possent recitari, nisi studeremus brevitati. Ad ultimum sexta ætate de Virgine natus est

A Christus, sicut sexta die de terra virgine plasmatus est protoplastus. Hic Christus est finis legis, et veritas, completens omnia quæ præcesserant in umbra sacramentorum. In plenitudine temporis, sicut dictum est, natus Christus, crevit, ad virilem ætatem pervenit, tricesimo anno vitæ suæ [ætatis suæ anno, sicut], sicut tradunt evangelistæ, a Joanne baptizatus : non quia indiguit, sed quia ejus vita Christianis disciplina morum fuit. Dehinc elegit apostolos, prædicavit evangelium, crucifixus est, dans nobis exemplum humilitatis et patientiæ ; tertia die resurrexit, in quo membra sua resurrectionis suæ spe confirmavit : proxime cœlos ascensurus, discipulos, quid agere deberent, admonuit, dicens : « Ite, docete omnes gentes, prædicate Evangelium omni creaturæ. Qui crediderit et baptizatus fuerit, salvus erit (*Matth. xxviii*; *Marc. xvi*). » Hic paucis verbis docentur Domini sacerdotes, apostolorum successores et vicarii, de quibus dicitur : « Pro patribus tuis nati sunt tibi filii (*Psal. xlii*), » qualiter debeant rudes populos, terreni hominis imaginem adhuc portantes, catechizare : qualiter in novitate vitæ in Christi conformitatem lavacro aquæ in verbo transformare. Hoc ita factum est temporibus apostolorum et martyrum qui in Judæis et gentibus Evangelium Christi viris intelligentibus et quibuscunque personis verbi Dei capacibus annuntiaverunt. Postquam vero Ecclesia dilatata est et congregata [aggregata] in gentibus, nec inter fideles repertus est aliquis adultæ fidei non fidelis, ne parvuli eorum de hac vita ante rationabiles annos exeuntes, alieni remanent a consortio Christi, provisa est etiam in illis medicina salutis, ut in sacramento fidei baptizarentur, et per alterius fidem reconciliarentur Deo sicut per alterius peccatum alienati erant a Deo. Institutum est itaque ad hoc novum sacramentorum genus ad catechizandos parvulos, exorcizandos, initiandos et demum baptizandos, in quibus pro parvulo audit Ecclesia, et ad interrogata respondet, donec parvulus ad intelligibiles annos perveniat et sacramenta fidei, charitatis et spei, sibi imposita, per se intelligat. De quibus, quid significant, sacramentis, prout Dominus inspirare voluerit, charitati vestræ aliquid dicere proposuimus, ut et ipsi virtutem sacramentorum intelligatis, et auditores vestros docere studeatis.

Notandum ergo prius est, quomodo baptizandus in utero matris Ecclesiæ puer concipiatur, quibus alimentis usque ad nativitatem novi hominis in eodem utero nutriatur. Tria quippe sunt, quibus usque ad indumentum novitatis, baptizandus concipitur, alitur, et usque ad novitatis integritatem provebitur, catechismi scilicet, exorcismi et orationes. Catechizatur ob hoc qui ad fidem vocatur, ut ad quod vocatur, proprio moveatur voluntatis arbitrio. Exorcizatur, ut ab eo diaboli potestas iniqua depellatur. Additur pro eo oratio, ut gratia præveniat et sequatur, quæ vires præbeat libero arbitrio, et per quam procul fiat universa maligni spiritus illusio.

Signatur itaque primo baptizans crucis signaculo in fronte, in pectore, in oculis, in auribus, in naribus, in ore, ejus virtute victus est diabolus, et exaltatus est Christus. Unde Habacuc dixit : « Cornua in manibus, ibi reposita est fortitudo ejus (Habac. iii). » Hoc ergo signo muniuntur totius corporis sensus, ejus virtute et omnia nostra sacramenta complentur, et omnia diaboli figmenta frustrantur. Sic cum primogenita delerentur Ægypti, populus Hebræorum, signatis postibus domorum suarum sanguine agni paschalis (Exod. xii), typo **261** Dominicæ passionis, salvatus est : et populus Ægyptius, quia hoc signo caruit, in primogenitis suis graviter percussus est. Sic apud Ezechielem Hierusalem ab imminente clade liberandam esse promittitur, si Thau, quæ figuram crucis exprimit, in frontibus gementium atque dolentium, id est pœnitentium, signaretur (Ezech. ix). Postea datur sal benedictum in os pueri, ut per typtum sapientiæ sale conditus, fetore careat iniquitatis : nec a vermibus vitiorum ultra putrescat, sed incorruptus servetur, ad percipiendam plenam Christi gratiam : neque ultra a condimento sapientiæ desipiat, neque retro aspiciat, sicut uxor Lot (Gen. xix). Exsufflatur postea malignus spiritus foras, quod mysteria sacra significant, quando parvulus exsufflatur et exorcizatur. Non enim creatura Dei in infantibus exorcizatur et exsufflatur : sed ille, sub quo sunt, qui sub peccato nascuntur. Nondum per sacrum baptismum renati sunt : sed jam per crucis signum in utero matris Ecclesiæ concepti sunt. Omnia enim chrismata sacerdotalis ministerii crucis figura perficiuntur. Omnia autem sacramenta quæ acta sunt, et aguntur exorcismis, orationibus, insufflationibus, quasi escæ sunt, quæ parvulos reficiunt in utero ut renatos aqua salutis, hilares mater Ecclesia Christo exhibeat. Postea tanguntur ei aures et nares cum saliva. Saliva quippe a capite descendit in os, supernam significans sapientiam, ejus tactu et aures cordis aperiuntur, ad intelligendum verbum Dei, et nares ad repellendum fetorem noxiarum delectationum. Unde ait B. Ambrosius in libro De sacramentis : Quid egimus in sabbato ? nempe apertionem, quia sacramenta celebrata sunt apertionis, quia aures tibi tetigit et nares. Quod significat in Evangelio Dominus Jesus Christus, cum ei oblatum esset surdus et mutus, ejus os tetigit, quia mutus, et aures, quia surdus erat, et ait : « Epheta, quod est, adaperire (Maro. vii). » Deinde venit sacerdos ad fontem, consecratur fons in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti, quibus verbis si aqua salutis consecratur, nec a bono, melius, nec a malo pejus baptismus accipitur. Unde August. in lib. iii De unico baptismo : Non est aqua profana, nec adultera, super quam Dei nomen invocatur, etsi a profanis et ab adulteris invocetur : quia nec ipsa creatura, nec ipsum nomen est adulterum. Traditur etiam novæ vitæ auditoribus symbolum fidei, quod per quoddecim apostolos ordinatum est,

et totidem sententiis comprehensum. Postremo parvulus ad baptismum interrogatur a sacerdote : Abrenuntias Satanæ et omnibus operibus ejus et pompis ejus ? ut primum respuat errorem, et sic approximet ad veritatem, ut possit, juxta Apostolum, deponere veterem hominem cum actibus suis (Ephes. iv), secundum pristinam conversationem abnegans impietatem et sæcularia desideria (Tit. ii). Respondet parvulus per ora gestantium, Abrenuntio. Unde Augustinus contra Julianum lib. iv : Quisquis negat per ora gestantium parvulos abrenuntiare et credere, negetur eos accipere baptismum, qui in manibus gestantium reluctantur. Idem in libro De pœnitentia : Parvulis ad consecrationem remissionemque originalis peccati prodest eorum fides, quibus offeruntur, ut quascunque maculas delictorum per alios, a quibus nati sunt, contraxerunt, aliorum etiam interrogatione purgentur. Post abrenuntiationem ungitur catechumenus oleo sacro in pectore, tanquam muniatur adversus hostem invisibilem, ne ei immunda et noxia persuadeat desideria. Ungitur et inter scapulas, ubi est vigor portandi oneris, ut fortitudinem accipiat ad portandum pondus dici et æstus, sicut bonus athleta. Exinde acquiritur ab eo, si credat in Deum Patrem omnipotentem, et in Jesum Christum Filium ejus unicum Dominum nostrum, et in Spiritum sanctum, unum Deum in Trinitate et in unitate, si confiteatur unam esse sanctam Ecclesiam catholicam, et si credat remissionem peccatorum, et vitam æternam. Hæc omnia si profiteatur se credere, jam incipit in eo mori vetus homo, et per fidem vivere novus homo, qui secundum Deum creatus est in justitia et sanctitate veritatis (Ephes. iv). In abrenuntiatione prioris possessoris, suadente charitate, jam vult in legitimi possessoris transire domum, in quem jam proficitur se credere, et ab eo æterna prænium expectare. Jam expurgatum est vetus fermentum (I Cor. v) : sed nondum est nova conspersio, nisi sacri fontis sequatur ablutio. Sub responsione igitur trinæ interrogationis, trina mersione catechumenus a sordibus vetustatis abluatur, et novum hominem indutus, triduanæ Domini sepulturæ consepelitur. Unde ait Apostolus : Quicumque in Christo Jesu baptizati sumus, in mortem ipsius baptizati sumus. Consepulti enim ei sumus per baptismum in morte, ut quomodo Christus resurrexit a mortuis, ita et nos in novitate vitæ ambulemus. Si enim complantati facti sumus similitudini mortis ejus, simul resurrectionis erimus (Rom. vi). Hinc etiam B. Ambrosius in lib. De sacramentis : Interrogatus es, Credis in Deum Patrem omnipotentem ? dixisti, Credo, et mersus es, id est, sepultus es. Iterum interrogatus es : Credis in Dominum nostrum Jesum Christum, natum et passum ? dixisti : Credo, et mersus es, id est, Christo consepultus es. Qui autem Christo consepelitur, cum Christo resurget. Tertio interrogatus es, Credis in Spiritum sanctum ? dixisti : Credo, et tertio mersus es, ut multiplicem lapsum cogitationis, locutionis, operationis,

aboleret tertia confessio. Hanc sacri baptismatis emundationem in similitudinem mortis Christi celebratam, præfigurabat aqua aspersionis in veteri lege (*Num. xix*), qua emundabatur qui morticinum tetigerat, ut in castra reverteretur, cui immistus erat cinis vitulæ rufæ extra castra combustæ, hyssopus quoque, coccus, et cedrus. Vitula quippe illa, quia femineus est sexus, fragilitatem, id est, passibilitatem carnis Christi significat. Rufa propter effusionem sanguinis, quæ etiam extra castra ejecta est: quo figurabatur, quia et Dominus passurus, extra civitatem ductus est. Quod vero sanguine ejusdem vitulæ septies aspergebatur tabernaculum et omnia vasa tabernaculi, plenam significat emundationem, quam intus et extra [foris] contulit sanguis Christi. Anima enim constat triplici virtute, corpus vero quaterna elementorum complexione: quæ utraque mundata sunt Christi sanguinis aspersione. Quod vero carnes ejusdem vitulæ, et corium, et stercora comburebantur, hoc significatum est, quia tota humilitas et ignominia passionis, versa est in gloriam resurrectionis: quam bene ignis significat, qui semper ad superiora tendit, et quod assumit, in se convertit. Quod autem hyssopus huic aspersioni admiscetur: hoc significatur, quia in fide mortis Christi peccata mundantur. Unde ait Apostolus: « Fide mundans corda eorum (*Act. xv*). » Hyssopus quippe ideo fidem significat: quia cum sit herba humilis, firmiter hæret in petra. **262** Coccus ideo huic mundationi adhibetur, quia flammeo colore charitatem significat, sine qua mortuum est quicquid fides operatur. Cedrus quoque huic mundationi opitulatur, quæ impubilis arbor dicitur, et in excelsis montibus radicat, et ideo spem incorruptionis et supernæ gloriæ significat. Horum omnium conjunctio aqua aspersionis consecratur, quia qui mortuum tetigerat, ut dictum est, emundatur, quia qui operibus mortuis, id est, peccatis originalibus liberatur, baptisate sacro in fide mortis Christi et resurrectionis, cum sponione charitatis et spei baptizatur. Unde Apostolus ad Hebræos: « Si sanguis vitulæ aspersus inquinatos sanctificat ad emundationem carnis, quanto magis Christi sanguis, qui per Spiritum sanctum obtulit se Deo, emundabit conscientias nostras ad serviendum Deo viventi? » (*Heb. ix*.) Notandum est quod dicit, si fuerit mortuus ante purificationem, manere in immunditia, et perire animam illam ex Israel, id est, a consortio populi Dei. Quo quid aliud vult dicere, nisi manere pœnam animæ illi et post mortem, si dum vivit, non fuerit mundata isto sacramento, quo figuratur Christi baptismus? A viro autem mundo dicit hanc purificationem fieri: ubi significantur ministri portantes personam Domini sui, qui est vlr mundus. Unde in sequentibus de eo qui conspergit aquam aspersionis, ut lavet vestimenta sua, id est, ut sit mundus mente et corpore. Completis jam baptismi sacramentis, cum baptizatus de fonte ascenderit, sacro chrismate ungitur in vertice, ut cognoscat se promotum esse in regium genus et sa-

cerdotale, id est, ut a Christi consortio vocetur Christianus, et æterni regni sit cohæres, hoc sacramento post aquam [postquam] perfectio sit, quando ad invocationem sacerdotis Spiritus sanctus infunditur. Exinde traditur Christiano vestis candida, ut qui primæ nativitatæ decorem, vetustatis pannis obfuscaverat, habitu regenerationis gloriæ præferat indumentum. Tegitur etiam post sacram unctionem ejus caput sacro velamine, ut intelligat se diademate regni, et sacerdotali, sicut dictum est, dignitate potiri. Ad ultimum datur cereus accensus in manus baptizati, « quatenus implere doceantur illud Evangelii: Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, et glorificent Patrem vestrum qui in cælis est (*Matth. v*). » Quod si perseveraverit fecerit, non cum fatuis virginibus, extincta lampade, a janua sponsi repellitur, sed cum prudentibus glorificandus colligetur (*Matth. xxv*). His omnibus supra memoratis sacramentis novus homo in utero Ecclesiæ inchoatur, provehitur, consummatur, et unitati Ecclesiæ aggregatur: unde etiam, si ejus est valetudinis, sacramentis unitatis, id est Christi corpore et sanguine confirmatur. Cum vero ad intelligibiles annos pervenerit, monendus est a presbyteris, et ab his per quorum vocem abrenuntiavit et fidei symbolum accepit, quatenus quæ per aliorum ora promisit, jam studeat corde credere, et proprio ore confiteri, et opere imitari. Unde Augustinus in sermone habito Dominica prima post Pascha: Vos ante omnia tam viros quam feminas moneo, qui filios in baptismo suscepistis, ut vos cognoscatis fidejussores exstitisse apud Deum pro illis, quos de sacro fonte suscepistis. Ideo semper eos admonete, ut castitatem custodiant, justitiam diligant, charitatem teneant: hoc omnibus faciant, quod sibi fieri volunt: auguria non servant: ad arbores et frondes [fontes] vota non reddant: præcantatores aut caragios et sacrilegia aut phylacteria, veluti diaboli venena, fugiant: nec furtum faciant, nec falsum testimonium dicant. Ante omnia symbolum et orationem Dominicam et vos ipsi tenete, et illis quos excepistis, ostendite. Præterea docendus est unusquisque Christianus, ut eum qui se de sacro fonte suscepit, ita diligat sicut patrem: nec filius cum filia, nec filia cum filio patris sui spiritualis conjugium ineat: quod non esset dicendum conjugium, sed potius incestum contubernium. Unde Papa Nicolaus ad responsum Bulgarorum: Est inter fratres et filios spirituales gratuita et sancta communio: quæ non est dicenda consanguinitas, sed potius spiritualis germanitas. Unde arbitramur inter eos non posse fieri aliquod legale conjugium. Hæc et alia similia necessaria et honesta debent nosse Domini sacerdotes, et docere suos auditores, quatenus qui audiunt, eorum ductu recte vivant, et ipsi de bona administratione mercedem accipiant, et non gementes, sed cum gaudio rationem reddant.

SERMO II

De excellentia sacrorum ordinum, et de vita ordinandorum, in synodo habitus.

Quia Christianam militiam in baptisate professi estis, et arma spiritualia contra hostes invisibiles per manus impositionem accepistis, in castris Domini tanquam gregarii milites aliquandiu militastis, si tamen ea quæ Christiano nomini sunt inimica respuistis, et ea quæ conveniunt, facere studuistis. De Christiana militia, quæ vobis cum cæteris fidelibus communis erat, clericatum elegistis, id est mundo renuntiare, et cum habitu humilitatis, affectum promittere humilitatis, ut illud Psalmistæ merito dicere possentis : « Elegi abjectus esse in domo Dei mei, magis quam habitare in tabernaculis peccatorum (Psal. xxiii). » Non est vestrum primum locum quærere in mensa Domini vestri, nisi qui vos invitavit, dicat alicui vestrum : « Amice, ascende superius (Luc. xiv) : » ut sit ei honor coram simul discumbentibus. Nemo enim ad hoc debet fieri clericus, ut serviat voluptati, studeat curiositati, inhiat ambitioni; nec aliud quærat, nisi ut Deum hæreditate possideat, quem elegit, et a quo electus est, quando in clericum assumptus est. Hoc enim in Græco nomen clerici sonat, quod de sorte sibi Domini, quia et Deus sortitus sit eum, et ipse sortitus sit Deum. Quod clericus sortitus sit Deum, bene dicitur in psalmo, in persona ipsius clerici, cum stigmæ clericatus insignitur. Dicitur enim Deo : « Dominus pars hæreditatis meæ (Psal. xv). » Et in alio psalmo : « Hæc est generatio quærentium Dominum, quærentium faciem Dei Jacob (Psal. xxiii). » Quod vero Dominus sortitus sit ipsum clericum, in ipsius clerici tonsione dicitur ex superiori psalmo in persona Domini : « Funes ceciderunt mihi in præclaris, etenim hæreditas mea præclara est mihi (Psal. xv). » Unde qui per clericatus officium aliud quærat quam Deum, nec a Deo electus est, nec Deum elegit, qui in sorte sua creaturam Creatori aut præposuit, aut æquiparavit. Hæc dicentes, non interdiciamus vobis hujus vitæ necessaria, sed de oblationibus, vel de opere manuum, vel de aliis innocentibus artibus conquisita, non de usuris, non de turpibus lucris, non de negotiationibus **263**, vel aliis illicitis artibus compilata. Sic enim tribus Levi, quæ in figuram clericalis ordinis præcessit, partem non habuit inter reliquas tribus, sed vivebat de primitiis, decimis et oblationibus, quas offerebant aliæ tribus. Si ergo et vos de stipe templi vivere disponitis, si extra Deum nihil quæritis, qui, si eo contenti fueritis, erit vobis amplissimum et uberrimum prædium, et salubriter ad clericatum accessistis, quia et vita vestra concordat cum nomine, et professio apparet in opere. Alioquin, si paupertatem et humilitatem, quam præfert habitus corporis, et figura capitis, in corde non habetis, timeo ne cum hypocritis sit pars vestra, et spes vestra ab æterna mercede sit vacua : qui non ut clerici, sed ut acephali in clericali militia

A sola quæritis lucra temporalia. Ad hoc enim capillos in modum coronæ in summitate capitis raditis, ut et regnum spirituale, quo cæteris præeminetis, tali figura ostendatis, et curæ mortalis illecebras frequenter redeuntes, sic amputetis de corde, sicut crines frequenter resurgentes, abraditis de capite. Residuos autem capillos eo ordine præcidere debetis, ut aures, oculos, et alios sensus capitis liberos reddant : et curam exteriorum non in superfluis desideriiis carnis, sed necessariis tantum exercendam agnoscant. Si ergo ad ambulandum in via Dei, sicut prætaxatum est, affecti estis, et clerici vocari digni estis, et ad majora militiæ clericalis officia promoveri. Hæc officia septem gradibus sunt distincta, veri sancta Ecclesia septiformis gratiæ est munere decorata. Hæc officia in propria persona Dominus noster ostendit, et Ecclesiæ suæ exhibenda reliquit : ut forma quæ præcesserat in capite repræsentaretur in corpore.

In his septem officiis primus gradus est ostiario- rum qui possunt discernere inter bonos et malos, dignos et indignos, et admittere in Ecclesiam quos sciunt esse dignos, et repellere quos sciunt esse indignos. Istis cura est et introitum Ecclesiæ servare, et res Ecclesiæ pervigili cura custodire. Unde et eis, cum ordinantur, claves Ecclesiæ ab episcopo traduntur, et dicitur eis : Sic agite, tanquam rationem Deo reddituri pro rebus quæ his clavibus recluduntur. Hoc officium Dominus noster nobis initiavit, quando flagello de funiculis facto, « vendentes et ementes de templo ejecit, et cathedras nummulariorum evertit (Joan. ii) : » hoc facto significans, quod omnis negotiatio rerum Ecclesiasticarum, ab Ecclesia pellenda sit. Unde et ipse ostiarius prætaxatus dicit : « Ego sum ostium (Joan. x) : » per me si quis introierit, ingredietur et egredietur, id est, qui canonicæ administrationem ecclesiastici regni acceperit, ingredietur, id est, a me recipietur : et egredietur, quia peracta dispensatione sibi credita, a servitute hujus corruptionis liberabitur.

Inde promovetur ad officium lectorum, ut jam ex traditione Ecclesiæ legat in Ecclesia propheticas et apostolicas lectiones. Unde et eis, vidente populo, traditur codex divinarum Scripturarum, et dicitur eis : Accipite, et estote verbi Dei relatores ; habituri, si fideliter et utiliter impleveritis officium, partem cum his qui bene ministraverunt. Illic quidem, qui ad hunc gradum provehitur, litterarum scientia debet esse instructus, ut et sensum verborum intelligat, vim accentuum sciat, distincte legat, ne confusione pronuntiationis, intellectum auditoribus auferat. Attendat quid sit indicative legendum, quid sub interrogatione, ubi sit in oratione subdistinctio, media distinctio : quia et hæc male servata, intellectum perturbant, et grammaticorum typum ad risum provocant. Auribus enim et cordi consulere debet lector. Hoc officium Dominus noster in propria persona ostendit, quando in medio

senorum, librum Isaæ prophætæ aperiens, distincte A ad intelligendum legit : « Spiritus Domini super me, ad evangelizandum pauperibus misit me (*Luc. iv; Isa. Lxi*), » et cætera quæ in eodem sequuntur capitulo : ut hoc exemplo cognoscat lector quia spiritali gratia debet clarere, et sic auditoribus verbum Dei prædicare.

Tertio loco sequitur ordo exorcistarum, qui super catechumenos faciunt sacramenta apertionis, et habent spiritale imperium super spiritus immundos, ad ejiciendos eos de corporibus obsessis. Debet autem habere spiritum mundum, qui spiritibus imperat immundis, ut concordet vita cum officio, et malignum, quem per acceptum officium expellit de corpore alieno, per munditiam vitæ expellat de corde suo, ne medicina quam alii facit, sibi non prosit, et ne dicatur ei : « Medice, cura te ipsum (*Luc. iv*), » si per immunditiam conscientiæ spiritum retinet immundum. » Hi cum ordinantur, accipiunt de manu episcopi librum exorcismorum, et dicitur eis : Accipite et habetote potestatem ponendi manum super energumenum sive catechumenum. Hoc officio usus est Dominus, quando saliva sua tetigit aures surdi et muti, et dixit : « Facta, quod est adaperire (*Marc. vii*). » Quo exemplo [hoc exemplo] docuit nos, tali sacramento aperire debere aures præcordiorum ad intelligendum, et os ad confitendum : quod fit [quid fit], cum expulso dæmone, verus possessor recipit vas suum.

Quarto loco accedunt acolyti, qui Latine dicuntur ceroferarii, quia cereos accensos deferunt dum legitur Evangelium, vel dum offertur sacrificium, non ut tenebras hujus aeris illuminent, sed ob hoc ut sicut visibile lumen manibus gestant, ita opera lucis proximis ostendant, et more lucis errantibus viam in tenebris palpantibus ducatum præbeant. Hoc officium Dominus se habere testatur, in Evangelio dicens : « Ego sum lux mundi : qui sequitur me, non ambulabit in tenebris, sed habebit lumen vitæ (*Joan. viii*). » Hi cum ordinantur, postquam elocti fuerint ab episcopo qualiter in officio agere debeant, accipiunt ab archidiacono candelabrum cum cereo : ut sciant se ad accendenda luminaria mancipari. Accipiunt urceolum vacuum ad infundendam aquam in calicem, quo consecrandus est sanguis Christi. Ubi fit commemoratio sanguinis de Christi latere profluentis, et aquæ inde procedentis. Quæ duo idcirco in calicem commiscuntur, quia Christi sanguine sumus redempti, et aqua baptismi a peccatis abluti (*Joan. xix*).

Quinto loco ordinantur subdiaconi, qui jam ministerio altaris approximaant, quia vasa corporis et sanguinis Christi portant. Unde lex continentiæ eis imponitur, quatenus impleant illud Prophætæ : « Mundamini, qui fertis vasa Domini (*Isa. Lii*); » id est ut et seipsos exhibeant vasa in honorem, non in contumeliam, et vasa ista quibus ministratur corpus [corpori] Domini, deferant ad altare, et referant ab altari ad Dei gloriam, scilicet

ut fugiant omnem carnis immunditiam. Isti ministrant officii Levitarum, et in templo Domini oblationes suscipiunt à populis. Ad istorum provisionem pertinet, tantum de oblationibus 264 p. neri in altari, quantum possit populo sufficere. Ad horum pertinet officium, corporales, pallas, et substratoria lavare, et aquam in baptisterium ingerere [urgere]. Hi cum ordinantur, accipiunt paternam vacuum, et calicem vacuum de manu episcopi. De manu vero archidiaconi, accipiunt urceolum cum aqua, mantile et [aquam amanili et] manutergium, quibus mundare debent manus sacerdos et levita, tractaturi Dominica sacramenta. Hoc officio usus est Dominus, quando facta cœna cum discipulis, linteo se præcinxit : et mittens aquam in pelvim, pedes discipulorum lavit, et linteo extersit. (*Joan. xiii*.) Una significatio est lintei et manutergii, quæ de lino fiunt : et multis castigationibus et ablutionibus ad candorem perveniunt. Linteo ergo pedes pulvere scædati prius aqua lavantur, deinde linteo exterguntur. Sic cum Psalmista dicimus : « Lavabo per singulas noctes id est per singulas offensiones, » lectum meum (*Psal. vi*), » id est conscientiam meam, in qua sævus quiesco, æger laboro, et cum Apostolo : « Castigo corpus meum, et in servitutem redigo (*I Cor. ix*). » Eodem modo ministri manus lavant et terguant ter, cum omnem terrenam concupiscentiam de operibus suis excutiant.

Diaconorum ordo est in sexto loco, non sine aliquo senarii mysterio, quo, propter sui perfectionem, significatur operum perfectio. Hic ordo in Veteri testamento a tribu Levi habet exordium : præcipit enim Dominus Moysi (*Num. ii, iii et iv*), ut post ordinationem Aaron et filiorum ejus, rursus tribus Levi ad divini cultus ministeria ordinaretur, et consecraretur Domino, et serviret pro Israel coram Aaron et filiis in tabernaculo Dei, ipsique gestarent arcam, et tabernaculum, et omnia vasa ejus, et in circuitu tabernaculi ipsi castra construerent, et transportando tabernaculum ipsi deponerent, rursus ipsi componerent. A viginti autem annis et supra, jussi sunt servire in tabernaculo, quam regulam sancti Patres et in Novo Testamento constituerunt : quoniam hæc ætas ad portanda onera robusta est, quod illi ordini a Moysi institutum est, quod etiam in Novo Testamento repræsentatur, cum diaconis super sinistrum humerum stola ponitur, et casula in diebus jejunii super eundem humerum applicatur. Quia quidquid laboris et sustinentiæ in hac vita toleramus, tanquam in sinistra portamus, donec in dextra, id est in æternitate requiem habeamus. Hic ordo in Novo Testamento ab apostolis initium sumpsit, quando, sicut legitur in Actibus apostolorum, septem viros boni testimonii plenos Spiritu sancto ad hoc officium elegerunt, et oratione præmissa, manus eis imposuerunt (*Act. vi*). Exinde apostoli et eorum suc-

cessores decreverunt, ut in omni matrice [matre] A
Ecclesia septem diaconos circa aram Christi subli-
miori gradu tanquam columnæ altaris assisterent,
non sine aliquo septenarii mysterio. In quo sig-
nificatur ut septiformis gratiæ spiritu præfulgentes,
sancti sint corpore et spiritu. Hic enim numerus
cum constet quaternario et ternario, quaterna-
rius refertur ad corpus, propter quatuor elemen-
torum in corpore consonam complexionem: ter-
narius vero ad animam, propter triplicem animæ
virtutem, propter quam jubemur Deum tripli-
citer diligere, id est toto corde, quod refertur ad
intellectum; tota anima, quod refertur ad voluntatem;
tota mente, quod refertur ad memoriam. Hi sunt sep-
tem angeli, quos legimus in Apocalypsi tuba canentes
(Apoc. viii): angeli, quia nuntii: tuba canentes, id est B
alta mysteria de interna aspiratione foris resonan-
tes. Hi sunt septem candelabra aurea, id est lucem
Evangelii manibus, id est in operibus præferentia, et
ad omnem ignis, id est tribulationis examinationem
probata, hi quoque sunt tonitrua septem, bestiales
mentes terribili comminatione velut quodam terri-
bili tonitru commoventia. Tale tonitru emittebat
Joannes Baptista, quando dicebat: « Genimina vi-
perarum, quis dabit vobis fugere a ventura ira? »
(Matth. iii.) Et Dominus in Evangelio: « Omnis arbor
quæ non facit fructum bonum, excidetur, et in ignem
mittetur (Matth. vii). » Et in hunc modum plurima.
Isti in modum præconis, manifeste admonent cun-
ctos ad orandum, et ad genu flectendum: Isti evan-
gelizant, isti sacramenta dispensant. Sacerdotibus C
non licet calicem Domini in missa [mensa] tollere,
nisi traditus eis fuerit a diacono. Levitæ hostias su-
per altare ponunt: ipsi mensam Domini componunt,
ipsi altare mysteriorum [alta mysteria] operiunt:
ipsi albis vestibus induti, altari assistunt. Qua in re
significatur quam munditiam candoris, quam præfer-
rant in corpore, debeant habere in mente. Tales enim
Deum decet habere ministros, qui nullo carnis con-
taminentur contagio, sed plena mentis et corporis
castitate præfulgeant. Quales enim diaconi ordi-
nandi sunt, Apostolus plenissime docet scribens ad
Timotheum. Nam cum de sacerdotibus præmisisset,
subjunxit: « Diaconos similiter oportet esse irre-
prehensibiles (I Tim. iii), » id est sine crimine, sicut
episcopos; pudicos, id est a libidine continentem;
non bilingues, scilicet ne conturbent pacem habentes;
non multo vino deditos, quia ubi ebrietas, ibi
libido et furor dominatur; non turpe luorum sectan-
tes, ne de spirituali ministerio terrena lucra secten-
tur. Post hæc adjecit: Hi autem probentur primum,
et sic ministrent, nullum crimen habentes. Hi ita-
que sicut episcopi ante ordinationem examinari de-
bent, et si digni inventi fuerint, ad sacrum mini-
sterium sunt applicandi. Hoc officio usus est Domi-
nus (Joan. xiii), quando post cœnam proprio ore et
propriis manibus sacramenta confecta dispensavit,
et quando apostolos dormientes ad orationem invi-
tavit [incitavit], dicens: « Vigilate et orate, ne in-

tretris in tentationem (Matth. xxvi). » Hi cum ordi-
nantur, solus episcopus eis manus imponit, quia ad
ministerium [ad sacrificium], non ad sacerdotium
applicantur. Ponitur eis orarium ab episcopo super
sinistrum humerum, ut per hoc agnoscant se acce-
pisse jugum Domini, quo omnia quæ ad sinistram,
id est præsentem vitam pertinent, et premant, et
jugo Domini subjiciant. Accipiunt et textum evange-
liorum de manu episcopi, per quod intelligant se de-
bere esse præcones evangelii.

Presbyterorum ordo a filiis Aaron sumpsit exor-
dium, qui cum episcopis in pluribus commune ha-
bent officium: et qui nunc presbyteri vocantur,
tunc sacerdotes vocabantur, et qui nunc sunt pon-
tifices, tunc dicebantur sacerdotum principes. Distat
autem hoc tantum inter pontifices et hujus temporis
sacerdotes, quia scilicet solis pontificibus addita est
clericorum ordinatio, basilicarum dedicatio, chrisma-
tis consecratio, et manus impositio, et communis super
populum benedictio: cum in aliis sacramentis, cat-
chizandi, missam celebrandi, in ecclesia verbum faciendi
265 ad populum, communis utriusque sit dispen-
satio. Sed summis sacerdotibus ea quæ prætaxavi-
mus, idcirco reservata sunt, ne eadem potestatis
auctoritas, ab omnibus vindicata, insolentes red-
deret, et soluto obedientiæ vinculo, scandalum ge-
neraret. Qui autem Græce dicuntur presbyteri, La-
tine dicuntur seniores, non tam ætate quam prudentia
et morum maturitate. Unde dicitur in libro Sapientiæ:
« Cani sunt sensus hominum, et senectus hominis,
vita immaculata (Sap. iv). » Presbyteri quippe
successores et vicarii sunt septuaginta discipulorum,
qui præcedebant Dominum Jesum in omnem civitatem
et locum quo ipse erat venturus (Luc. x). Ita presbyteri,
quia adjuutores sunt episcoporum, rudes populos ini-
tiant, baptizando unitati Ecclesiæ incorporant, et omnibus sacramentis usque
ad manus impositionem populo Dei ministrant. Epi-
scopi vero successores sunt apostolorum, qui ex ne-
cessitate adiutorium et supplementum sui officii, quo
facilius plebes innumeras regere possint, ministe-
rium sibi expetunt sacerdotum. Sicut Moyses in
cremo septuaginta viros prudentes elegit (Num. xi),
quorum consilio et auxilio immensam multitudinem
populi Israel facile gubernaret: sive autem sint mi-
noris ordinis, sive summi ordinis sacerdotes, viceum
Christi summi pontificis gerunt, dum populos de-
liquentes ad poenitentiam vocant, et orationum
suarum medicamento sanant. Unde Apostolus dicit:
« Deus erat in Christo, mundum reconcilians sibi,
et posuit in nobis verbum reconciliationis. Obsecro
ergo pro Christo, reconciliamini Deo (II Cor. v). »
Funguntur itaque, ut dictum est, officio mediatoris,
dum pro populo Deum interpellant, dum poeniten-
tes absolvendo reconciliant. Unde oportet, ut sicut
mediator Dei et hominum, per hoc quod fuit parti-
ceps nostræ mortalitatis, mundum reconciliavit, per
hoc quod fuit particeps divinitatis, absolvit: ita
utriusque ordinis sacerdotes tanquam boni mediato-

res, et peccatoribus compatiuntur per conscientiam suæ infirmitatis, et Dei [cum Deo] pacem habeant per eminentiam sanctitatis. « Mediator enim, ut ait Apostolus, unius non est (*Gal. iii*). » Quia utrique parti quam pacificare vult, amicus est. Quales debeant esse presbyteri, idem Apostolus scribens ad Titum, ita commemorat: « Hujus rei gratia reliqui te Cretæ, ut constituas per civitates presbyteros, quemadmodum ego tibi disposui (*Tit. i*). » Si quis sine crimine est, vivus uxoris virum, filios habentem fideles, non in accusatione luxuriæ, aut non subditos. Oportet enim episcopum sine crimine esse. Qua sententia ostendit etiam presbyteros sub episcoporum nomine taxari. Unde et ad Timotheum de ordinatione episcopi et diaconi scribit (*I Tim. iii*), de presbyteris vero tacuit, sub nomine episcoporum eos intelligens. Unde etiam tales in Ecclesia presbyteros constituendos esse sicut episcopos, et Apostolus ad Titum loquitur (*Tit. i*), et canones ipsi testantur: Illi cum ordinantur, episcopo eos benedicente, et manum super capita eorum tenente, omnes presbyteri, qui præsentés sunt, manus suas juxta manum episcopi super capita eorum levant, et Spiritum sanctum super eos qui ordinantur, invocant: hi post invocationem sancti Spiritus, stolam super utrumque humerum accipiunt, quæ in modum sustentaculorum, dextrum latus munit et sinistrum: ut per hoc intelligant se per arma justitiæ a dextris et a sinistris esse munitos. ut eos nec adversa frangant, nec prospera extollant. Accipiant et calicem cum vino, et patenam cum hostia de manu episcopi, quatenus his instrumentis potestatem accipiant placabiles hostias Deo offerendi. Hoc officio usus est Dominus Jesus Christus (*Matth. xvi*; *Marc. xiv*), quando post cœnam panem et vinum in corpus et sanguinem suum commutavit, et ut in memoriam suæ passionis idem facerent, discipulis suis ordinavit. Hoc etiam manifestius et excellentius officium implevit, quando ipse idem sacerdos et hostia, seipsum in ara crucis propter peccata humani generis obtulit, et per proprium sanguinem sancta æterna introiens, cœlestia et terrestria pacificavit. In quo apparet quanta sit excellentia sacerdotalis officii, per quod quotidie in altari Christi passio celebratur, et reus quisque a peccatis conversus Deo reconciliatur. Quibus omnibus de sacerdotali ordine breviter pertractatis, admonendi sunt Christi sacerdotes, quatenus sicut excellunt ordinis dignitate, sic excellentiæ sanctitate, ut et plebs eis commissa, eorum disciplinis edocta, gratanter eis obediat, et eorum imitatione de die in diem proficiat.

SERMO III

De significationibus indumentorum sacerdotalium in synodo habi us.

Quia sanctitas ministerii sanctitatem expetit ministrorum, quales ad sacerdotium promoveri debeant personæ, in superiori sermone breviter ex apostolica institutione commemoravimus: sed in quo habitu ordinari vel ad altare accedere debeant

illi sermoni non inserimus. De indumentis ergo sacerdotibus, vel de pontificalibus diligenter considerandum est quid in moribus sacerdotum significet illa varietas vestium, quid fulgor auri, quid nitor gemmarum: cum nihil ibi debeat esse ratione carens, sed forma sanctitatis et omnium imago virtutum. Sicut enim bona domus in ipso vestibulo agnoscitur, sic Christi sacerdos cultu sacrarum vestium ostendit exterius, qualis apud se esse debeat interius. Iste autem sacrarum vestium ritus per Moysen sumpsit exordium: quamvis Christiana religio plus intenta rebus quam figuris, sacerdotes suos non omnibus illis veteribus induit ornamentis. Inspiciamus ergo prius veterum ornamenta pontificum, vel quo ordine illis utebantur, vel cum ordinarentur, vel cum thymiana oblaturi, Sancta sanctorum ingrederentur. Deinde nostra cum illorum indumentis conferentes, quid simile, quid dissimile inter se habeant, et quomodo etiam in rebus significatis conveniant attendamus. Duo enim Cherubim propitiatorium aspiciunt (*Exod. xxiii*), quia sacramenta utriusque Testamenti ad divinæ propitiationis fidem intendunt, quæ in sacerdotio veteri sub multiplici est sacrificiorum velamine adumbrata: in Novo autem Testamento per unum verum perfectumque est sacrificium completa. In ornamentis itaque utrorumque sacerdotum et sublimitas sacerdotii commendatur, et sacerdotum casta dignitas significatur, quatenus per exteriorem habitum discant quales intra se debeant esse, qui vices illius veri summique pontificis gerunt, in quo fuit omnis plenitudo virtutum, quam profitentur exteriora ornamenta membrorum. Sed jam ad id, quod proposuimus, veniamus: et primum qualiter Moyses, **266** Aaron et filios ejus, Domino jubente, ornaverit, et postea induerit, videamus. Sic enim legitur in Levitico: « Et fecit Moyses, sicut præcepit ei Dominus: et convocavit synagogam ad januam tabernaculi testimonii, et applicuit Moyses Aaron fratrem suum et filios ejus, et lavit eos aqua, et vestivit eum tunica, et præcinxit eum zona, et vestivit eum tunica interiore, et imposuit ei superhumeralis, et cinxit eum secundum facturam humeralis, et imposuit super eum logion, et super logion manifestationem et veritatem, et imposuit super caput ejus mitram, et posuit super mitram ante faciem ejus lamiam auream, in qua scriptum erat nomen Domini (*Levit. viii*). »

Notandus est ordo verborum. Licet enim de constituendo pontifice præcepisset Dominus, et elegeret, tamen vocatur synagoga. Idcirco enim requiritur præsentia populi in eligendo sacerdote, ut sciant omnes quia qui doctior est ex omni populo, qui omni virtute præstantior, hic eligi debet ad sacerdotium, et hoc cum consensu Ecclesiæ, ne qua postea retractatio, ne quis scrupulus remaneat, sed omnium testimonio commendetur, secundum Apostolum: « Oportet Episcopum bonum habere testimonium ab his qui foris sunt (*I Tim. iii*). » Ita plebis testimonio approbatus primo lavat, postea induit.

Moyses quippe in hoc facto typum legis gerit, qui ordinandos sacerdotes prius lavat, antequam induat. Nisi enim quis prius fuerit per legis observationem probatus, non est ad sacerdotium promovendus. Ita vero probatus, induitur tunica, quæ apud eos byssina est, apud nos linea. Byssus enim est genus lini candidissimi, et ad summum candorem multa vexatione et ablutione perductum. Significat autem perfectam carnis munditiam, secundum illud quod in Apocalypsi legitur : « Byssus sunt justificationes sanctorum (Apoc. xix). » Hanc munditiam caro sacerdotis ex se non habet, sicut nec linum ex se est candidum : sed, sicut dictum est, multis castigationibus et ablutionibus redditur candidum, ut aptum fiat indumentis pontificum. Forma est sacerdotalis munditiæ, ut, secundum Apostolum, sacerdotes carnem suam castigent, et in servitute redigant (I Cor. ix) : et præeunte gratia, habeant per industriam quod non potuerunt habere per naturam. Hæc vestis Græce *πρόδηρος*, id est talaris, appellatur, quia a collo usque ad talos extenditur : et ita est arcta, et membris corporis contemperata, ut sua forma testificetur sacerdotem nihil habere dissolutum, nihil remissum, sed ad omne opus bonum esse expeditum. Hæc eadem vestis circa renes zona fortius astringitur, ut castitas sacerdotis nullo incentivorum æstu dissolvatur. Quod bene significatur in quatuor coloribus, quibus zona illa variata erat, bysso, purpura, hyacintho et cocco. Quibus coloribus quatuor elementa significantur, quorum complexione natura constat humana, quorum distemperantia fluxus carnis generat, nisi medicinali cohibeatur continentia. Talium enim conjectores naturam, per byssum, quia de terra oritur, terram; per purpuram, quia sanguine cochlearum marinarum tingitur, aquam; per hyacinthum, quia colorem sereni aeris imitatur, aerem; per coccum, qui colore flammeo rutilat, significari ignem voluerunt. Quorum, ut dictum est, exuberantia in renibus maxime superfluos humores, pravi humores illicitos motus generunt, qui nisi freno parcimonix reprimantur, castitatis dignitas in eis facili impulsu periclitatur. Ubi autem major est pugna, major est adhibenda custodia. Inde est quod inter indumenta pontificalia adhuc circa renes applicantur linea feminalia, non tam ad velandam carnis turpitudinem, quæ jam solitis operta est vestimentis, quam propter signum castitatis conservandæ. Unde et Apostolus dicit : « Honesta nostra nullius egent. Quæ autem inhonesta sunt, his abundantiore honorem circumdamus (I Cor. xii). » Feminalibus non utuntur novi sacerdotii pontifices, quibus est injuncta servandæ castitatis quotidiana necessitas, sicut est quotidie offerendi concessa potestas : cum pontifices umbræ servientes, expleta vice sua, feminalia sua solverent, tempore vicis suæ tamen ea induerent. Reliqua duo, poderis et zona, veteribus et novis sacerdotibus fiunt indumenta communia, quamvis zona nostrorum sacerdotum non sit quatuor intexta

PATROL. CLXII.

A coloribus, aut propter penuriam materialium, aut propter absentiam artificum, undecunque tamen sit, et hæc et illa unum gerunt temperantiæ typum. Sequitur quartum indumentum, tunica interior, vel hyacinthina, qua et in Veteri et in Novo Testamento soli utuntur pontifices. Duabus enim tunicis merito induitur pontifex, quia debet de thesauro suo proferre nova et vetera, id est, legem intelligere secundum litteram, quemadmodum ante adventum Christi observabatur, et secundum spiritum, quemadmodum post adventum Christi intelligitur. Unde et secunda tunica interior appellatur vel hyacinthina, cujus color cæli serenitatem imitatur, ut per hoc intelligatur quia pontifex plus debet de cœlestibus cogitare quam de terrenis. Rectus quippe ordo est, ut primum studeamus munditiæ carnis, per quam veniamus ad munditiam cordis, quæ nos provehat ad intellectum divinitatis; juxta illud : « Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt (Matth. v). » Quinta vestis est superhumeralis, quæ Hebraice vocatur ephot [ephod]. Hæc vestis sacerdotalis simul et pontificalis apud nos est; apud Hebræos vero tantum pontificalis, et apud eos eisdem est variata coloribus, quibus et zona pontificalis, et de qua dicitur in ordinatione pontificis : « Et circumcinxit eum (de Moyse loquens) secundum facturam humeralis. » Humeri quippe fortes sunt ad agenda opera, et portanda onera, quæ ex circumductione humeralis, suis ligaturis constringuntur, quia pontificem et innocentia et operibus justitiæ oportet esse constrictum, ut in eo nihil inveniatur dissolutum, nihil remissum. Quod vero significant varii colores in zona idem significant in superhumerali : quia quidquid de terrenis operamur, sive in largitione, sive in restrictione temporalium, totum summum ex contemperantia quatuor elementorum. Unde est, quod quaternarius decies ductus surgat in quadragenarium, quia elementorum quatuor abundantia legitime dispensata, quod significat denarius, ad verum perducit jubilæum, qui exhibitione acquiritur bonorum operum. Quadragenarius enim numerus partibus suis denominatis quinquagenarium facit. Quo numero in lege (Levit. xxv) supradictus jubilæus, id est remissionis annus, exprimitur, **267** veram præfigurans libertatem, quam qui adeptus fuerit, nullam timebit ulterius servitutem. Huic bonorum operum significationi concinit, quod in humerali duobus pretiosis lapidibus **267** insculpta erant nomina duodecim patriarcharum, sex in uno, et sex in altero : quorum alter superpositus erat dextro humero, alter sinistro. Nihil horum vacat a mysterio. Senarius enim propter sui perfectionem, opera justitiæ significat; nomina patriarcharum, memoriam sanctorum quam semper in exemplum bonorum operum habere debemus a dextris et a sinistris, id est in prosperis et in adversis, significant. Et ideo illa nomina in lapidibus scribuntur, quia quod in lapide sculpsit vix aut nunquam inde aboletur. Nec illud vacat a mysterio, quod pon-

17

tifex cingitur secundum facturam superhumeralis, quia secundum opera sua unicuique retribuetur (*Matth. xvi*). Quod autem nostrorum pontificum superhumeralis non est tot coloribus intextum, nec est tam pretiosis gemmis redimitum, nihil refert, cum Christiana religio veritati serviens, compendiosis figuris idem intelligi faciat, quod vetus observantia sumptuosius.

Postquam pontificis verenda velata sunt suis indumentis, postquam cœlestia jam cœpit meditari, postquam justitiæ operibus ornatus est, postquam utroque cingulo, ut in omnibus fortiter et perseveranter staret, confirmatus est, imponitur rationale pectori pontificis, quod Græce logion dicitur, per quod sapientia, quæ in ratione consistit, indicatur. Imponitur rationali manifestatio et veritas. Manifestatio ideo, quia non sufficit pontifici habere sapientiam, nisi etiam possit manifestare quæ novit, et reddere rationem de ea, quæ in nobis est, fide et spe. Veritas vero, quia non debet pontifex de suo corde prophetare, sed ea tantum quæ veritas habet, manifestare. Sunt autem ad invicem concatenata rationale et humerale: quia coherere sibi invicem debent ratio et opera, ut quod mentis ratione concepimus, opere impleamus. Et notandum est ordo rerum: quia non prius rationale, quam humerale; quia non prius sapientia quam opera, sed prius opera, deinde sapientia. Unde habetur in psalmo: « A mandatis tuis intellexi (*Psal. cxviii*). » Et de Domino Jesu dicitur: « Quæ cœpit Jesus facere et docere (*Act. i*). » Deinde non prius manifestatio, quam rationale: quia nemo docere debet quæ non novit. Huic ordini concordat propheta cum dicit: « Seminate vobis ad justitiam, et metite fructum vitæ, et illuminate vobis lumen scientiæ (*Ose. x*). » In hoc pectoris ornamento duodecim lapides inserti erant, duodecim patriarcharum nomina insculpti habentes: quia sanctorum Patrum exempla pontifex semper debet habere in memoria, et secundum ea moderari facta sua. In duodenario autem numero lapidum potest significari [figurari] apostolica doctrina: quia et ipsi lapides per quatuor ordines sunt distributi, et terni in singulis angulis rationalis positi. Quod apostolicæ doctrinæ bene congruit, quæ fidem Trinitatis per quatuor Evangelia in omni parte mundi prædicavit. Hic ornatus solius erat pontificis, sicut et nunc est apud eos, quibus eo uti concessum est, propter distantiam majorum et minorum sacerdotum. Ita ornato pontifice, superponitur capiti ejus mitra, quæ alio nomine cidaris vel tiara vocatur, qua regnum quinque sensuum, quo præeminere pontifex debet, intelligitur. In capite enim usus habetur omnium corporalium sensuum: quod cum bene regitur, caput viri, id est Christus, decenter ornatur. Et quia caput Christi Deus est (*II Cor. xi*), lamina aurea superponitur cui insculptum est nomen Dei, quod Hebræi vocant Ineffabile: ut per hoc intelligatur, Deum sicut omnium conditorem, ita esse rectorem, et ad honorem et glo-

riam ejus esse referendum quicquid a Domini sacerdotibus bene fuerit dispensatum. Hæc indumenta octo esse debere constituit Moyses in Exodo; sed in Levitico de eisdem indumentis tractans, de octavo, id est feminalibus, tacuit. Unde Hieronymus in epistola ad Fabiolam, scribit: « Ubi refertur quomodo Moyses Aaron fratrem suum vestimentis pontificalibus induerit, de solis feminalibus nihil dicitur, hæc, arbitror, causa: quia ad genitalia nostra et verenda lex non misit manum, quia ipsi secretiora monstra confessione digna tegere debemus et velare [et confessione digna regere et velare debemus], et conscientiam puritatis Deo judici servare. De cæteris vero virtutibus, fortitudine, justitia, humilitate, mansuetudine, liberalitate possunt et alii judicare: pudicitiam sola novit conscientia, et humani oculi certum hujus rei esse judices non possunt absque his, qui passim in morem brutorum animalium in libidinem feruntur. Unde Apostolus: « De virginibus autem præceptum Domini non habeo (*I Cor. vii*). » Et in Evangelio cum Dominus de eunuchis voluntariis et non voluntariis ageret, addidit in fine: « Qui potest capere, capiat (*Matth. xix*). » Tanquam diceretur: Feminalibus ego vos non vestio, nec impono alicui necessitatem. Qui vult sacerdos esse ipse se vestiat, ipse se castitate munit. Igitur ipsi assumamus feminalia, ipsi nostra verenda [verenda] operiamus, non quæramus alienos oculos; ita tegantur genitalia, ut cum intramus Sancta sanctorum, nulla appareat turpitudine, ne moriamur. »

Notandum vero est quod minoribus sacerdotibus neque duplex tunica datur, neque humerale, neque rationale, neque lamina aurea, sed tantum poderis, et mitra, et zona, qua stringatur tunica byssina. Funguntur tamen sacerdotio, sed non illa sublimitate, qua funguntur, qui omnibus octo indumentis decorantur. Novi quoque Testamenti sacerdotes non omnibus illis utuntur indumentis, quia nec duabus utuntur tunicis, nec rationali, præter solos pontifices: nulli autem lamina aurea, quia, sicut dicit B. Hieronymus in supra memorata epistola, « quod olim in lamina monstrabatur, nunc in signo crucis ostenditur. Auro enim legis sanguis Evangelii pretiosior est. »

Utuntur autem tunica linea, quæ poderis dicitur, vel talaris, quæ omnium figurat castigationem membrorum et zona quæ tunicam stringit [succingit], quæ dissolutam et remissam prohibet esse castitatem. Utuntur et superhumerali, per quod exiguntur opera justitiæ a sacerdote, quia non sufficit temperantia, et a malo abstinencia, quæ superioribus duobus indumentis figurabatur, nisi opera justitiæ et misericordiæ subsequantur. Unde et in Psalmo dicitur: « Desine a malo et fac bonum (*Psal. xxxi; I Petr. iii*). » Unde ipsum humerali poderi astringitur [affligitur]. Utuntur et stola, quæ alio nomine orarium vocatur, qua vetus sacerdotium non utebatur. Hoc tanquam jugum bobus arantibus vel tritulantibus collo juxta humeros superponitur,

ut illud Evangelicum ab eis impleatur: « Tollite jugum meum super vos, et discite à me, quia mitis sum et humilis corde: jugum enim meum suave, et onus meum leve (*Matth. xi*). » Hæc a collo per anteriora descendens, dextrum latus ornat et sinistrum, ut doceat sacerdotem per arma justitiæ a dextris et a sinistris, id est in prosperis et adversis, debere esse munitum: quod ad fortitudinem pertinet, sine qua cæteræ virtutes facile expugnantur, et minime coronantur. Unde dicit Apostolus: « Patientia vobis necessaria est, ut reportetis re-promissiones (*Hebr. x*). » Et in Evangelio Dominus: « Qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit (*Matth. x, xxiv*). » Inde est quod stola cum zona poderis quibusdam nexibus colligatur, quia virtutes virtutibus adjuvantur, ne aliquo tentationis impulsu moveantur. His omnibus indumentis superponitur casula, quæ alio nomine planeta vocatur: quæ, quia communis est vestis, charitatem significat, quæ universis virtutibus superponitur, quia cæteræ virtutes nihil sine ea utile operantur. Unde dicit Apostolus: « Et adhuc excellentiorem viam docebo vos: Æmulamini charitatem (*I Cor. xii*). » Et quam inutiles absque ea sint cæteræ virtutes subsequenter approbat, cum præcipuas virtutes scientiam scilicet linguarum, distributionem rerum propriarum, ipsum quoque martyrium sine ea nihil esse [valere] confirmat. Et ideo prudentiæ ponitur loco, quia plenitudo legis est dilectio (*Rom. xiii*), et quia mentibus bene compositis, et divino cultui mancipatis, frequenter subrepat acedia, oportet ut ad eam frequenter detergendam, diligens adhibeatur vigilantia, qua ab oculis cordis emergens talis sæpe raundet pituita. Unde in sinistra manu ponitur quædam mappula, quæ sæpe fluentem oculorum pituitam tergat, et oculorum lippitudinem removeat. Hæc quippe ornamenta, ut dictum est, non sunt ipsæ virtutes, sed virtutum insignia, quibus tanquam scripturis admonentur insentes, quid debeant appetere, quid vitare, et ad quem finem sua facta dirigere. Adjiciendum est supra dictis, quia levitæ et suo modo utuntur supræmemoratis indumentis, idem significantibus, quod significant in presbyteris. Utuntur levitæ dalmatica, quæ propter sui latitudinem curam proximorum significat, quod significabat in presbyteris casula, quia utrorumque istorum ministrorum, ad implendam dilectionem, eadem debet esse custodia.

Utuntur episcopi et cardinales presbyteri sandaliis, quæ calcementa sunt prædicatorum. Habent autem ad terram [a terra] solem integram, ne pes tangat terram. Supra vero constat ex corio, quibusdam loris pertuso, quia Evangelium non debet terrenis commodis inniti, nec omnia evangelica [ecclesiastica] sacramenta omnibus revelari, nec omnibus abscondi. Unde et Dominus discipulis ita dicebat: « Vobis datum est nosse mysterium regni Dei, cæteris autem in parabolis, ut videntes non videant, et audientes non intelligant (*Matth. xiii*). »

A Hanc sandaliorum significationem propheta intelligebat, quando dicebat: « Quam speciosi pedes annuntiantium pacem, evangelizantium bona! » (*Isa. lvi; Rom. x*.)

Antequam induantur sandaliis, vestiuntur caligis byssinis vel lineis, usque ad genua protensis, et ibi bene constrictis, per quas significatur, quia debent rectos gressus facere pedibus suis, et genua debilia, id est negligentis resoluta, roborare, et sic ad prædicandum Evangelium festinare. Unguntur præterea manus presbyteris et episcopis, ut cognoscant se in virtute sancti Spiritus hoc sacramento gratiam consecrandi accipere, et opera misericordiæ erga omnes pro viribus exercere debere. Episcopo vero specialiter caput ungitur, ut intelligat se esse illius vicarium, de quo dicitur in psalmo: « Unxit te Deus Deus tuus oleo lætitiæ præ consortibus tuis (*Psal. xlii*). » Accipiunt hæc unctione claves regni cælorum ut quæcunque ligaverint super terram, sint ligata et in cælis, et quæcunque solverint super terram, sint soluta et in cælo (*Matth. xviii*), et quorum peccata detinuerint, sint detenta; et quorum peccata dimiserint, sint dimissa (*Joan. xx*). His ita de ornatu sacerdotali et pontificali breviter prælibatis, admonendi estis, ut sicut sacramenta profunda audistis, sic ea studeatis et corde intelligere et opere implere. « Non enim auditores legis justi sunt apud Deum, sed factores (*Rom. i*). » Potest enim unusquisque vestrum intra se regale habere sacerdotium et sacerdotales ornatus, si quem abluerit et mundum fecerit legis observatio, et si gratia baptismi et unctio chrismatis illibata permanserit, et si indutus duplicibus indumentis, litteræ scilicet et spiritus, fuerit, et si in his fortiter accingatur, ut sit castus mente et corpore; si etiam superhumerali operum justificetur, si stola fortitudinis a dextris et a sinistris muniatur, si plenitudine scientiæ, quam planeta significat, cumuletur, potest, inquam, ita ornatus, intra Dei templum, quod ipse est, verum habere sacerdotium. Qui autem nec sacris vestibus induti, nec honestis moribus ornati, ad altare Dei accedere præsumperint, sicut filii Aaron, Nadab et Abihu, igne alieno, quem offerebant ante Dominum, consumpti sunt (*Levit. x*): ita isti non divina ordinatione, sed sua præsumptione sacerdotium sibi usurpantes, cum his, qui ad regales nuptias sine veste nuptiali intraverunt, æternis ignibus sunt cruciandi (*Matth. xxii*). Unde dicitur in Levitico: « Et dixit Dominus ad Moysen: Loquere ad Aaron fratrem tuum, ne intret omni hora in sancta interiora, ut non moriatur (*Levit. xvi*). » Unde ostenditur, quod si inordinate intraret Sancta sanctorum, non præparatus, non indutus sacerdotalibus indumentis, non propitiato sibi prius Deo, morietur, et merito, tanquam qui non fecerit ea quæ oportet fieri, antequam accedatur ad altare Dei. Ad omnes enim nos pertinet, nos omnes instruit lex Dei ut sciamus quomodo debeamus accedere ad altare Dei, et offerre, scilicet ut deponamus vesti-

menta sordida, id est, carnis immunditiam, pravitatem morum, inquinamenta libidinum. Unde et in Exodo, cum enumerasset Dominus vestes, quibus induendus erat Aaron et filii ejus, adjunxit: « Vestes his omnibus fratrem tuum, et filios ejus cum eo, et cunctorum consecrabis manus, sanctificabisque illos ut sacerdotio fungantur mihi (*Exod. xxviii.*) » Sequitur: « Et utentur eis Aaron et filii ejus, quando ingredientur testimonii tabernaculum, quando appropinquabunt ad altare, ut ministrent in sanctuario, ne iniquitatis rei moriantur (*ibid.*) » Ex his omnibus colligitur quanta sit dignitas sacerdotalis ministerii, et quanta esse debeat sanctitas ministrorum: quam qui habuerit, sacerdotii merito non carebit. Qui vero non habuerit, et sacerdotii officium usurpaverit, merito cum supra memoratis præsumptoribus interibit. Multa de sacerdotii dignitate, multa de indumentorum sacerdotalium mystica pulchritudine, vitantes proximitatem sermonis, præterivimus: hoc intendentes, quia ad ædificationem morum, et ad utilitatem audientium ista sufficiunt.

269 SERMO IV.

De sacramentis dedicationis.

Quoniam ad dedicationem præsentis basilicæ hodie devote convenistis, oportet ut quod in his sanctis manufactis fieri videtis, totum impletum esse in vobis cognoscatis. Primo enim manibus patrinorum ad Ecclesiam fuistis allati, et sacerdotibus vel exorcistis ad catechizandum oblati. Qui dum vos catechizarent, dum Christi legibus initiarent, de massa antiqua prævaricatione corrupta præcidebant: et ipsa fidei professio, et pravorum morum abrenuntiatio, quæ a vobis exigebatur, interiorem parturiebat in vobis novitatem, qua Christi imaginem de cælo portaretis, renati per gratiam, sicut antea portaveratis imaginem terreni parentis, ex eo geniti per naturam. His documentis instructi, accessistis ad aquam, et fonte salutis abluti estis, ubi, secundum Apostolum, per trinam mersionem Christo conscripti estis, ut quemadmodum ipse semel carne est mortuus et resurgens ex mortuis, jam non moritur, ita vos a peccatis abluti, et prima resurrectione regenerati, morti animæ, id est peccato, non subjiciamini (*Rom. vi.*). Deinde oleo sancto uncti fuistis in capite, ut charitas, quæ per Spiritum sanctum datur, semper abundet in corde, secundum illud verbum Sapientiæ: « Oleum de capite tuo nunquam deficiat (*Eccle. ix.*) » Unde et Apostolus: « Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris, per Spiritum sanctum, qui datus est nobis (*Rom. v.*) » Datus est tamen et idem Spiritus, cum aquis salutaribus ablueremini, sed ibi ad præteritorum criminum remissionem, hic vero ad ædificandam in cordibus vestris Dei et proximi dilectionem. Hæc charitas in Christi corpore non præfert indigenam alienigenæ, non nobilem ignobili, non virum mulieri, sed omnes per adoptionem spiritus facit filios, quicumque per eundem Spiritum clamant: « Pater noster, di-

A mitte nobis debita nostra (*Matth. vi.*) » In hoc ergo Christi corpore ille solus habetur sublimior, qui fuerit in Dei amore potentior. Accepistis etiam oleum sanctum in pectore, ut vigeret in corde vestro sapientia. Accepistis et in humero dextro, ut in exercitiis bonorum operum indeficiens servetur patientia, neque aliquando noverit sinistra vestra, quid faciat [fecerit] dextera vestra. Quia vero in humeris vigor constat portandi oneris, hujus partis unctione Christi athletæ dedicati estis, ut scistis vos ad certamen esse vocatos, et per totum vitæ vestræ cursum, contra antiquum hostem publicis et privatis congressionibus esse pugnaturos. Data est vobis ad ultimum vestis candida, caput et membra cooperiens, quæ candore suo figuram præferebat, acceptæ novitatis, et spem futuræ immortalitatis, ad quam de spe ad speciem venietis, si cum veste candida, id est, vitæ innocentia, ad nuptias regis intraveritis. His ergo sacramentis initiati et confirmati, facti estis templum Dei vivi fundati in fide, superædificati in charitate, cumulati spe de promissa æternitate.

His igitur de spiritali templo Dei breviter prælibatis, nunc ad ea quæ in his visibilibus templis aguntur sacramenta veniamus, et ea latius exponentes, prout Dominus donaverit, cum superioribus conferamus. Primo enim lapides, qui ad hanc fabricam ædificandam comportati sunt, aut de montibus sunt præcisi, aut de locis subterraneis eruti, aut de agris collecti. Adhibita est dehinc cæmentariorum manus, quæ tundente frequenter ferro, superjecta regula, scrupulositatem et informatam lapidum complanaret, et ad debitam quadraturam, qua majores minoribus in paritate comparari possent, artis suæ disciplina perduceret. Videmus hæc in sancto Dei templo spiritaliter impleta, cum vos de omni genere hominum, sublimium, humilium, mediocrium, ad audiendum verbum vitæ convenistis, et cælestis disciplinæ dolabro fortitudinem veteris vitæ deponere voluistis, ut in Dei ædificio tanquam perpolitii lapides ordinari possetis, ubi jam non aspernaretur nobilis ignobilem, dives pauperem, quem cognosceret secum in cælis eundem habere patrem. Addita est etiam complanatis lapidibus, cum in parietibus ad ordinem unius lineæ collocarentur, sicut nostis, cæmenti glutinosa tenacitas, quæ lapides invicem constringeret, et ab imposito sibi ordine separari non permetteret, quamvis alicubi major minori superpositus videretur, alicubi vero minor majore premeretur, et hoc in templo non manufacto fieri videmus, cum eos quos congregavit fidei unitas, ligat indissolubilis charitas, ne indignetur major de prælatione minoris; ne conqueratur minor de correctione [correctione] majoris, cum dicat Apostolus: « Invicem onera vestra portate et sic adimplebitis legem Christi (*Gal. vi.*) » Ædificato itaque templo, et quasi in unius lapidis formam cæmento constringente redacto, ut templum Dei nomen et honorem habere mereatur, ad commendandum baptismi sa-

cramentum, per quod in eodem templo novi populi creandi sunt, ipsum templum primum suo modo et suo ordine baptizamus, et deinceps multiplici sacramentorum sanctitate dedicamus. Primo itaque aquam benedicimus, cui et sal admiscetur. Aqua etenim poenitentiae figuram gerit, quae velut aqua, peccatorum maculas abluit: quam tunc benedicimus, cum virtutem poenitentiae populis ad fidem venientibus praedicamus. Unde et Petrus quibusdam corde compunctis, in Actibus apostolorum dicit: « Poenitentiam agite, et baptizetur unusquisque vestrum (Act. II). » Cui admiscetur sal, id est Evangelica doctrina, fluxa auditorum corda suavi mordacitate [moderatione] constringens, et ad conservandam vitae novitatem sapienter componens. Ista aqua ad quamdam baptismi imaginem gyrando ecclesiam tunc exterius aspergimus, quia ubi more baptizatorum non potest fieri trina mersio, necesse est ut qua possumus sacramenti similitudine trina fiat aspersio. Unam enim habet hanc significationem trina mersio, et trina aspersio, quia quidquid cogitatione, locutione et actione committitur, totum salutari fonte diluitur. Interim autem in circuitu dedicandae ecclesiae duodecim sunt accensa luminaria, quibus significatur, quod commendanda sit lucens et ardens apostolica doctrina. Sic cum templum a Salomone constructum, Domino iubente fuisset dedicatum, duodecim duces eadem munera detulerunt, sed ea singuli singulis diebus obtulerunt: haec significante Spiritu sancto, quod in Ecclesiae aedificatione doctrina apostolica, unanimis et concors esset praedicanda, et tamen quaeque gens suum praedicatorum 270 sortitura.

Ad singulos vero circuitus accedit pontifex ad ostium basilicae, clero et populo subsequente, et percutit super liminare virga pastorali, cantando antiphonam: « Tollite portas, principes, vestras, et elevamini, portae aeternales (Psal. xxiii; Matth. x; Marc. vi). » Virga enim pastoralis potestas intelligitur sacerdotalis, quam Dominus discipulis suis contulit, quando eos ad praedicationem mittens, nihil eos in via ferre nisi virgam tantum permisit. Qua virga, sancti sacerdotes et solantur humiles, et terrent superbos, et feriunt impenitentes. Quam potestatem a Patre Filius accepit, cum per humilitatem assumptae humanitatis, caelestium, terrestrium et infernorum dominatum accepit. Eandem ergo potestatem Dominus suis largitus est praesulibus, cum Petro et in eo Ecclesiae principibus, potestatem dedit, dicens: « Tu es Petrus, et super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam: quodcunque ligaveris super terram, erit ligatum et in caelis; et quodcunque solveris super terram, erit solutum et in caelis (Matth. xvi). » Cui ergo portae inferi non praevalent, et cui ligandi atque solvendi in caelo et in terra privilegium traditur, constat quia et caelo et terrae et inferno principetur. Cum ergo pontifex super liminare futurae ecclesiae virga pastorali ter percutit, ostendit quia sibi caeli et terrae et inferi potestas ce-

dit. Unde et post trinam percussorem ostium aperitur, quia sacerdoti potestatem suam indigne conservanti, pars adversa resistere non potest. Nam ipsa ecclesia, antequam pontifex eam ingrediatur, populi ignorantis, et perfidiae tenebris inclusi figuram tenet. Hujus populi ignorantis typum gerit, qui intus admonitionem pontificis quasi admirans, interrogat: « Quis est iste rex gloriae? » (Psal. xxiii.) Imperat autem pontifex daemones seu vitiiis, dicendo: « Tollite portas, principes, vestras (ibid.), » ut tollant portas suas, quatenus portae caelestes, id est virtutes elevantur, per quas introeat rex gloriae. E contrario portae mortis sunt peccata. Unde et Propheta gloriatur in Domino: « Qui exaltas me de portis mortis (Psal. ix). » Sunt autem portae, quae elevantur in ecclesia maxime tres, id est sacri verbi praedicatione, baptismi gratia, chrismatis honor [unctio], per quas rex gloriae ad corda eorum qui ad fidem veniunt, intrat. Aperto vero ostio, intrat pontifex eum clero et populo, dicens: « Pax huic domui (Matth. x): » ter, quia Christus mundum ingreditus per assumptionem carnis nostrae parietem inimicitiarum peccatis nostris erectum, destruxit, et pacem inter Deum et hominem, inter terrestria et caelestia sui adventus mediatione reformavit. Pontifex ergo ecclesiam ingreditus, pax huic domui, clamat, quia sancti doctores hoc intendunt, ut populus qui a Deo discordaverat per peccata, ei reconciliaretur per bonorum operum exercitia. Quod vero, intrante pontifice ecclesiam, clerus, sacerdos et levitae prostrati in terram, ad Dominum clamant, pro sanctificatione ipsius domus. Hoc est quod Dominus ante passionem fecit, pro discipulis et caeteris fidelibus orans: « Pater sanctifica eos, quos mihi dedisti (Joan. xvii). » Ita enim Paulus tanquam ecclesiam ingressus, cohortatur omnes ad orationem, dicens: « Obsecro primum omnium fieri orationes, postulationes, pro omnibus hominibus, et caetera (I Tim. ii). »

Pontifex ergo dum in novam ecclesiam, eam sanctificaturus, ingreditur, et statim ad orationem se confert, Apostoli vocem complet, qui primum omnium pro omnibus hominibus orationem fieri monet; et ita adhuc eorum typum tenet, qui rudem populum docere incipiunt. Inde est quod surgens ab oratione, nondum salutatur populum, dicendo: Dominus vobiscum; sed tantum ad orationem cunctos hortatur, quia novellus populus necdum sacerdotis salutatione dignus videatur. Orandum ergo est pro talibus, qui nondum initiati sunt, non tamen salutandi sunt, qui non est eis consentiendum, vel applaudendum. Unde ipsis praedicatoribus Dominus dicit, « ut neminem salutent in via (Luc. x); » id est, neminem transitoria appotentem vana spe demulceant. His completis, incipit pontifex de sinistro angulo ab oriente scribere per pavimentum alphabetum, usque in dextrum angulum occidentis; atque iterum a dextro angulo orientis usque in sinistrum angulum occidentalem basilicae. Quid autem per al-

phabetum, nisi initia et rudimenta doctrinæ sacræ A intelligi convenit? Unde Paulus ad Hebræos : « Cum deberetis esse magistri propter tempus, rursus indigtis ut instruamini quæ sint elementa sermonum Dei (Hebr. v). » Scribit etiam pontifex quasi alphabeti ordinem, cum docet fidei simplicitatem. Nam sicut parvulorum convenit eruditioni, primum litterarum elementa cognoscere, deinde ad syllabas, ac per verba paulatim ad sententiarum cognitionem pervenire, sic sunt quidam gradus intellectus in eruditione sanctæ Ecclesiæ. Quod vero ab angulo orientali sinistro in occidentalem dextrum prior versus desinit, et rursus ab angulo orientali dextro versus, revertitur in sinistram occidentalem, duplici figuræ adgaudet. Quarum prima est, quia in tali schemate crux figuratur, ut doctrinæ evangelicæ, qua simplices imbuendi sunt, mors Christi principaliter inferatur. Unde Paulus Corinthiis adhuc rudibus ita dixit : « Nescivi me scire aliquid inter vos, nisi Christum Jesum, et hunc crucifixum (I Cor. ii). » Sinister autem angulus orientalis, a quo primus versus incipit populus intelligitur Judaicus, ex quo ortus est Dominus. Pervenit autem usque in angulum occidentalem, quia cum Dominus noster ex Judæis sit ortus, fides incarnationis ejus et mortis, a gentibus est suscepta. Sed cum idem versus ab angulo orientali dextro, revertitur ad angulum occidentalem sinistram, hoc significari videtur, « cum plenitudo gentium introierit, tunc omnis Israel salvus erit (Rom. xi). » Utriusque ergo populi collectionem illi duo versus significant in unam crucis compaginem. « Hinc est quod Jacob filiis Joseph benedicens, et cancellatis manibus effligem crucis faciens, dextram manum supra Ephraim junioris, sinistram super caput Manassæ majoris posuit (Gen. xlviii), » significans quia populus quondam dexter, in sinistram vertetur, sinisterque in dextrum.

Quod vero eadem scriptura virga pastorali peragitur, significatur quod iste transitus de Judæis ad gentes, et ea denuo conversio quæ in finem mundi consummanda est, per officium sacerdotum perficitur. Dehinc pontifex ad altiora conscendit, et stans ante altare, Deum sibi in adiutorium invocatur, veluti jam incipiens operari. Nam præterita quasi quædam D proemia fuerunt. Dicit ergo : « Deus, in adiutorium meum intende, » et cætera absque [usque ad] Alleluia. Hæc enim vox est in hac vita laborantium, et contra hostes visibiles et invisibiles collectantium, et ideo Deum in suum adiutorium invocantium. Nedom tamen laudibus Dei Alleluia adjungunt, quia adhuc in laboribus et sudoribus se esse conspiciunt.

271 Alleluia enim non hujus temporis laudes, sed æternæ vitæ gloriam significat : unde mos inolevit, ut in diebus Septuagesimæ ante Pascha Alleluia non cantetur, quia sunt dies luctus, et poenitentiae.

Pontifex ergo qui cum subditorum imperitia et contradictione adhuc certat, adiutorium quidem Dei postulat, Alleluia nondum cum eis pleniter cantat,

de quorum salute nondum pleniter sperat. Postea vero benedicuntur aqua commisto sale et cinere. Et aqua quidem significari populum testatur Apocalypsis, dicens : « Aquæ multæ, populi multi (Apoc. xvii). » Sal autem doctrinam verbi divini signat. Unde in lege præcipitur : « In omni sacrificio sal offeres (Levit. ii) ; » nec auferes sal fœderis Domini Dei tui de sacrificio ejus. Quod est dicere : Non placent Deo illa opera, quæ non conduntur divina sapientia. Cinis autem reliquias, id est, memoriam signat Dominicæ passionis, quam significabat cinis vitulæ aspersus, ad expiationem populi. Aqua ergo benedicuntur, ut sanctificentur. Sal cum cinere miscetur, cum populus ut sanctificari possit divina sapientia [scientia] et fide Dominicæ passionis, instruitur. Fit autem crux ter super aquam et sale et cinere, cum fidei divinitatis et passionis, fides additur Trinitatis

Huic ergo mixturæ et vinum additur cum aqua. Quæ duo geminam naturam significant in una persona, divinitatem scilicet et humanitatem. Et est ordo intuendus. Primum pontifex ostium intrat [aperit]; deinde pro populo orat, post hoc, alphabetum scribit; inde aquam cum sale et cinere benedicit, cui vinum admiscet, quia unusquisque primum sibi per confessionem portam salutis aperit, deinde est sacerdotis pro eo orare, post hoc primordia fidei ei tradere, et quasi catechumenum facere, deinde instrui, qualiter jungi possit corpori sui Salvatoris per sacram doctrinam, docere etiam, quia Christus Jesus Deus et homo, postremo, sacro fonte purificari. Hoc idem significatum est in exteriori parietum aspersione, sed non ideo hic fieri ad interiorum parietum aspersionem, supervacuum videri debet, quia quicquid in exteriori sanctificatione agitur, supersticiosum est, nisi interiori homine compleatur.

Post hæc tingit sacerdos digitum in aqua, et facit crucem per quatuor cornua altaris. Altare enim Ecclesiæ figuram præfert, quod per quatuor cornua distenditur, quia per quatuor mundi cardines dilatatur. Pro cuius typo Abraham dictum est : « Dilataberis usque ad orientem et occidentem, septentrionem et meridiem (Gen. xxviii). » Bene ergo crux de aqua fit per quatuor altaris cornua, ut ostendatur omnem Ecclesiam esse mundandam a sordibus peccatorum per lavacrum aquæ et fidem passionis. Inde venit ante altare, et aspergit illud septem vicibus. Quo numero significatur plenitudo Spiritus sancti, id est, « spiritus sapientiæ et intellectus, spiritus consilii et fortitudinis, spiritus scientiæ et pietatis, et spiritus timoris Domini (Isa. xi). » Aspergitur autem eadem aqua cum hyssopo, quæ herba est humilis, interiora pectoris purgans, et duritiam saxorum radicibus penetrans, cuius aspergine munditiæ fiebant in lege. Significabat autem humilitatem Christi, qui superbæ nostræ tumores sui sanguinis aspersione sanavit. Aqua ergo cum hyssopo spergitur, cum baptismus Christi sanguine consecratus Ecclesiæ

tribuitur. Circuit autem altare, spargendo eandem aquam, ut ostendat doctorem non debere otio vacare, sed eorum quos iniitaverit mundationi operam dare, et ut Dominus mittat angelum in circuitu eorum, qui eos erudiat [eripiat], semper orare.

Circuit dehinc totam ecclesiam et aspergit parietes eius, ut demonstret se omnem curam impendere omni ætati, omni sexui. Facit autem secundo et tertio, ut ostendat eos, qui baptizantur, non solum esse mundandos a peccato cogitationis, sed etiam locutionis et operis. Canitur autem interim psalmus: « Exsurgat Deus (*Psal.* lxxvii), » cum antiphona, ut viribus destituantur qui sacramentis fidei adversantur. Cantant etiam antiphonam: « Qui habitat in adiutorio Altissimi (*Psal.* xc), » asserentes iudum a Deo protegi nisi eum, qui de viribus suis nihil præsumens, Dei adiutorium semper imploraverit. Ipse tamen pontifex non debet quiescere, sed quasi conspicuus per mediam Ecclesiam incedere, omnes suo exemplo informare, omnibus sacramenta crucis ac mortis Domini intimare, et cantare, « Domus mea domus orationis vocabitur (*Isa.* lvi; *Matth.* xv), » videlicet, ut talem Ecclesiam præparet, quæ non sit spelunca latronum, sed domus orationis; id est, non fures et latrones, sed qui benedicant Dominum omni tempore; qualiter versum subsequentem possit libere cantare, « Narrabo nomen tuum fratribus meis, in medio ecclesiæ laudabo te (*Psal.* xxi). » Hæc tunc bene pontifex agit, cum omnia bona quæ inchoat, per Dei consilium consummari postulat.

Unde his peractis, pontifex se ad orationem confert, ut omnes, qui eandem domum oraturi intraverint exauditos se esse gaudeant, ut ostendat pontifex se omnium subditorum curam cum Paulo gerere, et eorum memoriam se in orationibus suis frequentare (*II Tim.* i). Completa expiatione, pontifex convertitur ad altare, incipiens antiphonam: « Introibo ad altare Dei (*Psal.* xlii), » cum psalmo, et fundit quod remansit de aqua purificationis, ad basim altaris, quia quod ipse nequit, Domino humiliter committit, purificationem scilicet subditorum, cui ipse tanquam homo cooperari et collaborare potest: interior autem et perfecta mundatio, solius est Dei. Hinc est, quod in sacrificiis veteris Testamenti, sanguis hostiarum vel in cornibus altaris ponebatur, vel ex aliquibus hostiis digito sacerdotis contra Dominum aspergebatur, et quod reliquum erat, ad basim altaris fundebatur. Quia sacerdotum est, quidquid possunt, ad utilitatem gregis sibi commissi facere; quod autem vires suas excedit, Domino devotissime commendare. Quam formam primus pastor pastoribus reliquit, cum passioni appropinquans, Patri dixit: « Pater, serva eos in nomine tuo, quos dedisti mihi (*Joan.* xvii). » Sic et Paulus in articulo vitæ præsentis, quasi ad basim altaris aquam fundens, discipulos Domino commendabat, dicens: Et nunc commendo vos Domino, et verbo gratiæ ejus. Quod etiam innuit an-

tiphona, dicit enim se introiturum ad altare Dei, id est ad illud altare, quod significatur per istud visibile ad quod non penetrat oculus carnis sed pura intentio mentis; et hoc est quod sequitur, « ad Deum qui lætificat juventutem meam (*Psal.* xlii). » Postea extergitur altare linteo: linum enim de terra ortum, magno labore ad candorem perducitur. Ita caro Christi orta de terra, id est B. Maria Virgine, per angustias passionis pervenit ad honorem resurrectionis. Doctor itaque quasi linteo altare detergit, cum imitationem Dominicæ 272 passionis auditorum mentibus imprimit, dicens cum Apostolo: « Christus passus est pro nobis vobis relinquens exemplum ut sequamini vestigia ejus (*I Petr.* iii). »

Dum ergo doctor talia facit, quasi altare madidum labore humanitatis, abstergit linteo Dominicæ imitationis. Deinde fit incensum [offert incensum], quod significat orationis sanctorum, secundum quod Joannes dixit de angelo, quod « data sunt ei incensa multa, ut daret de orationibus sanctorum super altare (*Apoc.* viii), » quod est in conspectu Domini. Post effusionem ergo aquæ ad basim altaris, extergitur altare linteo, et offertur incensum, quia necesse est ut sacerdos, qui salutem populi sibi commissi Domino commendat, et per afflictionem corporis et per intentionem illud agat piæ intercessionis.

Unde et Dominus, postquam discipulos Patri commendavit, mox subiturus passionem pro ipsis oravit (*Joan.* xvii). Interea mittit pontifex oleum super altare in medio altaris crucem ex eo faciens, et super quatuor angulos altaris. Est quidem satis congrue ordo servatus, ut post emundationem per aquam, et reliqua quæ dicta sunt, perfundatur oleo altare, quia et sancta Ecclesia prius aqua mundatur in fonte baptismatis, et sic unctione insignitur per manus pontificis, ut Spiritus sancti in se mercatur adventum. Nam oleum gratiam significat Spiritus sancti (*Rom.* v), quo charitas diffunditur in cordibus electorum ad diligendum Deum et proximum.

Dehinc insignitur altare sacrosancti chrismatibus unctione, et interim cantatur antiphona: « Unxit te Deus oleo lætitiæ præ consortibus tuis (*Psal.* xlii), » ut hac unctione intelligamus plenitudinem gratiæ, quæ præcessit in capite, et postea refluxit in corpore, cum misso desuper spiritu, data est apostolis manifesta chrismatum gratia, de qua dicit Apostolus: « Omnes de plenitudine ejus accepimus, gratiam per gratiam [pro gratia] (*Act.* ii; *Joan.* i), » id est, per gratiam fidei diversa chrismata. Hinc est, quod de consecrato altari chrismantur in parietibus illæ duodecim cruces, quæ typum gerunt apostolicum, qui et primitias spiritus acceperunt, et crucis mysterium populis et gentibus manifestare studuerunt. Peracta denique consecratione, albis velaminibus cooperitur altare, quibus et sacramentum intelligitur novitatis, et prænuntiatur, sicut, cum de baptizatis loqueremur dictum est, gloria futuræ

incorruptionis. Hujus enim templi non manufacti tunc vera et plena erit consecratio, cum passibile hoc induerit impassibilitatem, et mortale hoc acciperit immortalitatem, et completum fuerit in corpore, quod jam præcessit in capite.

Unde in psalmo, qui jam intitulatur : In dedicatione domus, ex voce mediatoris tam pro se, quam pro membris suis, ita continetur : « Convertisti planctum meum in gaudium mihi, conscidisti saccum meum, et circumdedisti me lætitia (*Psal. xxix.*) » Planctum, dicit mortalitatem nostram, quæ tandiu deflenda est, quandiu peregrinamur a Deo; et differtur a nobis visio pacis, qua perfrentur, quibus suave est dolere in doloribus et ærumnis hujus vitæ, et ad æternæ vitæ gaudia suspirare. Hic planctus, hic dolor in gaudium vertitur (*ibid.*), cum ad patriam, a qua nunc exulamur, peracta peregrinatione, pervenitur. Unde et sequitur : « Conscidisti saccum meum (*Matth. xxv.*) » Saccus quippe ex lanis caprarum et hædorum contextitur. Hædi vero quia petulca animalia sunt, pro peccatoribus in Scriptura ponuntur. Saccus ergo noster conscinditur cum passibilitas et mortalitas humanæ naturæ de peccato veniens, in immortalitatem commutatur, et lætitia incommutabilis, de reparata immortalitate commutatur, et hoc est, quod sequitur, « Ut cantet tibi gloria mea (*Psal. xxix.*) » cui suspirabat et flebat miseria mea : « et non compungar (*ibid.*) » quia deletio in carne peccato, non punget conscientiam spina peccati; quæ tanto esset in recordatione tristior, quanto fuisset perpetratio jucundior : « Domine Deus meus, in æternum confitebor tibi (*ibid.*) ; » id est, æternas laudes de sempiterna gloria reddam tibi. « Beati enim qui habitant in domo tua, in sæcula sæculorum laudabunt te (*Psal. lxxxiii.*) » Huic tam jucundæ tamque festivæ dedicationi gaudens festivusque intererit, qui in hoc templo manufacto, accepta veste nuptiali templum Dei, quod ipse est sanctum inviolatumque usque ad hanc æternam inviolabilemque dedicationem custodierit. His igitur breviter declaratis, fraternitatem vestram commoneamus, ut quod aure audistis, corde credatis, et opere implere studeatis, præstante Domino nostro Jesu Christo, cui est honor et gloria in sæcula sæculorum. Amen.

SERMO V

Sive opusculum de convenientia veteris et novi sacrificii.

Beneficia, quæ pro salvandorum reconciliatione Salvator in terris exhibuit, longe ante patriarcharum ænigmatibus præsignata, prophetarum visionibus et oraculis prænuntiata, ex parte commemorare proposui, quæ licet Ecclesia Dei suis temporibus annua celebritate recordetur, in quotidianis tamen missarum sacramentis, eadem pia devotione commemorat, ut per fiduciam exhibitorum, fideliter [seder] interpellat mediatorem, vel ad impetrandam indulgentiam commissorum, vel ad consequendum præmia meritorum. Hæc, inquam, ex

A parte commemorare proposui, quia cuncta colligere et vires meas excedit, et fastidiosis auditorum mentibus non expedit. Quæ autem dicturus sum, ad hoc intendunt, ut mediante ecclesiastica [evangelica] veritate pateat, qualiter convenient vetera sacramenta cum novis, cum Ecclesia eadem sacramenta qua potest imitatione, ex Evangelica traditione sacro ritu honorat, et testificatur esse præteritum, quod vetera sacramenta prænuntiant venturum. Colligamus ergo aliqua necessaria de veterum libris, quæ Christum et Ecclesiam præbunt, ut cum ea in Christi Nativitate, Passione, Resurrectione, Ascensione, et Spiritus sancti missione completa viderimus, tunc facilius utrorumque sacramentorum concordiam intelligere possimus, cum quod illa futurum fatentur, hæc prout Dominus instituit, imitentur. Quæ ergo diximus, appositis testimoniis, ostendamus, ut primo umbram cum veritate consonare videamus. « Ac primo veniat Moyses in medium, in rubo succenso, et non combusto, cum Deo loquens (*Exod. iii.*) » Quo facto figuratur, quia de populo Judaico peccatorum spinis obsito, ille erit exiturus, qui in igne Deitatis, carnis nostræ peccata, quasi rubi spinam acciperet, et in consumptam nostræ humanitatis substantiam, etiam in ipsa divinitatis flamma servaret. Item apud eundem virga Aaron, quæ post ariditatem 273 floruit et nuces protulit, (*Num. xvii.*), Christus est, qui nullo extrinsecus infuso humore, de carne virginis genitus, amaritudinem passionis in carne tanquam in cortice pertulit, et sanctorum mentes internæ dulcedinis suz gustu, tanquam nuclei dulcedine pascit.

Dehinc in libro Judicum, quid in vellere Gedonis compluto intelligitur (*Judic. vii.*), nisi quod psalmus de Christi nativitate prædixit : « Descendet sicut pluvia in vellus (*Psal. lxxi.*) » Christum significans virgineis visceribus se cœlitus infudisse sine strepitu, sine carnis corruptione; quippe qui matris viscera non vulneravit, sed mundando sacravit. Hæc de multiplicis futuræ Christi nativitas velut oraculis, pauca huic opusculo inseruimus. Nunc ad ipsa prophetarum præconia veniamus, præteritis signis, et evangelicæ veritati consonantia, quibus prænuntiatum est, Christum de virgine nasciturum, et novum testamentum, et novum sacerdotium Judæis et gentibus allaturum. Primus enim Moyses dicit : « Prophetam suscitabit vobis Deus ex fratribus vestris : ipsum audietis tanquam me (*Deut. xviii.*) » Quod ipse Christus in principio Verbum sit, et Deus apud Deum, testatur psalmus, dicens : « Eructavit cor meum verbum bonum, dico ego opera mea regi (*Psal. xlii.*) » Et alius psalmus : « Verbo Dei cœli firmati sunt, et spiritu oris ejus omnis virtus eorum (*Psal. xxxii.*) » Quod idem Christus Dei Filius, Dei sit sapientia, et de sacramento incarnationis ejus, passionis, et calicis, et altaris et apostolorum, qui missi prædicaverunt, apud Salomonem legitur in Parabolis : « Sapientia ædificavit sibi domum, et subdidit columnas septem ;

mactavit hostiam suam, et miscuit in cratere vinum suum, et paravit mensam suam, et misit servos suos, convocans cum excelsa prædicatione ad craterem dicens : Qui est insipiens, declinet ad me; et egentibus sensu dicit : Venite, édite de panibus meis, et bibite vinum, quod miscui vobis. Derelinquite insipientiam, et querite prudentiam, et corrigere scientiæ intelligentiam (*Prov. ix*). » Quod Deus venturus esset illuminator generis humani et Salvator, apud Isaiam : « Consolamini, pusillanimes, nolite timere : Deus iudicium retribuet, ipse veniet, et salvabit nos. Tunc aperientur oculi cæcorum, et aures surdorum audient [patebunt] (*Isa. xxxv*). »

Quodque cum esset a principio Dei Filius, generationem denuo habiturus esset secundum carnem, ita habetur in psalmo : « Dominus dixit ad me : Filius meus es tu, ego hodie genui te (*Psal. ii*). » Item quod nasciturus esset de virgine, apud Isaiam : « Ecce virgo concipiet et pariet filium, et vocabitur nomen ejus Emmanuel (*Isa. vii*). » Item quod Christus Deus et homo, ex utroque genere sit concretus (1), ut mediator esse posset inter et nos Patrem, apud Jeremiam : « Et homo est, et quis cognoscat eum? (*Jer. xvii*). » Item in Numeris : « Orietur steila ex Jacob, et consurget homo de Israel (*Num. xxiv*). » Item ibi, procedet homo ex semine ejus, et dominabitur gentium multarum, et exaltabitur et augebitur regnum ejus. Item apud Isaiam : « Spiritus Domini super me, eo quod unxerit me, evangelizare pauperibus misit me (*Isa. lxi*). » Item apud Isaiam : « Et exiet virga de radice Jesse, et flos de radice ejus ascendet, et requiescet super eum spiritus Domini, spiritus sapientiæ et intellectus, spiritus consilii et fortitudinis, spiritus scientiæ et pietatis, et replebit eum spiritus timoris Domini (*Luc. xxiv; Isa. xi*). » Item in psalmo cxxxi : « Juravit Dominus David veritatem, et non frustrabitur eum, de fructu ventris tui ponam super sedem tuam. » Quod esset in Bethlehem nasciturus, apud Michæam : « Et tu, Bethlehem Efrata, nunquid exigua es in millibus Juda? Ex te mihi procedet qui sit princeps apud Israel; et egressus ejus a principio, a diebus sæculi (*Mich. v; Matth. ii*). »

In hunc modum multa de veteribus scripturis colligi possunt, quæ temporalem Christi nativitatem præloquuntur, et confirmandæ veritati evangelicæ contestantur. Quod vero in adventu Christi circumcisio carnalis evacuanda esset, et spiritualis successura, Moyses dicit : « In novissimis diebus circumcidet Deus cor tuum et cor seminis tui, ad Dominum Deum tuum amandum (*Deut. xxi*). » Item apud Jesum Nave : « Et dixit Dominus ad Jesum : Fac tibi cultellos petrinos nimis acutos, et circumcide secundo filios Israel (*Jos. ii*). » Item apud Jeremiam : « Hæc dicit Dominus : Viri Juda, et qui inhabitant

A Jerusalem, renovate inter vos novitatem, et ne seminaveritis in spinis : circumcidite vos Deo vestro, et circumcidite præputia cordis vestri ne exeat sicut ignis ira mea, et non sit qui exstinguat (*Jer. iv*). » Quod lex prior, quæ per Moysen data est, cessatura esset, apud Isaiam : « Tunc manifesti erunt, qui signant legem, ne discant, et dices, exspecto Dominum, qui avertit faciem suam a domo Jacob, confidens [fidens] ero in eum (*Isa. viii*). » Quod lex nova danda esset, apud Michæam : « Lex de Sion proficiscetur, et sermo Domini de Hierusalem, et judicabit plurimos populos (*Mich. iv*). » Item apud Isaiam : « De Sion procedet lex, et verbum Domini de Hierusalem, et judicabit inter gentes (*Isa. i*). » Item apud Jeremiam : « Ecce dies venient, dicit Dominus, et consummabo super domum Israel, et super domum Juda testamentum novum, non secundum testamentum quod disposui patribus eorum in die qua apprehendi manum eorum, ut educerem eos de terra Ægypti (*Jer. xxxi*). » Quod sacrificium vetus expelleretur [evacuarentur] et novum celebraretur, apud Isaiam dicitur : « Quo mihi multitudinem sacrificiorum vestrorum, dicit Dominus? Plenum sum holocaustomate arietum et pinguedine agnorum, et sanguinem taurorum et hircorum nolu. (*Isa. i*). » Item apud Malachiam : « Non est mihi voluntas circa vos, dicit Dominus, et sacrificium acceptum non habeo de manibus vestris, quoniam a solis ortu usque in occasum clarificatum est nomen meum apud gentes, et in omni loco odores incensi offeruntur nomini meo, et sacrificium mundum, quoniam magnum est nomen meum apud gentes (*Mal. xli*). » Item in psalmo centesimo undecimo [cix] : « Ante Luciferum genui te : Juravit Dominus, et non pœnitebit eum : Tu es sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech. » Item in libro Regum dicit Dominus Deus ad Heli sacerdotem : « Suscitabo mihi sacerdotem fidelem, qui omnia quæ sunt in corde meo, faciet, et ædificabo ei domum fidelem et transibit in conspectu Christorum meorum diebus omnibus. Et erit qui remanserit in domo veniet adorare in obolo pecuniæ, et vane et vino (*I. Reg. ii*). »

His locutionibus prophetiis de Christi nativitate D et prædicatione, et apostolorum 274 missione, et sacerdotii mutatione præmissis, addamus aliqua de eisdem auctoribus prolata, Christi passionem et resurrectionem præloquentia. Inseramus etiam principalia veterum sacrificia, quæ in exteriori tabernaculo offerebantur, in idipsum consonantia, ut deinceps commodius aptare possimus sacerdotio veteri et evangelicæ veritati nostra sacramenta. Primo itaque Genesi morte Abel (*Gen. iv*), mors Christi figuratur : quia sicut ille a fratre majore occiditur in campo, ita Christus caput minoris populi natu, a

(1) Non de naturarum confusione et commistione, quod est nefandum Eutyichis dogma, sed de personarum unitate, hæc contra Nestorium accipiantur, ut Christum unam in divinitate et humanitate

personam, ex utroque genere concretum esse, hoc est, constare ex divinitate et humanitate, hoc est, Deum et hominem esse, dicere voluerit, inconfusa Dei et hominis substantia permanente.

Judaico populo majore natu occiditur in Calvariae loco. Item in Genesi, quis per immolationem filii significabatur in Abraham, nisi Pater excelsus? Quis in Isaac, nisi Christus? (*Gen. xxi.*) Nam sicut Abraham unicum filium suum et dilectum, victimam Deo obtulit, ita Deus Pater proprio Filio suo non pepercit, sed pro nobis tradidit illum (*Rom. 1.*), et sicut Isaac ligna sibi portavit, in quibus erat imponendus, ita Christus portavit lignum crucis suae in humeris, in qua erat crucifigendus (*Matth. xxvii.*). Asinus autem, qui in haec portabat, insensata est stultitia Judaeorum, quae portabat omnia nostra sacramenta, et nesciebat. Sed quid significat aries in vepribus haerens cornibus, nisi Christum, qui et ovis dicitur, cujus caro, intacta divinitate, cruci affligitur? inter spinas enim Judaicorum peccatorum suspensus est. Quem Samson in libro Judicum praefigurabat, qui in Gaza civitate Philistinorum clausus, et diligenti custodia circumseptus, media nocte portas tulit, et non solum liber exiit, sed etiam montis verticem ascendit? (*Gen. xxii.*) Hoc facio quem significat nisi Christum, qui ante lucem resurgens, non solum de inferno liber exiit, sed et ipsa inferni claustra destruxit, et caelorum alta penetravit? Quod humilis in primo adventu suo veniret, apud Isaiam: « Domine, quis credidit auditui nostro? Et brachium Domini cui revelatum est? » (*Isa. li.*) Annuntiavimus coram ipso sicut pueri, sicut radix in terra sitiendi: non est figura ei, neque claritas; et vidimus illum, et non habuit figuram neque speciem, sed figura ejus sine honore, et deficiens praeter caeteros homines: homo in plaga positus, et sciens ferre imbecillitatem, quia aversa est facies ejus, inhonoratus est, et non est comatus.

Hic peccata nostra portat; et pro nobis dolet, et nos putamus esse illum in dolore et in plaga, in vexatione; ipse autem vulneratus est propter facinora nostra, et infirmatus est propter peccata nostra, doctrina pacis nostrae super illum; livore ejus sanati sumus, omnes sicut oves erravimus. Homo a via sua erravit, et Dominus tradidit illum pro peccatis nostris, et ipse propterea quod vexatus est, non aperuit os suum. Item apud eundem dicit: Non sum contumax, neque contradico. dorsum meum posui ad flagella, et maxillas ad palmas: Faciem autem meam non averti a foeditate sputorum, et fuit Deus auxiliator meus.

Quod ipse sit justus iudex, quem Judaei occisuri essent, in sapientia Salomonis dicitur: « Circumveniamus justum quoniam insuavis nobis, et contrarius est operibus nostris, et exprobrat nobis peccata legis; promittit se scientiam Dei habere, et Filium Dei se nominat; factus est nobis in traductionem [contradictionem] cogitationum nostrarum: gravis est nobis ad videndum, quoniam dissimilis est aliis vita illius, et mutatae sunt viae ejus. Tanquam nugaces aestimati sumus ab illo; continet se a viis nostris tanquam ab immunditiis, et praefert

novissima Justorum, et gloriatur se habere Patrem Deum. Videamus ergo si sermones illius veri sint, et tentemus quae ventura sunt illi; contumelia et tormento interrogemus eum, ut sciamus reverentiam illius, et probemus patientiam illius; morte turpissima condemnemus eum. Haec cogitaverunt, et erraverunt. Excavavit enim illos malitia ipsorum, et nescierunt sacramenta Dei (*Sap. 11.*) »

Quod ipse dictus sit ovis et agnus qui occidi deberet, et de sacramento passionis, apud Isaiam: « Sicut ovis ad victimam [ad occisionem] ductus est, et sicut agnus coram tondente se sine voce, sic non aperuit os suum (*Isa. liii.*) » In humilitate iudicium ejus sublatum est. Nativitatem autem ejus quis enarrabit? Quoniam auferetur a terra vita ejus. A facinoribus populi mei adductus est ad mortem, et dabo malos pro sepultura ejus, et ipsos divites pro morte ejus, quia facinus non fecit, neque insidias ore suo: propterea ipse consequetur multos, et fortium dividet spolia; propterea quod tradita est ad mortem anima ejus, et inter facinorosos deputatus est; et ipse peccata multorum tulit [pertulit], et propter facinora illorum est. Item apud Jeremiam: « Domine, significa mihi, et cognoscam. Tunc vidi meditationes eorum. Ego sicut agnus sine malitia, perductus sum usque ad victimam; in me cogitaverunt cogitatum, dicentes: Venite, mittamus lignum in panem ejus, et eradamus a terra vitam ejus, et nomen ejus non erit in memoria amplius (*Jer. xi.*) » Item in Exodo Dominus ad Moysen: « Accipiant sibi singuli ovem per domus tribuum, ovem sine vitio, perfectum, masculum, anniculum ab agnis et ab haedis accipietis: et occidet eum omne vulgus Synagogae filiorum Israel ad vesperam; et accipient de sanguine, et ponent super duos postes et super limen in domibus, in quibus comedent carnes ipsa nocte assatas igni: et azyma cum pigidiis [pigridiis] edent. Non edetis ex eis crudam, nec coetam in aqua, nisi assatam igni. Caput cum pedibus et intestinis vorabitis, nihil derelinquetis ex his in mane, et os non confringetis ex eo: quae autem relicta fuerint de eo usque in mane, igne erementur. Sic autem comedetis eum: Lumbi vestri praecincti, calceamenta vestra in pedibus vestris, et baculi vestri in manibus vestris: et edetis eum festinanter. Pascha enim est Domini (*Exod. xii.*) »

Quod cruci illum fixuri essent Judaei, apud Isaiam: « Expandi manus meas tota die ad plebem contumacem, et contradicentem mihi, qui ambulat vias non bonas, sed post peccata sua (*Isa. lxxv.*) » Item apud Jeremiam: « Venite, mittamus lignum in panem ejus, et eradamus a terra vitam ejus (*Jer. xi.*) » Item in Deuteronomio: « Et erit pendens vita tua ante oculos tuos: et timebis die et nocte, et non credes vitae tuae (*Deut. xxviii.*) » Item in psal. xxi: « Effoderunt manus meas, et pedes meos, dinumeraverunt omnia ossa mea. »

Quod in passione crucis et signo virtus omnis sit et potestas, apud Habacum : « Texit cœlos virtus ejus, et laudis ejus plena est terra, et splendor ejus ut lux erit : cornua in manibus ejus erunt, et illic constabilita est virtus gloriæ ejus, et constituet dilectionem validam ; ante faciem suam ibit verbum, et præcedet in campos secundum gressus suos (*Habac. III*). » Item apud Isaiam : « Ecce natus est vobis puer, et datus est vobis filius, cujus imperium super humeros ejus, et vocatum est nomen ejus magnæ cogitationis nuntius (*Isa. IX*). » Hoc signo crucis et Amalech victus est ab Jesu per Moysen (*Exod. XVII*).

275 Quod in hoc signo crucis salus sit omnibus, qui in frontibus notantur, apud Ezechielem Dominus dicit : « Transi mediam Hierusalem, et notabis signo thau super frontes virorum, qui ingemunt et moerent ob iniquitates quæ sunt in medio ipsorum (*Ezech. IX*). » Item illic : « Vadite et cædite, et nolite parcere oculis vestris, nolite misereri seniores, ac juvenes, et virgines, et parvulos, et mulieres interficite, ut perdantur. Omnem autem super quem signum scriptum est, ne tetigeritis (*ibid.*). » Item in Exodo Deus ad Moysen : « Et erit sanguis vobis in signo super domos ubi eritis, et videbo sanguinem, et propterea tegam vos et non erit in vobis plaga diminutionis, cum percutiam terram Ægypti (*Exod. XII*). »

Quod medio die in passione ejus tenebræ futuræ essent, apud Amos : « Et erit in illa die, dicit Dominus, occidet sol meridie, et obtenebrabitur dies lucis, et convertam dies festos in luctum, et omnia cantica vestra in lamentationem (*Amos VIII*). » Item apud Jeremiam : « Exterrita est quæ parit, et tædedit anima ejus : subiit sol, et cum adhuc medius dies esset, confusa est et maledicta. Reliquos eorum in gladio dabo in conspectu inimicorum suorum (*Jer. XV*). » Item in Evangelio : « A sexta autem hora tenebræ factæ sunt per totam terram, usque in horam nonam (*Matth. XXVII*). »

Quod a morte non vinceretur, nec apud inferos remansurus esset, in psalmo **XXIX** : « Domine, eduxisti ab inferis animam meam. » Item in psalmo **III** : « Ego dormivi, et somnum cepi, et surrexi, quoniam auxiliatus es mihi. » Item in Evangelio sancti Joannis : « Nemo auferet animam meam a me, sed ego a me pono eam, et potestatem habeo ponendi eam, et potestatem habeo iterum sumendi eam : hoc enim mandatum accepi a patre meo (*Joan. X*). »

Quod ab inferis tertia die resurgeret, apud Osee : « Vivificabit nos post biduum : die tertia resurgemus (*Ose. VI*). » Item in Exodo : « Et dixit Dominus ad Moysen : Descende, et testificare populo et sanctifica illos hodie et cras, lavent vestem suam, et sint parati in perendinum diem : die enim tertia descendet Dominus in montem Sina (*Exod. XIX*). » Item in Evangelio : « Progenies nequam et adultera signum quærît, et signum non dabitur ei, nisi signum Jonæ prophete. Quomodo enim fuit Jonas in ventre ceti tribus diebus et tribus noctibus, ita erit

Filius hominis in corde terræ (*Matth. XII; Joan. II*). » Hoc ipsum figuratum est in verbis Jacob, cum benediceret Judæ patriarchæ, hoc modo : « Catulus leonis Juda, ad prædam, filii mi, ascendisti : requiescens accubuisti ut leo et quasi læna, quis suscitabit eum (*Gen. XLIX*). » Typice catulum leonis, Dominum Salvatorem appellat tanquam leonina ortum prosapia, videlicet regia stirpe progenitum. Bene autem catulus leonis vocatur, cujus natura esse dicitur, ut nascens, tribus diebus dormiat, deinde rugitu paterno excitatus assurgat. Quæ figura pulcherrime arridet Dominicæ dormitioni, qui tribus diebus dormiens, ad Patrem clamat : « Tu autem, Domine, miserere mei, et resuscita me (*Psal. XL*). » Sed resuscitatus ad prædam ascendit, quia exspolians infernum justos quosque ad superna tanquam prædam egregiam triumphando evexit. Qui ut leo, et quasi læna accubavit, quia qui dormire per carnem in sepulcro voluit, quasi leo victor de hostibus triumphavit. Quod autem subjungit : « Quis suscitabit eum ? subauditur, quis nisi Pater ? » (*Gen. XLIX*.)

Quod cum resurrexisset, acciperet a Patre omnem potestatem, et potestas ejus æterna sit, apud Danielem : « Videbam in visu nocte, et ecce in nubibus cœli tanquam Filius hominis veniens, venit usque ad Veterem dierum, et stetit in conspectu ejus, et qui assistebant, obtulerunt eum, et data est ei regia, et omnes reges terræ, et genus [gens] omnis claritatis serviens ei, et potestas ejus æterna, quæ non auferetur, et regnum ejus quod non corrumpetur (*Dan. VII*). » Item apud Isaiam : « Nunc exurgam, dicit Dominus, nunc clarificabor, nunc exaltabor ; nunc videbitis, nunc intelligetis, nunc confundemini ; vana erit fortitudo spiritus vestri, ignis vos consumet [confundet] (*Isa. XXXIII*). » Item in psalmo centesimo nono : « Dixit Dominus Domino meo : Sede a dextris meis : quousque ponam inimicos tuos suppedaneum pedum tuorum. Virgam virtutis tuæ emittet Dominus ex Sion, et dominaberis in medio inimicorum tuorum. »

Quod ipse sit Rex regum, in æternum regnaturus, apud Zachariam : « Dicitur filiæ Sion : Ecce rex tuus venit tibi justus, et salvans mites, et sedens super asinum indomitum (*Zach. IX*). » Item apud Isaiam : « Quis nuntiavit vobis, quia ignis ardet ? Quis nuntiavit vobis locum æternum ? Ambulans in justitia, et manus abstinens a muneribus, gravans aurem ne audiat judicium sanguinis, et comprimens oculos suos, ne videat injustitiam : hic habitabit in alta spelunca petræ, fortis panis illi dabitur, et aqua ejus fidelis : Regem cum claritate videbitis (*Isa. XXXIII*). » Item apud Malachiam : « Rex magnus sum ego, dicit Dominus, et nomen meum illustre apud gentes (*Malac. II*). » Item in psalmo secundo : « Ego autem constitutus sum rex ab eo super Sion montem sanctum ejus, prædicans imperium ejus. » Item in psalmo vigesimo primo : « Commemorabuntur et convertentur ad Dominum universi fines terræ, et adorabunt in conspectu ejus omnes patriæ gentium,

quoniam Domini est regnum, et dominabitur omnium gentium. Ad hæc, quid illa Levitica sacrificia significant nisi Christum passum, resurgentem, cœlos ascendentem, et aspersione sui sanguinis in aqua baptismi populos Novi Testamenti sanctificantem? Quod ut manifestius videatur, nunc ipsa principalia sacrificia, quæ in altari exterioris tabernaculi cremabantur, cum suis expositionibus ad medium deducamus: suo postea loco ea, quæ fiebant in altari thymiamatis, quod erat in interiori tabernaculo, reservabimus, quia sic proposito operi convenire intelligimus. Hostiarum enim diversitates imaginem passionis Christi præfigurabant. Nam postquam ipse oblatus est, omnes illæ hostiæ cessaverunt, quæ in typo vel umbra ejusdem præcesserunt, præfigurantes illud sacrificium, quod unus et verus sacerdos obtulit, mediator Dei et hominum. Cujus sacrificii præmissas figuras in victimis animalium celebrari oportebat propter emundationem carnis et sanguinis: per quam unam victimam fieret remissio peccatorum, de carne et sanguine contractorum, quæ regnum Dei non possidebunt, quia eadem substantia corporalis, in cœlestem commutabitur qualitatem.

Ipse enim in vitulo propter virtutem crucis offerebatur, ipse in agno propter innocentiam; in arietem propter principatum; in hircum propter similitudinem carnis peccati, ut de peccato damnaret peccatum; in turture et columba, propter Deum et hominem, quia mediator Dei et hominum in duarum substantiarum conjunctione ostendebatur. Porro in similitudine conspersionis credentium per aquam baptismatis **276** collectam Ecclesiam, quæ est corpus Christi, perspicue demonstrabat. Nos autem moraliter munus Deo vitulum offerimus, cum carnis superbiam vincimus; agnum, cum irrationabiles motus et insipientes corrigimus; hædum, cum lasciviam superamus; columbam, dum simplicitatem mentis ostendimus; turturem, dum carnis servamus castitatem; panes azymos, dum non in fermento malitiæ; sed in azymis sinceritatis et veritatis ambulamus. Ignis in sacrificio id significabat, velut ab sorbens mortem victoria. In eo autem populo hæc rite celebrata sunt, cujus regnum ac sacerdotium, prophetia erant venturi regis et sacerdotis ad regendos et congregandos fideles in omnibus gentibus, et introducendos in regnum cœlorum, ad sacrarium angelorum, ad vitam æternam. Hujus itaque veri sacrificii vera sacramenta sicut Hebræi celebraverunt, ita sacrilega imitantur pagani. « Quæ immolant gentes, ait Apostolus, demoniis immolant, et non Deo (1 Cor. x). » Antiqua enim res est, et prænuntiativa, immolatio sanguinis, futuram passionem mediatoris ab initio humani generis testificans. Hanc enim primus Abel obtulisse in sacris Litteris invenitur (Gen. iv). In exordio autem Levitici, quatuor genera principalium oblationum describuntur, quæ in odorem suavitatis Domino offerri jubentur (Levit. v). Id est, primum, vitulum

A de armentis sine macula; secundum, agnum de ovibus; tertium, turturem et columbam; quartam, similaginem conspersam, azyma oleo uncta, cibano cocta. Reliqua vero sacrificia pro qualitatibus carnarum in persona Domini offerebantur.

Primum itaque sacrificium vitulus ex armentis, Christum demonstrabat ex patriarcharum progenie descendente; hic aratro crucis suæ, nostræ carnis terram perdomuit, atque Spiritus sancti semen, virtutum fruge ditavit. Iste vitulus sine macula est, quia sine peccato ad passionem ducitur. « Offeritur autem non in tabernaculo sed ad ostium ejus, quia extra castra passus est Christus (Hebr. xii); » per filios autem Aaron sacerdotis offeritur sanguis ejus, quod de Anna et Caïpha intelligi potest, qui consiliū adversus eum facientes effuderunt sanguinem Christi. « Secunda hostia de ovibus agnus oblatus (Isa. lvi); » id est Christus propter innocentiam figuratur. Hic est agnus, qui apud Isaiam in sacrificium adducitur, et ab Joanne omnibus demonstrabatur: « Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi (Joan. i). » Bene ergo in sacrificio agnus offerebatur, ut innocentiae et passionis Christi figura demonstraretur. Bene et hædus, quia per ejus mortem, auctor peccati, diabolus agnoscitur jugulatus. Tertium sacrificium dicitur turtur et columba. Turturem, carnem Christi esse, manifestum est, Salomone dicente: « Speciosæ genæ tuæ sicut turturis (Cant. i). » Columbam, Spiritus sancti habere figuram, Joannes Baptista declarat, dicens: « Super quem videris Spiritum sanctum descendente sicut columbam, hic est Filius meus (Joan. i). » Ac per hoc turturem et columbam, id est carnem Christi Spiritui sancto sociatam, per mysterium passionis, sacrificium Deo in odorem suavitatis. Ista tria sacrificia offert homo, id est Christus Jesus. Quartam autem anima offert; id est Ecclesia offert sacrificium de similia, Ecclesiae catholicae figuram prænuntians, quæ ex convenientibus membris, quasi similia ex multis granis credentium collecta est, et legis et Evangeliorum molam inter litteram et spiritum separat. Per aquam enim baptismatis adjuncta, chrismatis oleo prunecta, sancti Spiritus igne solidata, per humilitatis spiritum Deo hostia placeas effecta. Hæ sunt quatuor oblationes, quadriformem Christi et Ecclesiae habitum demonstrantes.

De juvenca rufa cujus cinerem ad aquam aspersionis, eorumque mundationem qui mortuum tetigerint, proficere lex mandavit, aliqua dicere conabimur.

Evidentissimum enim signum in ea Novi Testamenti præfiguratur, nec satis digne festinantes dicere de tanto sacramento valemus. Primum enim quod ita cœpit de hac re loqui scriptura, quem non moveat, et intentissimum faciat in altitudinem sacramenti: « Et locutus est, inquit, Dominus ad Moysen et ad Aaron, dicens: Ista est distinctio legis, quæcunque constituit Dominus (Num. xix). » Procul dubio non est distinctio, nisi inter aliqua duo

vel plura. Nam distinctionem singularitas non requirit, nec distinctionem cujuslibet rei commemoravit, sed addidit, legis; nec cujuscumque legis, assidue quippe in scriptura dicitur de unaquaque re, de qua legitime præcipitur: hæc est lex illius vel illius rei non universalis, quæ continet omnia, quæ legitime præcipiuntur. Hic vero cum dixisset. «Hæc est distinctio legis,» secutus adjunxit: «Quæcumque constituit Dominus,» præcipiendo utique, non creando. Nam etiam nonnulli interpretes: «Quæcumque præcepit Dominus,» transtulerunt: Si ergo hæc est distinctio legis, quæcumque præcepit Dominus, procul dubio magna est ista distinctio, et recte intelligitur, duo Testamenta dicere. Eadem quippe sunt in veteri et in novo: ibi obumbrata, hic revelata: ibi præfigurata, hic manifestata. Nam non solum sacramenta diversa sunt, verum etiam promissa; ibi videntur temporalia proponi, quibus spirituale præmium occulte significetur; hic autem manifestissime spiritualia promittuntur et æterna. Temporalium autem bonorum atque carnalium, et spiritualium atque æternorum, quæ clarior certiorque distinctio est quam passio Domini nostri Jesu Christi? In cujus morte satis constitit non istam terrenam transitoriamque felicitatem a Domino Deo pro magno munere sperandam et optandam, quam quod in unigenito suo Filio, quem tanta illa perpeti voluit, ideo longe aliud a se peti expectarique oportere, apertissima distinctione declaravit. Hanc igitur passionem Domini nostri Jesu Christi, velut distinctionem duorum Testamentorum, hoc, quod de juvenæ rufæ ræctatione narratur, satis congrue præfiguratur. «Locutus est enim Dominus ad Moysen et Aaron, dicens: Ista distinctio legis quæcumque constituit Dominus (Num. xix),» ac deinde mandare incipit, hoc adjungens et dicens: «Loquere filiis Israel.» Potest etiam ita distingui, et locutus est Dominus ad Moysen et Aaron, dicens: Ista distinctio legis, quæcumque constituit Dominus dicens, non quæcumque constituit Dominus creans, sicut cælum et terram, et omnia quæ in eis sunt, sed quæcumque constituit Dominus dicens, in duobus scilicet Testamentis, ut deinde sequatur: Loquere filiis Israel, et accipiant a te juvenam rufam sine vitio. Juvenca rufa carnem Christi significat; sexus femineus est, propter infirmitatem carnis; rufa est, propter ipsam cruentam passionem. Quod autem ait: Accipiant a te, in ipso Moysæ figuram legis ostendit, quoniam **277** secundum legem sibi visi sunt Christum occidere, quia solvebat secundum ipsos Sabbatum, et sicut putabant, observationes legitimas profanabat. Quod ergo sine vitio dicitur hæc juvenca, mirum non est. Hanc enim carnem etiam cæteræ bestiæ figurabant, ubi similiter sine vitio pecora immolari jubentur. Erat quippe illa caro in similitudine carnis peccati, sed non caro peccati.

Vorumtamen hic, ubi evidentius legis distinctionem Deus voluit commendare, parum fuit dicere, sine vitio, nisi diceretur quæ in se non habet vitium.

A Quod si repetendi causa dictum est, fortasse non frustratur, quia eam rem ipsa repetitio firmiter commendavit: quanquam et illud non aberret a vero, ut idem additum intelligatur, quæ non habet in se vitium, eum jam dictum esset, juvencam sine vitio, quia in se non habuit vitium caro Christi, in aliis autem habuit, quæ membra sunt ejus. Quæ enim caro in hac vita sine peccato, nisi illa sola, quæ non habuit in se vitium? Et non est superpositum super eam jugum: non enim subjugata est iniquitati, cui subjugatos inveniens liberavit, et [quos subjugatos invenit, et] eorum vincula dirupit, ut ei dicitur: «Dirupisti vincula mea; tibi sacrificabo hostiam laudis?» (Psal. cxv.) Super illius quippe carnem non est superpositum jugum, qui potestatem habuit ponendi animam suam, et iterum sumendi eam. Et applicabis eam [dabis eam] quidem ad Eleazarum sacerdotem. Cur non ad Aaron, nisi ita forte præfiguratum est, non ad tempus quod tunc erat, sed ad posteros hujus sacerdotii, passionem Domini perventuram? Et eicient eam extra castra sicut et ejectus est Dominus (Hebr. xiii), passurus extra civitatem. Quod autem ait, in locum mundum, ita significatum est, quia non habuit causam malam. Et occident eam in conspectu ejus, sicut occisa est caro Christi in conspectu eorum, qui jam futuri erant in novo testamento Domini sacerdotes. Et accipiet Eleazar ejus sanguinem, et asperget contra faciem tabernaculi testimonii a sanguine ejus septies. Hic testificatio est, Christum fudisse secundum Scripturas sanguinem in remissionem peccatorum. Ideo contra faciem tabernaculi testimonii, quia non aliter declaratum est, quam fuerat divino testimonio prænuntiatum. Et ideo septies, quia ipse numerus ad emendationem pertinet spiritualem. Et cremabunt eam in conspectu ejus. Puto, quia crematio ad signum pertinet resurrectionis. Natura quippe est ignis, ut in superna moveatur; et in eum convertitur quod crematur. Nam ipsum cremare, de Græco in Latinum ductum verbum est a suspensione. Quod vero additum est, in conspectu ejus, id est in conspectu sacerdotis, hoc mihi insinuat videtur, quia illis apparuit resurrectio Christi, qui futuri erant regale sacerdotium. Jam quod sequitur, et pellis, et carnes, et sanguis ejus cum stercore ejus comburatur, id ipsum expositum est, quomodo et cremabitur, et significatum est, quod non solum substantia mortalis corporis Christi, quæ commemoratione pellis et carnis et sanguinis intimata est, verum etiam contumelia et abjectio plebis, quam nomine stercore significatam puto, convertetur in gloriam, quarum combustionis flamma significat. Et accipiet sacerdos lignum cedrinum, et hyssopum, et coccinum, et immittet in medium combustionis juvenæ. Lignum cedrinum spes est, quæ debet in supernis firmiter habitare, hyssopus fides, quæ cum sit herba humilis, radicibus hæret in petra; coccinum, charitas, quod fervorem spiritus igneo colore testatur. Hæc tria debemus mittere in resurrectionem Christi

tanquam in medio combustionis illius, ut cum illo abscondita vita nostra, sicut dicit Apostolus : « Et vita nostra abscondita est cum Christo in Deo (Coloss. III). » Et lavabit vestimenta sua sacerdos, et lavabit corpus suum aqua, et postea introibit in castra, et immundus erit sacerdos usque ad vesperum. Lavatio vestimentorum et corporis quid est, nisi mundatio exteriorum et interiorum? Hoc sacerdos.

Deinde sequitur : Et qui comburet eam, lavabit vestimenta sua et corpus suum aqua, et immundus erit usque in vesperum. In eo qui comburit, hos figuratos arbitror, qui Christi carnem sepelierunt, resurrectioni eam veluti conflagrationi mandantes. Et congregavit homo mundus cinerem juvenæ, et ponet extra castra in locum mundum. Quid dicimus cinerem juvenæ, reliquias videlicet interfectionis et combustionis, nisi famam quæ consecuta est passionem et resurrectionem Christi, quoniam « sunt reliquæ homini pacifico ? » (Psal. xxxvi.) Nam cinis erat, quia velut mortuus ab infidelibus contemnebatur; et tamen mundabat, quia resurrexisse a fidelibus credebatur. Et quia hæc fama apud eos maxime claruit, qui in cæteris gentibus erant, et non erant de consortio Judæorum, ideo dictum esse existimo, et congregabit homo mundus cinerem juvenæ. Mundus utique ab interfectione Christi, quæ Judæos fecerat reos. Et reponet in locum mundum, id est, honorabiliter tractet, tamen extra castra, quia citra celebrationem Judaicæ consuetudinis honor evangelicus claruit. Et erit Synagogæ filiorum Israel in observationem. Aqua aspersionis, purificatio est. Postea declarat plenius, quemadmodum ex isto cinere fiebat aqua aspersionis unde mundabuntur a contactu mortuorum, quod utique significat ab iniquitate ejus moribundæ vel morticinæ vitæ. Sed mirum est, quod sequitur : Et qui congregat, inquit, cinerem juvenæ, lavabit vestimenta sua, et immundus erit usque ad vesperam. Quomodo erit ex hoc immundus, qui mundus accesserat, nisi quia et hi qui sibi videntur mundi, in fide Christi se agnoscunt, quia omnes peccaverunt, et egent gloria Dei, justificati gratis per sanguinem ipsius (Rom. III)? Hunc tamen vestimenta sua lavare dixit, non etiam corpus suum. Credo, quod illius cineris congregatione, et repositione in hoc loco mundo, si hæc spiritaliter intelligantur, ita jam intrinsicè vult intelligi fuisse mundatum, sicut Cornelius audiens et credens quod prædicaverat Petrus, ita mundatus est (Act. x), ut ante visibilem baptismum, cum suis qui aderant, acciperet dona Spiritus sancti. Verumtamen nec visibile sacramentum contempni potuit : ut ablutus etiam intrinsicè [extrinsecus] lavaret quodammodo vestimenta sua. Et erit, inquit, filiis Israel et proselytis, qui apponuntur, legitimum æternum. Quid aliud ostendit, nisi baptismum Christi quem significabat aqua aspersionis, et Judæis et gentibus profuturum, id est filiis Israel, et proselytis, tanquam naturalibus ramis, et inserto pinguedini radicis oleastro? Quem autem non faciat intentum, quod post

ablutionem de singulis quibusque dicitur, et immundus erit usque ad vesperam. Neque hic tantum, sed in omnibus aut pene in omnibus talibus mundationibus hoc dicitur. Ubi nescio utrum aliquid aliud possit intelligi, nisi quod omnis homo post remissionem plenissimam 278 peccatorum, permanens in hac vita, contrahit aliquid unde sit immundus usque ad ejusdem vitæ finem, ubi ei dies iste quodammodo clauditur, quod significat vespera. Deinde incipit scriptura dicere, et exsequitur, quemadmodum immundi facti homines, aqua illa aspersionis purificentur. Qui tetigerit, inquit, morticinam, omnis anima hominis immunda erit septem diebus. Hic purificabitur die tertio, et die septimo, et immundus erit. Et hic nihil aliud intelligendum video, nisi contactum mortui, esse hominis iniquitatem. Septem vero dierum immunditiam, propter animam et corpus dictam puto : animam in tertio, corpus in quaternario. Quod quare ita sit, longum est disputare. Secundum hoc arbitror per prophetam dictum : « In tribus et in quatuor impietatibus non aversabor (Amos I et II). » Adjungit autem et dicit : Si autem non purificatus fuerit die tertio, et in die septimo, non erit mundus; omnis qui tetigerit mortuum ab omni anima hominis, et mortuus fuerit et non fuerit purificatus, id est, ante mortuus fuerit tacto mortuo, quam fuerit purificatus, tabernaculum Domini polluit, exterminetur anima illa ex Israel. Notandum est, quod difficillime reperitur in his libris aliquid evidentiæ de vita animæ post mortem, fuisse conscriptum. Hic ergo cum dicit, si fuerit mortuus ante purificationem manere in illo immunditiam, et exterminari animam illam ex Israel; id est a consortio populi Dei, quid aliud vult intelligi, nisi manere animæ pœnam etiam post mortem, si, cum vivit, mundata non fuerit sacramento isto, quo Christi baptismus figuratur? Quoniam aqua aspersionis, inquit, non est circum aspersa super eum qui immundus est; adhuc immunditia ejus in ipso est, adhuc scilicet post mortem. Quod vero supra dixit, tabernaculum Domini polluit, quantum in ipso est, utique dixit sicut Apostolus : « Spiritum nolite extinguere (II Thess. v), » cum extinguere ille non possit. Nam si ex hoc tabernaculum immundum factum vellet intelligi, mundari utique juberet. Postea vero immundos a mortuis operibus, quæ sunt iniquitates, omnes ista mundari jubet. Et accipiant illi immundum, inquit, a cinere ejus exustæ purificationis, et effundent super eum eundem cinerem aquam vivam in vase, et accipiens hyssopum, et tingens in aqua vir mundus, circumsperset super domum, et super vasa, et super animas, quotquot fuerint illic, et super eum, qui tetigerit os humanum, aut vulneratum, aut inortuum, aut monumentum. Et asperget mundus super immundum die tertio et in die septimo, et purificabitur die septimo, et lavabit vestimenta sua, et lavabitur aqua, quam puto spiritualem intelligendam, per significationem, non per proprietatem. Nam sine dubio visibilis erat,

sicut omnes illæ umbræ futurorum. Proinde qui sacramento baptismi recte abluitur, quod illa aspersionis aqua figurabat, mundatur spiritualiter, id est invisibiliter, et in carne, et in anima, ut sit mundus et corpore et spiritu. Quod vero hyssopum dixit aqua aspersionis aspergi, quam herbam supra diximus fidem significare, quid aliter occurrit, nisi quod scriptum est, « fide mundans corda eorum? (Act. xv.) » Non enim prodest baptismus, si desit fides. A viro autem mundo dixit hoc fieri, ubi significantur ministri portantcs personam Domini sui, qui vere vir mundus est. Nam de his ministris in consequentibus dicit: Et qui circum asperget aquam aspersionis, lavabit vestimenta sua, id est observabit et corpora. Et qui tetigerit aquam aspersionis, immundus erit usque ad vesperam, et omnis qui tetigerit illud immundum, immundus erit; et anima quæ tetigerit, immunda erit usque ad vesperam. Jam dixi superius, quid mihi significare videatur, usque ad vesperam. Hæc quæ commemoravimus, et alia quæ pro diversis occasionibus in lege offerri mandantur, Christi sacerdotium præfigurantia, et res gestas, quas illæ figuræ præloquuntur, Ecclesia compendiosa imitatione repræsentat, cum missarum sacramenta per orbem terrarum quotidiana celebratione frequentat.

Et primo Introitus missæ collectus de psalmis, et [vel] de aliis prophetis Scripturis cum sanctæ Trinitatis glorificatione cantatur, et sequens litania devotam eorum expectationem repræsentat, qui adventum Christi toto corde desiderabant, et in hac fidei expectatione differri sibi suum desiderium suspirabant. Qualis fuit Simeon, qualis fuit Anna, et multi alii, quos Deus novit, sed non omnes Scriptura commemorat. Sub hoc sanctorum desiderio, secundum quod prædictum fuerat a prophetis, Christus de Virgine natus est, secundum illud quod in persona ejus dicit Psalmista, ad patrem loquens: « Holocaustum et pro peccato non postulasti, tunc dixi, ecce venio (Psal. xxxix.) » Quod bene repræsentatur, cum sacerdos Christi personam imitans, choro concinente supra memoratum introitum, procedit ad dexteram partem altaris, in hoc significans mediatorem Dei et hominum, qui de seipso dicit: « Non sum missus nisi ad oves, quæ perierunt domus Israel (Matth. xv.) » qui populus tanquam dexter, solus unius Dei cultum tenuerat, nec post deos alienos, quos populus gentilis colebat, tanquam sinistra aberraverat. Post introitum sequitur hymnus angelicus, temporali Christi Nativitati testimonium perhibens, cum et cælestes cives pronuntiant se Deum inde glorificasse, et murum inimicitarum, pace hominibus reddita, cecidisse. Sequitur deinde oratio, adhuc in eadem parte altaris sacerdote morante. Orandum autem esse, inter prædicationis suæ primordia Dominus præcepit, quando congregatis in monte apostolis, tradita Dominica oratione, orandi formam instituit (Matth. vi): Hæc oratio quibusdam generalibus vocibus alias orationis spe-

cies breviter comprehendit, quibus vel appetimus diligenda, vel vitamus fugienda, vel sanamus commissa. Sequitur dehinc lectio prophetica, vel apostolica, repræsentans discipulorum Christi prædicationem, quos Dominus binos et binos ante se misit in omnem civitatem, et locum, ad quem ipse erat venturus (Luc. xx). Post lectionem concinendo respondet chorus, ostendens sacræ lectioni se habuisse [adhibuisse] auditum et affectum [effectum]. Et quia hæc divini muneris esse intelliguntur, sequitur Alleluia, quod interpretatur, *Laudate Deum*, ut impleatur illud apostolicum præceptum: « Qui gloriatur, in Domino gloriatur (I Cor. i.) » Quibus ita suo ordine peractis, transit levita aut sacerdos ad sinistram partem Ecclesiæ, lecturus Evangelium. Quo facto significatur illud, quod Judæis credere nolentibus, apostoli dixerunt: « Primum oportebat vobis loqui verbum Dei, sed quia repulistis illud, et indignos vos exhibuistis, ecce convertimur ad gentes (Act. xiii.) » Adversus gentilitatem ergo, in qua frigus infidelitatis diu regnavit, tanquam in plaga septentrionali, adhuc prædicatur Evangelium, donec introeat plenitudo gentium, et tandem sub Elia et Henoch ad fidem 279 veniant reliquæ Judæorum. Et hoc significatur, cum sacerdos ob complenda missæ sacramenta, ad dexteram partem revertitur. Post Evangelium proficitur Ecclesia fidem suam cantando symbolum apostolicum, ut ostendat, quantum profecerit per Evangelium. Salutato denique populo, dum sacerdos hostiam [hostia] accipit a ministris, et diversi generis oblationem [oblationes] a populis, offertorium cantatur a clericis. Quam consuetudinem accepit Ecclesia ex eo, quod in libro dierum dedicato templo a Salomone, legitur populum clangentibus levitis et tubis et tibiis et cymbalis, voce et omni genere musicorum (II Par. vi), multiplices hostias obtulisse. Ad hujusmodi hostias spiritualiter afferendas, admonemur per Psalmistam: « Afferte Domino filii Dei, afferte Domino filios arietum (Psal. xxviii.) » id est nosipsos, quos genuerunt apostoli duces gregis Dominici. Et alibi: « Tollite hostias, et introite in atria ejus (Psal. xcvi.) » Offeritur autem principaliter a ministris panis et vinum, in corpus Christi sacerdotali benedictione commutanda, quæ primus Melchisedech Abraham (Gen. xiv), a cæde quinque regum revertenti, legitur obtulisse, hoc significante Spiritu sancto, sacramenta Dominici corporis et sanguinis aliis non esse communicanda, nisi his qui regnum quinque sensuum superaverunt; id est qui se vitiiis et concupiscentiis crucifixerunt. Quod bene significatur illo numero vernaculorum, in quo Abraham supra dictos reges vicit, quem numerum thau T littera, formam crucis repræsentans, secundum litterarum supputationem exprimit.

In similitudinem talium oblationum voluit Dominus, ut a parentibus, sub lege factus, in templo offerretur et sacrificium columbarum et turturum pro eo offerretur, quamvis ipse talibus non indigeret, sed per hoc significaret Ecclesiam suam aut per

communes orationes, quas significant columbæ, v. l. A Sicut ante designatum diximus Verbum Domini per vitulum, tanquam aratro crucis corda nostra exarantem, ita ipsum possumus intelligere per arietem, cum Christum ducem nostrum prædicamus, vel cum ejus innocentiam commendamus, juxta illud prophetæ : « Tanquam ovis ad victimam ductus est, et non aperuit os suum (Isa. LIII). » Per hæc quoque idem verbum significamus, cum Christum in similitudinem carnis peccati venisse, et pro peccato generis humani oblatum fuisse commemoramus. Per turturem et columbam idem significamus, cum naturam humanam Spiritui sancto in Christo sociatam contestamur. Per turturem quippe merito Christi caro figuratur, quæ gemitum assumpsit nostræ passibilitatis et humanitatis et mortalitatis. Unde et Psalmista : Turtur invenit sibi nidum, id est dispensationem suæ incarnationis in qua pullos fecit (Psal. LXXXIII), id est fideles generavit. Per columbam vero Spiritus sanctus intelligitur, qui in specie columbæ super Dominum apparuit. Unde dictum est ad Joannem : « Super quem videris Spiritum descendentem, et manentem, ipse est qui baptizat (Joan. I). » In eodem Dei verbo similitudinem offerimus, cum expurgato fermento malitiæ et nequitiae, populos ad unitatem ecclesiasticam convocamus. Qui dum catechizantur, quasi moluntur; cum baptizantur, in unum corpus, ut unus panis fiant, adunantur; cum ad agonem instruuntur, quasi clibani decoctione roborantur, secundum illud : « Vasa figuli probat fornax, homines autem justos tentatio tribulationis (Eccli. VII). » Et illud . « Fili, accedens ad servitutem Dei, præpara animam tuam ad tentationem (Eccli. II). » Tum vero iidem populi, quasi panis oblationis oleo liniuntur, cum per manus impositionem sacro chrismate ad eundem agonem fortiter tolerandum contra spirituales nequitias confirmantur. Nos quoque si Deo placere contendimus, moraliter hæc omnia Deo offerre jubemur. Vitulum namque offerimus, cum superbiam humilitate superamus. Ovem vel arietem immolamus, cum veram innocentiam conservamus; hædum autem offerimus, cum fetorem luxuriæ, carnis castigatione, et contriti cordis compunctione lavamus; turturem offerimus, cum hujus exsiliæ ærumnas in solitudine mentis deploramus, dicendo cum Psalmista : « Heu mihi quia incolatus meus prolongatus est ! » (Psal. CXIX.) Columbam offerimus, cum simplicitatem columbæ miramur, ut nulli machinemur dolos. Panes in clibano coctos offerimus, cum nullis tribulationibus ab unitate Ecclesiæ non dividimur. Panes azymos a sartagine Deo offerimus, cum zelum justitiæ ex misericordiæ visceribus moderamus. Panem etiam in craticula coctum offerimus, cum ob zelum abstinentiæ, jejuniis et laboribus carnem nostram maceramus. Hæc Christi et Ecclesiæ sacrificia, lectiones nostræ de quibuscunque libris historico vel allegorico stylo dictæ commendant : hæc melodiæ cantorum, ad pietatis affectum suavitate canora animos populorum excitantes, resonant : hæc huius

et psalmi concrepant, et quicquid in officiis ecclesiasticis sive nocturnis sive diurnis, vel in silentio secretorum, vel in audientia populorum frequentatur, non otiose fit, sed totum vel ad ædificationem fidei, vel ad compositionem morum, ab his, qui non serviunt litteræ occidenti, sed spiritui vivificant, reflectitur. Sunt et aliæ multiplices hostiæ, quæ pro diversis occasionibus offeruntur, sive pro gratiarum actione, sive pro pontificis ordinatione, sive pro lepræ emundatione, sive pro nocturna illusionem, quæ similiter hanc unam hostiam, de qua dictum est, figurabant, et fidem ac mores ædificant, quæ ideo multæ erant, et sæpe iterabantur, quia secundum Apostolum, perfectum facere non poterant servientem (*Hebr. ix*): hæc autem semel oblata, peccata originalia et actualia purgavit, et cælestia ac terrestria pacificavit.

Qualiter veteris ac novi sacerdotii sacramenta in aperto celebrata conveniant, in supradictis, prout potuimus, breviter ostendimus. Nunc restat, ut ea præcipue, quæ in mysticis orationibus vel operationibus sacerdotes nostri faciunt, qualiter cum his conveniant, quæ pontifices intra sancta sanctorum faciebant, prout Dominus dederit, ostendamus. Ac primo secretæ orationes, quas post offertorium facit sacerdos, in quibus panis et vinum, quæ in Christi corpus et sanguinem Dominicis verbis commutanda sunt, hostiæ vel oblationes, vel sacrificia nominantur, quid cum Evangelio simile habeant, videamus. In Evangelio quippe legimus quod Dominus facta cœna in hortum cum discipulis exivit, et ibi antequam ad eum pervenirent, qui comprehensuri eum erant, remotus a discipulis, eandem orationem in silentio ter oravit, commiserando miseris Judæis, dicens: « Pater, si fieri potest, transeat a me calix iste (*Matth. xix*). » Sed quia ab originali prævaricatione per obedientiam ejus redimendus erat mundus, elegit magis Judæam in sua cæcitate derelinquere [delinquere], quam Dei filios in æterna morte relinquere, secundum illud: « Non salvaretur Ninive, nisi aruisset cucurbita (*Jon. iv*). » Hanc trinam orationem, in qua se paternæ voluntati devovebat filius tanquam arietem in holocaustum, imitabantur pontifices in Veteri Testamento, in die propositionis Sancta sanctorum intraturi, cum etiam vitulus offerebatur pro pontifice, aries in holocaustum, hircus, in quem sors Domini ceciderat, pro peccato populorum, cum sanguis eorum, id est vituli et hirci, inferendus erat in sancta, crematis eorum corporibus extra castra. His omnibus sacrificii generibus Christus præfigurabatur, qui in illa trina oratione offerendum se esse Patri præsentabat tanquam vitulum pro peccato pontificum, tanquam arietem in holocaustum, tanquam hircum pro omni prævaricatione populorum. Expletis dehinc orationibus secretis, admonet populum sacerdos primum salutando; postea, ut quæ sunt sursum sapiat, et redemptori suo ingratus non existat, exhortando, et ut hæc omnia mediatoris gratiæ ascribat, consu-

PATROL. CLXII.

lendo. Quod et Dominus Jesus fecisse intelligi commode potest, inter ipsa trinæ orationis intervalla, quando ad discipulos ter veniens, dicebat: « Vigilate et orate, ne intretis in tentationem (*Matth. xxvi*). » Quid est autem vigilare, nisi de suis meritis non præsumere, sed in omnibus ad mediatoris gratiam recurrere? Et ita dignum esse, ab humana fragilitate fieri salubriter docemur, cum angelos, archangelos, et omnes cælestes exercitus Deum inde laudare et adorare noverimus, quod beatitudinem suam per mediatoris beneficium se obtinere fateantur.

Inde erat quod duo cherubim alis suis propitiatorium velabant, quia de collatis sibi virtutibus angelicæ potestates Deum honorant, et in propitiatorium aspiciunt, qui ex propitia Dei bonitate excellentiam, quam habent, se habere confidunt. Unde orat sacerdos, ut in confessione sanctæ Trinitatis, laudes nostræ laudibus jungantur angelorum, cum « In nomine Jesu omne genu flectatur cælestium, terrestrium et infernorum (*Philip. ii*). » Quia ergo mediatori nostro, sicut ipse dicit, « Data est tibi omnis potestas in cælo et in terra (*Matth. xxviii*), » prosequitur sacerdos et rogat Deum Patrem, ut per eum benedicantur oblata mysteria, id est in eam veritatem transferantur, quam gerebant in umbra prædicta illa sacrificia, in die propitiationis oblata. Quia enim illa tria sunt, vitulus, aries, duo hirci, tribus nominibus eorum significata commemorantur, quia dona, munera, sacrificia nominantur, quamvis unum representent sacramentum Dominicæ passionis, quia [qua] pacificata sunt divina et humana. Duo quippe hirci duas significant in Christo naturas: humanam, in qua passus est pro reconciliatione nostra, quam significat mactatus hircus pro peccato; alteram divinam, quam significat hircus, qui per hominem paratum, id est per seipsum mittitur vivens in desertum illud scilicet, in quo relictis nonaginta novem ovibus, bonus pastor unam venit quærere, quæ perierat (*Luc. xv*). Cum sanguine horum animalium, vituli videlicet et hirci, intrabat pontifex in Sancta sanctorum, et Dominus Jesus per proprium sanguinem, qui prædictorum, animalium sanguine figurabatur, introivit in Sancta sanctorum, æterna redemptione inventa (*Hebr. ix*), noster quoque sacerdos cum sanguine Christi, id est cum memoria Dominicæ passionis, ingreditur ad sancta mysteria celebranda. Orat Leviticus sacerdos, ingrediens tabernaculum testimonii (*Levit. xvi*), pro se et pro familia sua. Orat Christus pro se, cælos ascensurus dicens: « Pater clarifica filium tuum, ut filius tuus clarificet te (*Joan. xii*). Orat et pro familia sua, dicens: « Pater, serva illos, quos dedisti mihi, in nomine tuo (*Joan. xvii*). » Orat et sacerdos noster incipiens tractare sacra mysteria pro summo pontifice, et sancta Dei Ecclesia, et pro his qui in sublimitate sunt, secundum Apostolum, quatenus « quietam et tranquillam vitam agamus in omni pietate et sanctitate (*I Tim. ii*). » Defert sacerdos Leviticus carbones de altari, in quibus cremantur animalium carnes secum in

Sancta, implens inde thuribulum (*Levit. xvi*). Ascendit summus sacerdos noster in tabernaculum non manu factum, portans secum corpus omni bono odore virtutum refectionem [refertum], quas tanquam **281** carbones vivos accepit humanitas ab igne sancti Spiritus tanquam de altari qui cremat carnes mali desiderii. Defert et noster sacerdos secum carbones de eodem altari acceptos, cum memoriam facit apostolorum, et quorundam martyrum qui per amorem spiritus de mortuis vivificati, et ipsi in se divino ardent amore, et alios suo exemplo student de mortuis vivos facere. Hanc commemorationem sanctorum inter secreta faciendam a Veteri Testamento habemus, præcipiente Moyse (*Exod. xxviii*), ut Aaron Sanctuarium ingrediens, rationale haberet in pectore, in quo descripta essent nomina duodecim patriarcharum, sculpta in duodecim lapidibus, distributis per ternos ordines in capitibus quatuor angulorum. Qua in re significatur, quod cum fide Trinitatis et doctrina evangelica, in mente sacerdotis semper debet esse memoria præcedentium Patrum, quorum exemplis ad bene vivendum informetur, et patrocinii muniat. Impositis aromatis, procedebat fumus de thuribulo qui obumbraret oraculum, ne videretur summus pontifex, dum esset in sanctuario.

Legitur et in Apocalypsi de nostro summo pontifice qui fuit Angelus magni consilii, quod impleto thuribulo de igne altaris, id est habitante in Christi corpore omnipotenti divinitatis, tanta processit ex eo plenitudo, et ascensus virtutum, ut excederet omnem humanum intellectum (*Apoc. viii*; *Coloss. ii*), dicente Joanne: « Non enim ad mensuram dat spiritum (*Joan. x*). » Orante quoque sacerdote nostro dum sacramenta Novi Testamenti celebrat, tanta puritas orationis tanquam fumus incensorum aromatum dirigitur ad Deum, quæ et rationem humanam, et omnem superemineat intellectum. Orat enim sacerdos, ut oblationem altari superpositam dignetur Dominus facere benedictam, id est, transferat in illam singulariter benedictam, id est ab omni peccato immunem; ascriptam, id est non noviter institutam, sed veteribus figuris et scripturis assignatam; ratam, id est non transitoriam, quia vetus hostia irrita facta est, postquam Christus vera hostia in cruce oblatus est; rationabilem, id est non pecualem, quæ sanguine taurorum non poterat perfectum facere servientem (*Hebr. ix*). Hæc vero hostia nostra rationalis est, quia ipsa eadem et sacrificans est, et sacrificium. Cum enim causam redderet Apostolus quare seipsum Christus obtulisset, subjunxit: « Si enim esset super terram, nec esset sacerdos (*Hebr. viii*); » ac si diceret: Idcirco ipse factus est hostia, quia super terram non fuit æque digna, ita sufficiens ad exlaurienda mundi crimina. Idcirco ipse offerens, quia non esset sacerdos æque dignus, quia lex constituit sacerdotes peccatores, qui primo offerrent pro peccatis suis, deinde pro populi. Peccator ergo sacerdos, qui sibi sufficere non poterat, tam sanctam ho-

stiam offerre non valuit; sed ipsa sancta et innocens seipsam obtulit, quia voluit. Unde et in Evangelio dicit: « Nemo tollit a me animam meam, sed ego pono eam (*Joan. x*). » Post illa verba communia spiritaliter exponit sacerdos quid petat, scilicet ut illæ corporeæ materiæ fiant nobis corpus et sanguis Christi. Hæc oratio tanquam subtilissimorum fume aromatum obumbrat propitiatorium, quæ terrestrem materiam et corruptibilem, cælesti et incorruptibili corpori postulat incorporari. Sed huic divini consilii altitudini sola fides adhibenda est, quæ procedit usque ad interiora velaminis: quæ initium non haberet, si sacramenta quæ continent persuasibilibus humanæ sapientiæ verbis probare contenderet. Aspergit sacerdos umbræ deserviens, ad orientem versus propitiatorium, sanctuarium et tabernaculum sanguine vituli et eodem ritu sanguine hirci immolati: quia idem Christus qui figurabatur per vitulum significabatur et per hircum pro peccato oblatum, aspergit, et Christus ad orientem, id est ad Patrem, a quo ortus est ascendens, ipsum scilicet Patrem, quem aspersione sui sanguinis propitium nobis fecit. Aspergit et sanctuarium et tabernaculum, quia per proprium sanguinem introiens in sancta, pacificavit divina et humana; quia, sicut dicit Apostolus, « complacuit Patri in ipso instaurare omnia, quæ sunt in cælis, et quæ sunt in terra (*Col. i*), » id est Ecclesiam, quæ in terris propter inobedientiam primiparentis erat perditam, in cælis vero propter ruinam apostatæ angeli imminuta. Imitatur sacerdos noster intra sacra mysteria, tanquam intra velum, hæc Christi sanguinis aspersionem, quoties sacramenta ipsa ad orientem versus, unde nobis Salvator advenit, typicis vel propriis nominibus nominans, eadem signo crucis consignat.

Quid est enim, inter ipsa mysteria rebus sacratis vel sacrandis signum crucis superponere, nisi mortem Domini commemorare? Unde et Dominus formam consecrandi corporis et sanguinis sui tradens, ait inter cætera: « Hoc facite in meam commemorationem. Quotiescunque hoc feceritis, mortem Domini annuntiabitis donec veniat (*I Cor. xi*). » Commemorata denique aspersione sanguinis Christi verbis Dominicis, sequuntur verba sacramentorum, eandem sanguinis aspersionem commemorantia, ex voce sacerdotis orationem suam ad Patrem intendentis: « Unde et memores, Domine, nos tui servi passionis Filii tui, resurrectionis et ascensionis, offerimus majestati tuæ, » id est oblatam commemoramus per hæc dona tua visibilia, tibi « hostiam puram, » id est sine fermento malitiæ; « sanctam, » id est tibi consecratam; « immaculatam, » id est talem qualem significabant animalia, quæ immolanda sine macula quærebantur. Et hæc veri sacrificii commemorationem postulat sacerdos ita Deo Patri fieri acceptam sicut accepta fuerunt munera Abel, Abrahæ, Melchisedech, in quorum oblationibus initiata sunt novi sacerdotii sacramenta, nondum instituto Levitici ordinis sacerdotio: Quid per Abel figuratur nisi Christus, qui

Innocens a nocentibus occisus est? Quid per Abraham, nisi obedientia, qua Patri obediens fuit usque ad mortem? Quid item per Melchisedech, nisi idem Christus, panem et vinum in corpus suum commutans, et hunc novi sacerdotii ritum discipulis suis commendans? Nec mirandum est, nec superfluitati ascribendum, si in sacramentis nostris hoc frequenter commemoratur, quod in veteribus umbris non otiose frequenter figurabatur. Post thymiamatis oblationem, post aspersum sanguine vituli et hirci sanctuarium et tabernaculum et altare, mittunt filii Aaron manus suas super caput arietis capri emissarii, et impreantes ei, mittunt eum vivum in solitudinem, portantem peccata filiorum Israel. Dehinc revertitur summus sacerdos in castra, orans pro domo sua, et pro omni coetu filiorum Israel. Mittunt quippe manus suas Judæi, veteri umbræ servientes in Christum, id est divinitati ejus, quæ caput humanitatis erat, secundum Apostolum, 282 dicentem: « Caput Christi Deus (I Cor. xi); » resistentes, imprecati sunt sibi, Christo impreantes: « Sanguis ejus super nos et super filios nostros (Math. xxvii). » Eum vivum miserunt in solitudinem, qui divinitati ejus nocere non potuerunt, quia ad illam solitariam gloriam quam habet cum Patre, de morte carnis liberum ascendere dimiserunt, per hominem paratum, id est per seipsum, portantem peccata filiorum Israel, id est tollentem peccata mundi, non habentem. Hoc commemorat sacerdos noster, dicendo Deo Patri: « Jube hæc perferri per manus angeli tui in sublime altare tuum. » Quis est iste angelus, nisi Angelus magni consilii, qui propriis manibus, id est singulari dignitate præditis operibus, eos meruit ascendere, et in sublime altare, id est ad dexteram Patris pro nobis interpellans (Rom. viii), seipsum sublevare? Remittitur dehinc summus pontifex in castra, et Dominus dicit discipulis, instruens eos de assumptione sua: « Ego vobiscum sum [omnibus diebus] usque ad consummationem sæculi (Math. xxviii). » Hoc utrumque sacerdos imitatur. Primum suis precibus levans Christi corpus super omnem celestium sublimitatem. Inde quasi rediens ad castra dicit: « Ut quotquot ex hac altaris participatione sacrosanctum corpus et sanguinem dilectissimi Filii tui sumpserimus, omni benedictione celesti repleamur. » Ecce ad memoriam veniunt verba beati Andreæ apostoli, quibus asserit et in caelis esse corpus Domini, et de altari posse sumi corpus Domini. Cujus, inquit, carnes cum sint comestæ in terris a populo, et sanguis ejus bibitus, ipse tamen usque in tempora restitutionis [resurrectionis] omnium, in caelestibus ad dexteram Patris integer perseverat et vivus. Si quaeris qualiter id fieri possit, breviter respondebo: Quia sacramentum fidei est, salubriter potest investigari; nisi periculose, non potest.

Inde est quod quidam carnales discipuli recesserunt ab eo, cum dixisset: « Nisi manducaveritis carnem Filii hominis, et biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam (Joan. vi). » Putaverunt enim quod

A erogaturus esset eis corpus suum, vel elixum in lebetibus, vel assum in veribus. Unde et Dominus eos, qui remanserant, instruit, dicens: « Si videritis Filium hominis ascendentem, ubi erat prius (ibid.). » Ac si diceret: Tunc intelligitis, quia non eo modo quo putabitis, erogat corpus suum, et quia gratia Dei non consumitur morsibus. Unde Augustinus in expositione psalmi quinquagesimi quarti: Donec finiatur sæculum, sursum est Dominus; sed tamen hic etiam nobiscum veritas est Dominus. Ecce habemus Christum integrum in cælo per ostensionem carnis, Patrem interpellantem pro nobis: Habemus et corpus integrum in sacramento altaris. In superius oratio Filii ejus est: « Volo, Pater, ut ubi ego sum, illic sit et meus minister (Joan. xvii); » hæc oratio est pro familia sua, pro membris suis. Et hoc est, quod legitur summus sacerdos, in castra reversus, lavare vestimenta sua. Christus enim in castris, id est in Ecclesia, lavat vestimenta sua, cum mundat per baptismum vel per confessionem peccata nostra, qui vestis ejus sumus, sicut dicitur per prophetam: « His omnibus sicut vestimento vestieris (Isa. xlvi). » Lavat et sacerdos, post altitudinem secretorum ad curam inferiorum descendens, vestimenta sua, cum sibi adhærentium populorum luget peccata, et eos Deo reconciliare studet per orationum suffragia, dicens cum propheta: « Quis dabit capiti meo aquam, et oculis meis fontem lacrymarum, ut legeam interfectos populi mei? » (Jer. ix.) Hæc continent sequentes [frequentes] orationes, tam mestuorum quam vivorum mentionem facientes. Sed notandum quod inter istas orationes adhibentur sanctorum suffragia, apostolorum scilicet et martyrum, quorum exemplis informari, et meritis muniri præsens percipit Ecclesia. Consinit autem veteri sacerdotio ista præcedentium Patrum commemoratio. In duobus enim vestimentis portabat pontifex, sancta: ingrediens, patriarcharum nomina in rationali et in superhumerali, quæ colligata erant ad invicem, significante Spiritu sancto, ut sacerdos Christi justitiam et veritatem, quam habet in corde, studeat habere in operatione: pectus enim locus est cordis, humerus vero locus est portandi oneris.

Ad hanc similitudinem inter sacramenta nostra hic habetur sanctorum commemoratio: ut sacerdos noster gesta sanctorum et corde meditetur, et factis imitetur. Facta sanctorum commemoratione, sacerdos de meritis suis non præsumens, orat ut sanctorum meritis assequamur quod nostris meritis non valemus: et hoc tantum per mediatorem qui factus est nobis propitiatio, redemptio et sanctificatio (I Joan. xi; I Cor. i). Per quem vobis hæc sacramenta instituta sunt ad medicinam vulnerum nostrorum. Et hoc est quod sequitur: « per quem hæc omnia creas, » id est in aliam essentiam et efficientiam mutas, quam eorum prima conditio habet et visus ostendat. « Sanctificas, vivificas, » id est sanctitatis et vitæ sacramenta efficit. Sequitur: « Per ipsum est tibi omnia honor et gloria, » id est quia per ipsum cuncta operaris, merita per ipsum, qui etiam ex te est, ab

omnibus super omnia Deus honoraris, et omnium laude glorificaris. « Et cum ipso » est tibi gloria, quia et ipse Filius in operibus quæ per eum facis, sicut coequalis tecum honoratur, et conglorificatur : « et in ipso » est tibi spiritalis gloria, sicut ipse per columbæ tuæ vocem dixisti : « Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui (Matth. III, xvii). » In his verbis Ascensionem Domini manifeste commemoramus, in quibus Filium cum Patre honorari pari gloria profitemur. Quibus laudibus tanquam de interioribus ad exteriora procedens, assensum quaerit Ecclesiæ sacerdos, dicens sonora voce : « Per omnia sæcula sæculorum. » Supplet populus super orationem ejus locum idiotæ, et respondet, « Amen (I Cor. xiv). » Hac una participem voce se faciens omnium charismatum, quæ sacerdos multiformi sacramentorum diversitate studuit impetrare, jam ergo quasi mutato habitu, quo utebatur dum sacra mysteria tractaret, mutat vocem : et deinceps tanquam in exteriori aede, quæ restant sacramenta missæ perficit, hortans secum populum ad faciendam Dominicam orationem, qua et sacramentorum consecratio perficiatur et populus ad perficienda eadem sacramenta orando præparetur. Sequitur inde sacramentorum comminutio, quam ex Domini nostri traditione accepimus, qui corpus suum propriis manibus consecratum, fregit, et discipulis suis distribuit. In qua fractione possessionem suam designavit mox futuram, et sigillum veterum scripturarum, sub quo spiritualis intelligentia supersubstantialis animæ panis claudebatur, aperuit. Quod vero idem corpus discipulis distribuit, incorporandam sibi Ecclesiam cœlesti victuram pane figuravit. Hoc et in oblatione summi sacerdotis præfiguratum fuit, qui de fragmentis similaginis oleo conspersæ, mane et post meridiem offerre jubetur, ut **283** interni panis suavitas, quæ mane, id est primitus in littera latebat, post meridiem, id est luce veritatis apparente, credentibus misericorditer gustanda præberetur. Nos quoque non otiose sacramentum corporis Christi in tres partes dividimus, quia et Christi passionem per hoc commemoramus præteritam, quam ille significabat venturam ; et hoc numero tria intelligimus, quibus capit is (id est Christi), et Ecclesiæ unitatem commendamus ; prima enim portione, substantivum Christi corpus figuramus, quod Sabbato quievit in sepulcro, de quo ipse Dominus dicit in psalmo : « Caro mea requiescet in spe (Psal. xv). » Et sequentibus verbis suam promittit resurrectionem, et ad dexteram Patris consessionem. « Nec dabis sanctum tuum videre corruptionem. Notas mihi fecisti vias vitæ, adimplebis me lætitiis cum vultu tuo, delectationes in dextera tua usque in finem (ibid.). » Secunda portio, quam cum prima in patena ponimus, illam Christi corporis, id est Ecclesiæ partem significat, quæ jam cum capite suo quasi in sabbato quiescit, et unam jam immortalitatis stolam possidet, in qua illum latronem credimus esse, cui in cruce contenti Dominus dixit : « Hodie mecum

eris in paradiso (Luc. xxiii), » et de qua cantat Ecclesia : « Gaudent in cœlis animæ sanctorum. » Tertia portio, quam in sanguine ponimus illam Ecclesiæ partem significat, quæ calicem Domini bibit, id est Christi passionem inicitatur, cum apostolis a Domino dictum est : « In me pacem habebitis, in mundo autem pressuram habebitis (Joan. xvi). » Facta comminutione sacramenti et completa oratione, quæ subnectitur Dominicæ orationi, communicat sacerdos et ministri, certis [cunctis] diebus fideles populi. In qua re iterum significatur unitas capit is, id est Christi et Ecclesiæ, id est corporis Christi, sicut ipse dicit : « Qui manducat carnem meam, et bibit sanguinem meum, in me manet, et ego in eo (Joan. vi). »

Consideratione trium portionum supra memoratarum, dum sacramenta sumuntur, ter Agnus Dei a choro cantatur. Primo orat Ecclesia agnum non figurantem istum agnum, sed verum tolletem peccata mundi, ut inter ejus membra numeretur, cujus corpori communicat et sanguini, id est, ut adhæreat ei tanquam capiti. Orat secundo eundem agnum, quatenus societur illi parti corporis Christi, quæ jam cum capite quiescit in pace. Hoc superioribus oravit sacerdos, cum memoratis apostolis et martyribus addidit : « Intra quorum nos consortium non æstimator meriti, sed veniæ, quæsumus, largitor, admitte. » Tertio orat eundem Agnum, ut mundi pressuris non superetur, et malitia, quod superius comprehendebat oratio Dominica : « Et ne nos inducas in tentationem, sed libera nos a malo. Amen (Matth. vi). » Et hoc ipsum continet Dominicæ orationi conueta oratio. Nihil jam restat de carnibus agni, quod non assumat hæc oratio. Devorat caput, cum seipsam facit ei corpus ; devorat intestina, cum computari vult et incorporari inter intima ejus membra ; devorat pedes, dum illos sibi incorporare studet, qui cum capite laboraturi sunt in terra. Unde in hac tertia oratione, pacem sibi dari postulat Ecclesia. Redit post hæc sacerdos ad dexteram partem altaris, et ibi officium Missæ consummat significans quia « cum plenitudo gentium intraverit, tunc omnis Israel salvus erit (Rom. xi). » Notandum est quod post contractata et sumpta sacramenta, sacerdos antequam se convertat ad conventum Ecclesiæ, qui tantæ sanctitatis participatione mundatus esse debuerat, tanquam a contactu immundæ et moribundæ rei manus lavat, et in locum sacrum huic cultui deputatum, ipsa aqua vergitur, quæ omnia sine magnæ rei sacramento fieri non videntur. Ubi mihi occurrit, quod huic facto concinit, videlicet, quod sacerdos in die propitiationis, postquam crematæ fuerant carnes vituli, et hirci extra castra, non ante in castra revertebatur, donec vestimenta ejus et carnes ejus, quæ exteriora et interiora significant, abluerentur. Et tamen ita lotus secundum legem, usque ad vesperam immundus re-

putabatur. Qui enim carnes victimarum extra castra cremabant, Christi passionem extra civitatem factam præfigurabant. Nostri autem sacerdotes passionem, quam illi, ut dictum est, præfigurabant, in celebrationibus missarum factam esse commemorant, et tamen se immundos usque ad vesperam, id est, quandiu vivunt, et tantis mysteriis exsequendis indignos se judicant.

Unde ait beatus Joannes : « Si dixerimus quia peccatum non habemus, nos ipsos seducimus, et veritas in nobis non est (*I Joan.* 1). » Inde et Dominus in Evangelio : « Cum feceritis quæ præcipio vobis, dicite quia servi inutiles sumus : fecimus quæ facere debuimus (*Luc.* xvii). » Idcirco manus lavant, et aquam ablutionis honeste tractant, per quod altitudinem sacramenti honorant, et indignitatem suam tali ablutione commemorant. Ita et sacerdos antequam ad sacramenta tractanda accedat, manus lavat; sicut pontifex Sancta sanctorum ingressus, introitu tabernaculi testimonii manus suas lavabat, et sic ad incendenda aromata veniebat. Hæc munditia exhibetur exterius, sed interius perfici jubetur, quia « omnis gloria filix regis ab intus (*Psal.* xlv). » Non enim lutum manuum nostrarum sacrosancta sacramenta contaminat : sed nos, qui nisi correctis moribus et castigatis actibus ad ea tractanda et sumenda accedamus, non inde medicinam vitæ accipimus, sed iudicium mortis incurrimus. Testis est Apostolus, dicens : « Qui indigne manducat et bibit, iudicium sibi manducat et bibit (*I Cor.* xi). » Unde satagendum est, ut, sicut exteriora abluuntur inquinamenta manuum, sic interiora purgentur illecebrosa desideria mentium. Sequuntur dehinc orationes, in quibus fit perceptorum beneficiorum commemoratio, et gratiarum actio : quæ duo sunt tanquam cineres vitulæ extra castra combustæ, quos reponit homo mundus ab interfectione Christi in loco mundo, id est, retinet in corde mundo. Extra castra, id est, extra observantiam Judaicam, extra quam fides Christiana enituit. Quibus omnibus expletis, dicit sacerdos vel Levita : « Ite, missa est, » id est, meditatio et intercessio quam ministraverat [insumpserat], consummata est. Possent quæ scripsimus, multis veterum figuris explicari, et multis expositionum diversitatibus dilatari, multis schematum phaleris exornari; sed non fuit propositum nostrum in hoc opusculo ita exsequi, et plantare nemus in domo Domini. Tantum fuit propositum nostrum, convenientiam quærere inter vetus et novum sacerdotium ut quod ibi multipliciti sacrificiorum ritu præfigurabatur, in novo sacerdotio paucissimâ et factu facillimis et augustissimis sacramentorum observationibus completum esse monstretur. Nec nos hæc sufficienter fecisse confidimus de eo, qui per quemdam sapientem dixit : « Pertransibunt plurimi, et multiplex erit scientia (*Dan.* xii), » quia contemporanei nostri vel successores, nostra

pia præsumptione provocati, prout eis Deus donaverit, dicent majores majora, et meliores meliora; et si quid impolitum vel minus perfectum, quantum ad propositum meum, in hoc opusculo invenerint, parcent charitati; quæ forsitan ad unguem dicere non valuit quod voluit

SERMO VI.

Quare Deus natus et passus sit.

Corrupto peccatis originalibus et actualibus mundo, mundi Conditor secreto et mirabili consilio per mysterium Verbi incarnati ejusdem mundi lapsum voluit reparare : qui eo verbo, quo potuit de nihilo cuncta creare, potuit quæ perdita fuerant reformare : « Ipse namque dixit et facta sunt : ipse mandavit et creata sunt (*Psal.* xxxii). » Hanc ejus potentiam non credimus minoratam, non credimus immutatam, « apud quem non est transformatio, nec vicissitudinis obumbratio (*Jac.* 1); » quo minus esset potens et sapiens in reformando, quam fuerat in plasmando (*Luc.* 1). Omnipotentis quippe figuli manus, cujus « universæ viæ misericordia et veritas (*Psal.* xxiv), » quæ lutum de terra levatum, rationalis naturæ dignitate sublimaverat, sic voluit ruinam vasis fragilis reformare, ut nec peccatum hominis dimitteret impunitum, quia justus est : nec insanabile, quia misericors est. Si justus tantum esset, cujus sapientia « attingit a fine usque ad finem fortiter, et disponit omnia suaviter (*Sap.* viii), » potuit sua fortitudine adversus seductorem humani generis contendere, et ovem perditam ad gregem reductam, suo Domino restituere : sed hoc modo videretur eminentiam tantum ostendisse virtutis suæ, non medicinalem misericordiam impendisse redemptis : nec appareret, quanta charitate conditor creaturam diligebat, a qua se diligendum esse multiplici beneficio expetebat : quatenus mirer homo, præcedente gratia, obtineret etiam per meritum, quod ei male merito rependebatur indebitum. Quod ergo Dei sapientia potuit facere sapienter et fortiter, voluit facere suaviter, uniens sibi infirmitatem carnis nostræ, quam primo in se sanaret, et per hanc quasi medicinalem confectionem generi humano sanitatem restitueret : non quod non potuit aliter fieri, quantum ad peritiam et potentiam medici : sed quia non potuit commodius antidotum procurari, quantum ad complexionem ægroti. « Quod enim infirmum est Dei, fortius est hominibus : et quod stultum est Dei, sapientius est hominibus (*I Cor.* 1). » Hæc conversatio [causa] nobis specialis esse videtur, cur Dei Filius hominem induere voluerit, et inter homines conversari, ut mortalitatem quam a nobis acceperat, moriendo superaret; et naturam nostram supra primæ originis dignitatem reparatam secum ad immortalitatem revocaret, ut eo sequeretur humilitas gregis, quo præcessit celsitudo pastoris. Sic radius solis humorem, quem ad se trahit, exsiccat : ipse tamen virtutem caloris sui et

splendoris nec minorat, nec immutat. Sic ignis materiam quam assumit, in se convertit: naturam vero suam ideo nec mutat, nec minuit. Multo fortius ille ignis, de quo dicitur: «Deus noster ignis consumens est (Hebr. xii), mortalitatem nostram et passibilitatem in se assumpsit: et inde gratia sanitatis [sanitatem] totum corpus resumpsit. Mirabile et incomparabile genus medicinæ, propter quam medicus voluit ægrotare: et ægrotos, quibus salutis remedium procurabat, sua decrevit infirmitate sanare. In hoc apparet, quam incomparabili charitate nos dilexerit: quia in eo, quod desertores suos quæsit, semen Abrahæ apprehendit, errantes reduxit, saucios curavit, nihil sibi addidit: non est inde factus altior, non est factus inde beator. Tota hæc dispensatio nostræ utilitati consuluit, nostræ saluti militavit, divinæ potentiæ nil contulit. Nam et cum essemus vasa contumeliæ, Omnipotentis figuli manum effugere non potuimus: utebatur vasis iræ, prout volebat, ad manifestationem suæ gloriæ. Sic enim dictum est Pharaoni: «In hoc ipsum excitavi te, ut ostendam in te virtutem meam, et annuntietur nomen meum in universa terra (Exod. ix; Rom. ix).» Nonne et dæmones, cum ejicerentur a Domino de corporibus obsessis, Dominum glorificabant, quando dicebant: «Quid nobis et tibi, Jesu fili Dei vivi? quid venisti ante tempus torquere nos?» (Marc. i.) Constat ergo ex his et hujusmodi aliis, quia divina virtus nostra reparatione non eguit: sed tamen ea bonitate, qua nos condidit, eadem reformare nos voluit, et ad hoc, medicamen non quam forte potuit, sed quod lenius complexioni ægrotantis competere conspexit, apposuit. Solent quippe medici periti ægritudines, quas curandas suscipiunt, aliquando curare per contraria, aliquando per similia. Hoc fecit Dominus noster Jesus Christus, sua paupertate nos ditans, sua humilitate nos sublevans, sua infirmitate nos sanans, sua morte nos vivificans. Sic ratione medicinæ sicca humidis, humida siccis, calida frigidis apponuntur, et mias fortia contraria a fortioribus contrariis supervenientibus superantur. Simili ratione similia similibus apponuntur, cum secundum quantitatem vulnerum vel tumorum, mensurantur longitudo vel latitudo epithematum. Sic scorpionis carnes oleo coctæ percussionebus medentur scorpionum. Sic theriaca de serpentis carne, confectum morsibus serpentis occurrit et potiones veneno infectas, in potu sumptum expellit. Ad hanc similitudinem medicus noster mortem nostræ carni, de serpente venientem, carnis suæ morte sanavit, et ad immortalitatis suæ speciem in tempore restitutionis complendam, reformavit. Ubi diligentius attendendum est quod mors quæ per lignum venit, per lignum superata est. Et ipsa ligni forma longitudini, et latitudini, et altitudini humani configurata est corporis, quo sicut totum corpus motum est, ut manus ad vetitum exten-

derentur, ita corpus per omnia membra sua in cruce distenderetur, et totum quod reatu patrum delicti confractum fuerat, hujus emplastri malaxatione consolidaretur. Sed huic medicamento per similia composito admistum est medicamentum factum per oppositum. Nam hic sanavit obedientia, quod ibi corruperat inobedientia: et quod ibi contaminavit gulæ oblectamentum, hic reformavit crucis tormentum. Continetur in hac crucis figura altius sacramentum: quod quanto est altius, tanto est attendendum diligentius. Intelligitur namque in latitudine crucis dilectio proximi quæ non tantum usque ad amicos, sed etiam extendenda est usque ad diligendos inimicos. Intelligitur quoque in ejusdem longitudine longa et perseverans laborum et persecutionum sustinentia, quam patienter ferre debet ad patriam spirans nostra peregrinatio, tam pro dilectione proximorum, quam pro exhibitione omnium bonorum operum. Figuratur simili ratione in altitudine ejus, eminentia spei penetrans usque ad interiora velaminis, ubi visione pacis perfruentur, qui hic a civibus Babylonæ multipliciter exercentur: donec in libertatem gloriæ filiorum Dei, a servitute corruptionis hujus liberentur.

Significavit hanc latitudinem charitatis Dominus Jesus in cruce, caput ad orientem subrigens, pedes ad occidentem submittens, manus ad aquilonem et austrum extendens, ut adimpleret quod de se ante passionem suam prædixerat: «Cum exaltatus fuero a terra,» id est, cum crucifixus fuero, «omnia traham ad meipsum (Joan. xii),» id est convocabo ad me totum mundum. Hoc sacramento crucis, sanctus Elisæus filium Sunamitidis, os ori, manus suas manibus ejus applicans, suscitavit, et vivum matri restituit (IV Reg. iv). Ejusdem virtute sacramenti, Moyses in deserto his silicem virga percussit, et sitiienti populo aquam de petra produxit. Bina quippe percussio duum lignorum figurate intelligitur in cruce facta compactio. Bis ergo petra percutitur, cum Christus, de quo dicit Apostolus: «Petra autem erat Christus (I Cor. x),» in duobus lignis crucis extensus, lancea perforatur. De hac petra aqua profluxit, cum sanguis redemptionis et aqua baptismatis quibus in novum hominem transformamur, de latere Christi manavit. Præterea inter has crucis dimensiones, solerter attendenda est crucis profunditas, quia profundum est mysterium crucis: in quo multorum, qui sapientes videbantur esse, ingenia defecerunt, qui hoc ausi sunt reprehendere, quod non potuerunt humana ratione comprehendere: videlicet, cur verbum Deo patri coæternum, omnia continens, omnia implens, in assumpto homine totum se incluserit, et tamen totum mundum regere, complere, et continere non desierit, non satis considerantes quod valet in minori, multo magis posse valere in majori, cum vox una et tota de ore loquentis prodeat, et tota ad aures multorum perveniat. Qui de hac quæstione scrupulosius disputant, et tanquam clauso ostio ad parie-

tem palpant, audiant primum dicentem Apostolum : « O homo, tu quis es qui respondeas Deo? » (*Rom. ix.*) Deinde mitescant, et cum pietate pulsant, ut speriatu eis, et intelligent justum fuisse conditorem in contemnendo, et misericordem in redimendo : nec potuisset sanari sine misericordia, quod juste condemnauerat Omnipotentis justitia. Hinc consequenter advertent, cum usque ad captivati hominis paupertatem et crucis ignominiam se humiliaverit divina omnipotentia (*Philip. ii.*), quæ in paradiso reum hominem justa condemnauerit sententia. Cum enim de perpetrata a Domino argueretur inobedientia, non se humiliter, ut culpa exigebat, accusavit, sed auctorem superbe accusavit dicens : « Mulier quam dedisti mihi sociam, dedit mihi de fructu, et comedi (*Gen. iii.*) » Hæc dicendo, se putavit excusatum et creatorem, mulieris conditorem, quæ ad peccandum virum traxerat, esse luculpatum. Qui si humiliter se accusasset et in auctorem suum culpam non retorsisset, a paradiso non exaulasset. Erat autem contra divinam justitiam, si reum impenitentem in pristinum gradum restituisset, et non usque ad dignum poenitentiae fructum qua vellet ratione compelleret. Divina itaque sententia morti est adjudicatus, et cum tota posteritate, quæ de lumbis ejus erat processura, ejectus est de paradiso, et ærumnoso condemnatus exsilij : et qui sine poenitentia in statum suum redire non poterat, movendus et admonendus erat ad poenitentiam, ut reformaret voluntarium subdita humilitas [voluntaria et subjecta humilitas], quem corruerat male erecta iniquitas. Non enim conveniens erat, ut invitus traheretur ad poenitentiam, qui spontaneus corruerat in poenam : ne itidem ingratus existeret suæ reformationi, sicut exstiterat primæ conditioni. Provisum est igitur tale medicamentum, quale conveniebat agroto, quo duritiam tumoris sic emolliret, ut mollefactus, sponte mortiferum virus effunderet, dicente Psalmista : « Effundite coram illo corda vestra (*Psal. lxi.*) » id est, per confessionem ejicite de conscientijs vestris omnia immunda. Quod quoad tardavit facere mundus, tandiu remansit immundus. Ut ergo hoc fieret, misit medicus noster præcones et testes suos ante se legislatores et prophetas, qui corda auditorum ad poenitentiam præpararent, et ei in tempore gratiæ testimonium perhiberent. Venit ipse medicus in tempore plenitudinis, publice prædicavit causam adventus sui, factus est doctor medicinæ, dicens : « Poenitentiam agite, appropinquabit enim regnum cælorum (*Matth. iv.*) » Et item : « Qui crediderit et baptizatus fuerit, salvus erit (*Marc. vi.*) » Hoc consilium medicinæ acceperunt multi. Contemptoribus placuit adhuc magis sibilus serpentis perimentis, quam persuasio medici redimentis [redemptoris]. Filius vero adoptionis audivit, et obaudivit voci promittentis, qui in paradiso non obedierat præcepto mortem comminantis. Expleta dispensatione doctrinæ suæ, et cæcitate in Israel ex parte perdurante, tandem exhibuit se medicum, et fecit de seipso me-

dicamentum : exhibuit se sacerdotem, et fecit se ipsum sacrificium, ut compleret ad quod venerat, et probaret quanta dilectione dilexerat eos, pro quibus corpus suum in ara crucis offerebat. Unde et in Evangelio suo ante prædixerat : « Majorem charitatem nemo habet, quam ut animam suam ponat quis pro amicis suis (*Joan. i.*) » Hinc est quod Apostolus dicit : « Commendat charitatem suam Deus in nobis, quia cum inimici essemus, reconciliavit nos sibi per mortem Filii sui (*Rom. v.*) » Et quia naturale est ut homines diligentes se diligant, hac humilitate et charitate humiliata est et liquefacta duritia mundi, ut agnosceret beneficium suæ reparationis, quæ non agnoverat excellentiam suæ conditionis. Unde Psalmista : « Homo cum in honore esset, non intellexit : comparatus est jumentis insipientibus, et similis factus est illis (*Psal. xlviii.*) » Postquam vero ad se reversus est, et per dilectionem redimentis, et eruditionem admonentis cognovit de quanta corruisset gloria, et in quanta versaretur miseria, expertus est quod magna indigeret misericordia, et impletum est quod dicit Psalmista : « Multiplicatæ sunt infirmitates eorum, postea acceleraverunt (*Psal. xv.*) » Prædicata est exinde virtus crucis per universum mundum, quæ partibus suis per quatuor mundi partes est extensa, et totum mundum sua malaxatione complexata complevit. Nec jam potuit ex toto mundus esse ingratus, qui tanta fuerat charitate sanatus. Crucifixus noster a morte surrexit, coelos ascendit, crucem nobis in memoriam suæ passionis reliquit. Crucem reliquit ad sanitatem, crucem reliquit ad sanctificationem. Hoc signo dæmones fugantur, hoc antidoto sanitates perficiuntur ; hoc signum presidium est amicis, obstaculum inimicis. Hujus crucis mysterio rudes catechizantur, eodem mysterio fons regenerationis consecratur : ejusdem crucis signo per manus impositionem baptizati, dona gratiarum accipiunt ; cum ejusdem crucis signi caractere basilicæ dedicantur, altaria consecrantur, **286** altaris sacramenta cum interpositione [impositione] Dominicorum verborum conficiuntur. Sacerdotes et Levitæ per hoc idem ad sacros ordines promoventur, et universaliter omnia sacramenta ecclesiastica in eis perficiuntur. Qui hoc mare magnum et spatiosum, in quo sunt reptilia, quorum non est numerus, absque naufragio transire desiderat, crucem sequatur, crucem teneat, et eam non deserat, donec ad optatum salutis portum perveniat. Hoc cursum nostrum dirigit, hoc ad agonem nos instruit, hoc in luctamine adjuvat, hoc ad victoriam provehit, hoc maleficia destruit : et omnia dæmonum machinamenta ad nihilum redigit. Et quod faciebat in terris corporalis Christi præsentia, hoc facit cum fidei invocatione nominis Christi, victoriosæ crucis insignita memoria. Longum est per singula virtutem crucis exponere. Qui vero in angaria, Christi crucem portat, poterit plura de ejus virtute experimento cognoscere, quam possit sermo retexere, vel humana cogitatio comprehendere.

SERMO VII.

De Adventu Domini.

Quoniam presentium observatione dierum, utrumque Christi adventum celebramus, distinguendum est fraternitati vestræ, quid hac observatione præteritum debeatis credere, quid futurum exspectare, quatenus exspectatio futurorum, per timorem sollicitos vos compescat a malis: præteritorum autem fides, per charitatem non tepescens confirmet in bonis. Dominum enim jam in forma servi venisse, ut judicaretur, nemo est vestrum qui dubitet: eum in eadem forma venturum ut judicet, nemo est vestrum qui neget. Primus ergo adventus ejus occultus, secundus manifestus. De primo enim adventu ejus ita legitur: « Et homo est, et quis cognoscet eum? » (*Psal. LXXXVI.*) Et in Evangelio: « Lux in tenebris lucet, et tenebræ eum non cognoverunt (*Joan. I.*), » et multa in hunc modum. De secundo autem ita habetur in psalmo: « Deus noster manifeste veniet, et non silebit (*Psal. XLIX.*) » Primo quidem adventu siluit, non a præcepto, sed a iudicio. « Cum enim malediceretur, non maledicebat: cum percuteretur, non comminabatur (*I Petr. II; Isa. LIII.*), » et sicut agnus coram tondente se sic non aperuit os suum. Secundo non silebit, cum unicuique reddet secundum opera sua. Ita enim dicturus est eis, qui a sinistris ejus erunt: « Ite, maledicti, in ignem æternum (*Matth. XXV.*) » Ita vero his qui a dextris ejus erunt: « Venite, benedicti Patris mei: percipite regnum quod vobis paratum est ab origine mundi (*ibid.*). » Primus adventus humilitate et mansuetudine, secundus cum terrore et majestate. De primo enim per prophetam dicitur Ecclesiæ: « Ecce rex tuus venit tibi mansuetus et humilis (*Zach. IX; Matth. XXI.*) » De terrore secundi ita dicitur in psalmo: « Ignis in conspectu ejus exardescet, et in circuitu ejus tempestas valida (*Psal. XLIX.*), » ut reprobos ad gloriam visionis ejus tempestas procul pellat, quos deinceps ignis exurat [urat]. De hac tempestate scriptum est: « Tollatur impius, ne videat gloriam Dei (*Isa. XXVI.*) » De igne autem, cui tradendi sunt reprobi, ita dicit Dominus per Moysen: « Ignis succensus est in furore meo, et ardebit usque ad inferni novissima (*Dent. XXXII.*) » Cum majestate quoque se venturum ad iudicium, ipse sic dicit: « Cum venerit Filius hominis in majestate sua, congregabuntur ante eum omnes gentes (*Matth. XXV.*) » Primo adventu venit impios justificare, secundo venturus est impios condemnare. Primo venit aversos revocare, secundo conversos glorificare. Primo adventu Christus pro impiis indebitæ morti traditus est, secundo impios debitæ morti traditurus est. Primo adventu venit nos intus reformare ad imaginem Dei. Secundo autem « reformabit corpus humilitatis nostræ configuratum corpori claritatis suæ (*Philip. III.*) » Sicut enim per primum hominem terrenum, peccatum intravit in mundum, et per peccatum mors (*Rom. V.*), ita congruum erat, ut per secundum hominem cœlestem, homo primum a

A peccato justificaretur, postmodum per eundem in mortalitati restitueretur (*I Cor. XV.*) Eo enim ordine quo perierat, eo ordine reparandus erat. Prima quippe mors, prævaricatio: ex qua generata est secunda, per subtractionem animæ, carnis corruptio. Ita ergo prima resurrectio, justificatio; secunda, in immortalitatem carnis corruptæ, reformatio. Quia vero uterque adventus nostræ restaurationi fuit necessarius, utrumque sub unius temporis observatione sancta venerari consuevit Ecclesia, ut inchoata prioris beneficia recolat cum gratiarum actione: consummata vero futuri adventus bona, cum pia expectet trepidatione. Idcirco ea quæ de utroque Domini adventu in lege et prophetis et psalmis et Evangelio scripta sunt, his quatuor hebdomadibus specialius legendo et cantando recitantur in Ecclesia, ut his quatuor testimoniorum generibus, de perceptis beneficiis ad gratiarum actionem uniamur [inoneamur], ad futuram vero sollicitudine non pigra præparemur. Conservemus igitur primam innocentiam stolam, quam in primo adventu recipimus, ut cum ea ad nuptias patrisfamilias occurrentes, alteram quoque stolam immortalitatis percipere mereamur. Mundemus nos ab omni inquinamento carnis et spiritus: ut quem redemptorem læti suscipimus, venientem quoque iudicem securi videamus. « Dies Domini, » sicut ait Apostolus, « quale sit opus uniuscujusque declarabit, quia in igne revelabitur (*I Cor. III.*) » In die quippe Domini iste aer terræ vicinus, quousque aquæ diluvii ascenderunt, igne replebitur: per quem transit ibi omnis resurgens, qui ante tribunal Christi præsentabitur. Sicut vero ignis aurum et argentum aut probat, aut purgat: sic ignis iste resurgentium opera perfecta probabit, imperfecta purgabit. Sic enim dicit Apostolus: « Si cujus opus manserit, igne probabitur: si cujus opus arserit, ipse salvus erit, sic tamen quasi per ignem (*ibid.*). » Hæc scientes, charissimi, præparemus nos in [ad] adventum iudicis: ut non quod condemnet, sed quod coronet, in [nobis] inveniat. « Præoccupemus adventum ejus in confessione (*Psal. XCVI.*), » plangamus mala quæ fecimus: statuamus iudices conscientias nostras adversum nos, quia sicut ait Apostolus: « Si nos judicaremus, non utique judicaremur (*I Cor. XI.*) » Summus enim Pontifex, qui seipsum pro nobis obtulit Deo Patri, adhuc interpellat pro nobis ad dexteram Patris (*Hebr. IX; Rom. VIII.*): adhuc reservat peccantibus locum veniæ, qui aversis et non reversis postmodum solum reservat locum vindictæ. Dum igitur tempus habemus, vitemus vindictam prioris vitæ per correctionem [vitæ correptionem], quæramus misericordiam per observantiam justitiæ, ne postremo adversum nos districtus iudex sedeat, qui nunc pius pontifex pro nobis interpellat Jesus Christus Dominus noster (*ibid.*).

367 SERMO VIII.

De Nativitate Domini.

In divinæ miserationis magnitudinem libet sciam

meritis intendere, et quantum rationalis creatura suo debeat Redemptori, ex beneficiorum commemoratione colligere. Primo quidem quia hominem cum non esset, mirabiliter de terra plasmavit, dehinc cum astutia serpentis et fallacia mulieris perditus esset, mirabilius reformavit. In plasmando mira potestas, in reformando mirabilior potestatis apparuit humilitas. Nec enim adeo humana miratur infirmitas, si potens aliquis innumeros servos suæ ditioni servituros potenter acquirat, quam si eosdem fugitivos interim abscondita potestate, minis remisisset, indebitæ humilitatis blandimentis revocatis apprehendat. In primo statu conditionis homo desipiens, quia timuit potestatem, non dilexit majestatem: appetivit libertatem, incurrit servitutum: et qui per obedientiam potuit deificari, ex hoc ambiens vanitati meruit subjugari. Benignus ergo conditor nolens perire quod creaverat, in habitu servi conservis apparuit, ut familiari colloquio insinuaret majestatem, excitaret ad charitatem. Facto itaque collyrio de terra et saliva, cæci nati oculos aperuit, quia Dei sapientia, in unitate personæ nostræ naturæ conjuncta in humano genere cæcato a prima origine intellectum, quo Deum cognosceret, et amorem quo agnitam diligeret, reformavit, ut jam multiplici beneficio obligatum eum non amare non posset, cujus tam multa beneficia in se præcessisse cognosceret. In beneficio enim primæ conditionis, sapientia et virtus conditoris enituit: in beneficio autem reconciliationis, quo aversos et male meritos ad se revocavit, pœnas remisit, præmia repromisit, quantum, quod condidit amaret, evidenter ostendit, et sic in iis quos prior dilexerat, ignem sui amoris accendit. Agnovit enim ægrotus medicum suæ salutis affectuosum et peritum, miratus et humilitatem, miratus et sapientiam, dilexit sanitatem. Agnovit quod pretiosum esset antidotum, quod cum fecerat medicus suus ad evadendum morbum tam acutum, tam inveteratum; etiam ingratus esse non potuit, qui tot beneficia sui Redemptoris accepit. Humilitatem quippe agnovit, quia ipse medicus noster infirmitate carnis nostræ tanquam in lecto discubuit infirmitatem, ut experiretur quid sanandum infirmis suis easset necessarium. Sapientiam quoque hujus medici novit ægrotus, quia juxta rationem medicinæ, in quibusdam sanitatem contulit ægrotis per similia, in quibusdam morbus evacuavit per contraria. Per similia quidem, quia natus est ut renasceremur; infirmatus est, passibilia nostræ mortalitatis perferendo, ut nos ab omni passibilitate servaremur; crucifixus est, ne nos cruciatibus æternis subjiceremur; mortuus est temporaliter, ne nos in æternum moreremur; suscitatus est, ut ei consuscitaremur; ascendit, ut per suam ad dexteram Patris sessionem secum traheret devoti gregis humilitatem. Si vero quibus contrariis contrarios morbos evacuaverit, attendatur, videmus quia per personam servi nostram reparavit libertatem, per humilitatem suam dejecit antiqui hostis superbiam, per suam obedientiam

A nostram sanavit inobedientiam. Hæc omnia et verbo docuit, et exemplo probavit, ut quæ imitanda proposuit, obedienter implemus; quæ speranda promisit, sine hæsitatione speraremus. Quantum autem pretium pro nobis redimendis solverit iste medicus, a montibus audiamus. De profundo enim clamat ille mons altus, cui a monte montium commissæ sunt claves regni cælorum. Non enim corruptibilibus auro et argento redempti estis de vana vestra conversatione, sed pretioso sanguine agni immaculati (*Matth. xvi; I Petr. i*). Hic consonat alius mons, a sole justitiæ illustratus doctor gentium: « Empti estis pretio magno, glorificate Deum et portate in corpore vestro (*I Cor. vi*). » Agnus iste immaculatus non ille est, qui in veteri sacrificio requirebatur absque maculæ varietate de pecoribus natus: sed verus et innocens, de immaculato virginis utero generatus; non ille, cujus sanguine postes tingebantur, sed in cujus fide fidelium frontes crucis impressione signantur; non ille, cujus sanguis sacerdotum manibus fundebatur, sed qui a seipso sacerdote vero pro salute nostra offerendus præfigurabatur. Neque enim æque digna hostia, æque munda potuit inveniri, quæ pro nobis emundandis offerretur, neque sacerdos æque dignus, æque mundus, a quo tam digna hostia digne offerretur. Ipse enim de seipso sic ait: « Nemo tollit animam meam a me, sed ego pono eam, et iterum sumo eam (*Joan. x*). » Iste agnus sine macula et ruga virginem sibi sponsam sociavit, sicut ibi matrem virginem antea sanctificavit. Unde nati-
 C vitas, qua temporaliter natus est Christus, non dissimilis est nativitati, a qua spiritualiter nascitur Christianus. Sicut enim Christi mater virgo concepit, virgo peperit, virgo permansit, sic mater Ecclesia Christi sponsa, lavacro aquæ in verbo Christianos populos quotidie generat, ut virgo permaneat. In illa carnis integritas, in hac commendatur fidei puritas. Audiamus Paulum amicum sponsi casto amore zelantem sponsam non sibi, sed sponso Ecclesia Corinthiorum sic dicentem: « Æmulor enim vos Dei æmulatione, despondi enim vos uni viro virginem castam exhibere Christo (*II Cor. x*). » Hic quidem pignore spiritus subarrhata in integritate fidei, in morum honestate, fidei virgo est de spe ad spem producenda, ut ibi plena jucunditate in pleno sponsi amore gaudeat, cujus arces [artes], contempta omni serpentis seductione, conservat. Quomodo autem matrem carnis suæ sanctificaverit, deinceps audiamus, ut inde lætetur catholicus, immundus confutetur hæreticus. Omnem quippe nævum tam originalis, quam actualis culpæ in ea delevit: sicque carnem ejus sumens, eandem in divinum munditiam transformavit. Etenim sic ait Scriptura: « Deus noster ignis consumens est (*Deut. iv; Hebr. xii*). » Sicut ergo ignis materialis omnem materiam quam assumit, mundans, in se convertit; sic materiale, carnis nostræ quod divinus ignis assumpsit, divinitatis expers esse non potuit, quatenus, quod Deus est per naturam, hoc inciperet habere per gratiam.

Prima etenim humani generis parens, quia serpentinae persuasionis virtus excepit, duplici maledicto succubuit, ut et cum viro mortem incurreret, et ut filios quos carnis delectatione conciperet, cum dolore parturiret. Hujus maledictionis omnes filiae Evæ hæredes successerunt, et omnes filios suos sub necessariae mortis condemnatione genuerunt. Sola hæc mater, quæ non sibilo serpentis, sed angeli nuntiantis verbis credidit benedictionem, quæ utrumque maledictum excluderet, audire promeruit: « Benedicta tu in mulieribus (*Luc. xiv*), » quia nec per concupiscentiam **288** carnis concipies, « nec filium in dolore paries: et benedictus fructus ventris tui (*ibid.*), » ipse videlicet filius qui nec ex sanguinibus, neque ex voluntate viri natus, non necessitate, sed voluntate temporalem subiit, et ab æterna nos morte liberavit. In hac Christi Nativitate Deus homo natus est, ut homines renascerentur dii. In hac inclinatur divinitas, ut sublimetur humanitas. Inclinans se Deus tanquam humilis et fortis adjutor, quasi humerum supponit ad sublevandum, et inter tantam dissimilitudinem corruptibilis naturæ et incommutabilis substantiæ, personam suam utriusque naturæ participem, mediatricem opposuit, quæ per id, quod nobis habet æquale, sublevaret, et tanquam de latera carnis lippientibus oculis, et solem nisi sub nube videre volentibus, temperati luminis jubar effudit, et ignorantia nostræ tenebras illustravit. Miser etenim homo ad imaginem Dei conditus, « cum in honore esset, non intellexit: et « ideo » similis factus est jumentis insipientibus (*Psal. xlviii.*) » Hæc jumenta fenum, quo alerentur, non habebant: panem suum comedere fuerant oblita, sicut deplorans ait Psalmista: « Aruit cor meum, quia oblitus sum comedere panem meum (*Psal. ci.*) » Ideo panis angelorum factus est fenum animalium, id est alimentum simplicium, ut inde lac sugeret parvulus, unde forti cibo pascitur angelus; sicque in virile robur educatus per alimoniam lactis, quandoque pertingat ad internum et æternum gustum divinæ majestatis, id est, quod « Verbum caro factum est, et habitavit in nobis (*Joan. i.*) » Verbum Domini in principio apud Deum contempletur cum angelis, interim per speculum in ænigmate, postea vero manifesta visione. Hic sicut in via, ibi sicut in patria; hic beneficia per medicum nostræ salutis sapienter, fortiter, mirabiliter et misericorditer nobis esse collata gaudeamus. Horum recordatione peregrinationis nostræ labores relevemus, quatenus sic longanimiter militemus in via, ut donarium recipiamus in patria.

SERMO IX.

De Circumcisione Domini.

Dominici Natalis hodie diem celebramus octavum, in quo puer Jesus a parentibus carnis suæ, carnale suscepit circumcisionis sacramentum. « Non enim, sicut ipse ait, legem venerat solvere, sed adimplere (*Matth. v.*) » Legem quidem adimplevit, quia de facie carnalium observationum spiritualem intellectum eliquavit, et quædam ardua præcepta moralia,

A quæ Judæis propter imbecillitatem suam remissa fuerant, in Evangelio præceptis eorum supperaddidit, et ipsas observantias carnales usque ad tempus correctionis carnaliter observavit. Inde est, quod puer a parentibus octava die circumciscus, quadragesimo die ab eisdem cum legalibus hostiis in templo est præsentatus (*Luc. ii*). Juvenis etiam ad diem dedicationis, et ad cæteros dies festos Hierosolymis, sicut in Evangelio legimus (*ibid.*), frequenter occurrit, et in nullo sacramenta illa legalia refutavit: donec in sancto die cœnæ immolato veteri Pascha, vetus sacerdotium in novum commutavit, quando seipsum convivam et convivium exhibuit discipulis. « Translato ergo sacerdotio, sicut ait Apostolus, necesse erat ut feret etiam legis translatio (*Hebr. vii.*) » Et hoc erat tempus correctionis, quando renovandæ erant carnales umbræ, sub quibus natus et usque ad virilem ætatem educatus est Christus. Unde dicit Apostolus: « Postquam venit plenitudo temporis, misit Deus Filium suum, natum ex muliere, factum sub lege, ut eos qui sub lege erant, redimeret (*Gal. iv.*) » Si enim aliquis observatione extraneus, scientibus legem, sacramenta legis exponeret, quis ei audiam præberet? Recto ergo ordine magisterii, prius vult auditor legis esse quam doctor: prius eam servare quam ejus sacramenta reservare, ut per vitam et doctrinam suam, ipse esse cognosceretur, cui testimonium dabant lex et prophetae. Nunc ergo, quia quasdam causas reddidimus quare sub lege natus sit Dominus, de circumcisionis sacramento, quam in manibus habemus, quæ Dominus dederit, pertractemus. Octava et circumcisio uni concipiunt sacramento. Octava in Scripturis, pro æternitate poni consuevit. Sicut enim septenarii numeri circuitu rerum temporalium volubilitas, ita per octavam, quæ septenario succedit, congrue designatur æternitas. Unde non inconvenienter colligitur, quia sicut præcedenti septem dierum spatio temporalem Christi Nativitatem repræsentavimus, qua venit inter homines hujus exsilio mala perferre, et languenti mundo sua bona conferre: ita præsentis octava, Christi Nativitatem in figura celebramus, qua in assumpto homine transivit de hoc mundo ad Patrem, qua transformata est ejus caro de corruptione in incorruptionem, de mortalitate in immortalitatem. In carne illius jam absorpta est mors in victoria (*I Cor. xv*), quam sicut in ea completam certa fide jam credimus, ita in nostra carne futuram certa spe non dubitamus; ita enim dicit Apostolus: « Si plantati sumus similitudini mortis ejus, simul et resurrectionis erimus (*Rom. vi.*) » Quæ autem sit illa mortis similitudo, audiamus ab ipso: « Consepulti enim sumus ei per baptismum in mortem, ut quomodo Christus surrexit a mortuis per gloriam patris, ita et nos in novitate vitæ ambulemus (*ibid.*) » Hæc mortis similitudo, perfecta est peccati abolitio, novitas vitæ, observatio justitiæ. Hæc ipsa est prima resurrectio in anima, de qua dicit Joannes: « Beati qui habent partem in prima resurrectione, in his

secunda mors, id est, æterna, non habebit potestatem (*Apoç. xx*). » Hæc eadem est vera circumcisio, per quam non cutem carnis petrinis cultris exspoliamus, sed veterem hominem, id est veteris hominis similitudinem, Christo conformati, cum suis actibus deponimus. De qua alibi dicit Apostolus: Non enim circumcisio, quæ sit in manifesto, id est, in carne: sed circumcisio cordis, non litera, sed spiritu circumcisio vera (*Rom. ii*). Illa ergo exterior, hujus interioris figura est, sicut de Abraham jam per fidem justificato, dicit idem Apostolus, quia « signum circumcisionis accepit signaculum justitiæ fidei (*Rom. iv*). » Bene autem convenit octavæ nostræ, quod circumcisio carnis in ea parte sit corporis, per quam humana mortalitas propagatur. Vera enim circumcisio in nostra octava, id est, in generali resurrectione complebitur, cum corruptibile hoc incorruptione, et mortale hoc immortalitate vestietur. Sicut autem in hac parte carnis iussa est impleri carnaliter, ut significaretur implenda est spiritualiter, sic in reliquis membris corporis implenda est spiritualiter, licet non exhibeatur corporaliter; quatenus, secundum Apostolum, « Non exhibeamus membra nostra arma iniquitatis peccato, sed arma justitiæ Deo (*Rom. vi*). » Circumcidimus igitur aures ab illicito auditu, oculos ab illicito visu, nares ab illicito olfactu, **289** os ab illicito gustu, cor ab illicita cogitatione, linguam ab illicita locutione, manus ab illicito tactu, pedes ab illicito incessu, ne, secundum prophetam, Mors intret ad animas nostras per fenestras nostras, (*Jer. ix*). Unde primicerius martyrum Judæis, sensus corporis ab illicitis non observantibus, dicit: « Incircumcisi cordibus et auribus, vos semper Spiritui sancto resistitis (*Act. vii*). » Quoties ergo festivitatem istam annuis recursibus frequentamus, et secundum fidem gestorum, quæ de Christo leguntur, honoremus, ut eadem ad morum justificationem et ædificationem referentes, fidem firmam, charitatem non fictam, spem certam, tam diu teneamus, donec evacuato quod ex parte est, perfectionem nobis promissam comprehendere mereamur. His enim inconcusse manentibus, dissoluta hujus habitationis domo, domum non manufactam, æternam in cælis habeamus [habebimus].

SERMO X.

De Epiphania Domini.

Hunc Epiphaniarum diem majores nostri tribus de causis sanxerunt haberi solemnem. Quas causas fidelis quisque cognoscit, qui Evangelicam historiam legere vel audire consuevit. De quibus pauca dicenda sunt: quomodo et divino militent honori, et quod nostræ conferant ædificationi. Prima causa contigit, quam hodiernum declarat Evangelium, (*Matth. ii*), quando nova stella oriente, ortum veri luminis indicante, Magi in orientis partibus excitati, Hierosolymam venerunt, et inquisito loco natiuitatis Christi, præfata stella præeunte, et super domum, ubi puer erat, stante, puerum invenerunt, et

A ei mystica munera obtulerunt, aurum, thus, et myrrham. Primo ad ædificationem fidei nostræ prolicet, quod exorta nova stella ortum divini luminis in terris apparuisse nuntiavit, ne se rationalis creatura posset ab ejus agnitione excusare, cui videret etiam elementa servire. Qua in re Judæa minus excusabilis fuit, cum eum non credens, cuius ortum ex Scripturis didicit, magos tanquam primitias gentium videt per præsentia signa commotos adorare, et mysticis muneribus honorare. Isti etenim magi, non negromantici, ut quidam putant, sed gentium erant philosophi, qui usu didicerunt ex signis significata pendere, et ex circumstantiis rerum, cognatos eventus agnoscere. Unde congrua significatione per aurum, quod regibus in tributum dari solet, regiam B nati infantis potentiam; per thus quod in Dei sacrificio adoletur, divinam ejusdem infantis essentiam; per myrrham, qua mortuorum corpora condiuntur, mortalem figurare naturam. Hæc tria in Christi fuisse persona, catholica mater [*Ecclesia*] et credit et prædicat, et in cælis regnantem non mysticis muneribus, sed auro, thure et myrrha de cordis sui apotheca prolatis honorat et adorat. Aurum etenim Deo offerimus, cum per patientiam probati, in tribulationibus non deficimus. Aurum quippe sicut cum malleis tunditur, producit: ita pia anima, cum tribulatur, per patientiam ad meliora provebitur: et est ei tribulatio, tunsio: perseverantia, productio. Unde dicit Apostolus: « Tribulatio operatur patientiam, patientia probationem, probatio vero spem (*Rom v*; *Jac. i*). » Thus quoque ei in ara cordis incendimus, cum interno ejus amore flagrantibus, per studium compunctæ et lacrymosæ orationis ei placere contendimus. Myrrham quoque de nostri cordis arca proferimus, cum pro ejus amore vigilando, orando, jejunando, et aliis honestis exercitiis intendendo, petulantiam carnis edomamus. Unde in Cantico canticorum dicit sponsa: « Digni mei distillaverunt myrrham primam (*Cant. v*). » Est quidem myrrha prima, castigatio carnis, cum discretionem assumpta, quæ non laudes venatur populorum, sed ad vegetationem transit animarum. Hanc distillabant manus Pauli cum diceret: « Castigo corpus meum, et in servitutum redigo, ne cum aliis prædicaverim ipse D reprobus efficiar (*I Cor. ix*). » Nunc ista de prima Christi Epiphania, sive ad fidei, sive ad morum ædificationem, brevitate sermonis dicta sufficiant.

Alia hujus festivitatis est ratio quod Jesus, impleto trigesimo ætatis suæ anno, in Jordanem venit ad Joannem, ut ab eo baptizatus, apertis cælis, per Spiritum sanctum in columbæ specie apparentem, et Paternam vocem, Dei Filius est declaratus (*Luc. iii*). Quibus rebus et de Christi nativitate nostræ fidei veritas approbatur, et de appetendo baptismo, et de ejusdem baptismi utilitate ad fidem venientium simplicitas informatur. Vita etenim Christi, vitam instituit Christiani. Cum ergo credis Christum non solum in se mundum, sed etiam scelerum mundi mandatorem, videlicet baptismi sacramentum a ser-

vo suscepisse, qua ratione quilibet mundus, quilibet sanctus, ne idem sacramentum a conservo suscipiat, se poterit excusare? His enim omnibus necessaria est regeneratio, quorum vitiosa præcessit generatio. Quod quia in eo non fuit, de quo legitur: « Generationem ejus quis enarrabit (*Isa. xxiii*)? » solummodo propter formam implendæ justitiæ posteris relinquendam hoc sacramentum accepit. Quod vero eo descendente in aquas, cæli aperti sunt super eum, et Spiritu sancto descendente in eum, Filius Dei est appellatus (*Math. iii*), sublimitatem Christianæ gratiæ valde commendat, quia in aquis baptismi et flammeus gladius paradisi nobis intercludens exstinguitur, et paradisi aditus aperitur, et unusquisque baptizatus pignus Spiritus accipiens, per adoptionem Dei filius efficitur.

Tertia hujus festivitatis est causa, quod Dominus anniversaria baptismi sui die, coram positis discipulis suis, bonum conjugale sua præsentia et signorum suorum initio comprobavit, et eo quod in nuptiis aquam in vinum mutavit (*Joan. ii*), magnum nobis mysterium commendavit: primo, per miraculi ostensionem, suam discipulis adhuc rudibus insinuavit divinitatem. Mystice vero aqua in vinum in nuptiis mutata, hoc insinuat, quod quando Deus humanæ naturæ sociatus est, et facti sunt duo in carne una, Christus et Ecclesia, tunc lex quæ hactenus carnaliter fuerat observata, per dispensationem humanitatis Christi spiritualiter est intellecta. Nos quoque de futura et insipida veteris hominis vita per hanc Christi et Ecclesiæ societatem translatis sumus in filiorum Dei adoptionem. Possent quidem de his plura et prolixiora dici, et Scripturarum testimoniis comprobari; sed ne prolixitate sermonis onerentur **290** auditores, nunc ista sufficiant. Modestus enim cibum tanto sumit utilius, quanto avidius: et tanto magis est fastidiosus, quanto magis est copiosus. His ergo supradictis, dilectissimi, secundum recordationem gestorum, de Christi divinitate et humanitate fidem nostram confirmemus, et his solemnitatibus, quas temporaliter celebramus, moribus et conversatione congruamus, ut per temporalia festa quæ agimus, pertingere ad gaudia æterna mereamur.

SERMO XI.

In Purificatione S. Mariæ.

Consuetudo ecclesiastica multas ex rebus gestis retinet similitudines, quibus et rerum gestarum repræsentat veritatem, et simplicium corda excitat ad pietatem, ut per ea quæ foris venerantur, ad internorum amorem rapiantur. Hinc est quod ad recordationem Dominicæ passionis in Ecclesia crucis erigimus, quod tempore Ascensionis vexilla, triumphum Christi significantia, in eminentiori loco ecclesiæ, tanquam in arcu triumphali sublimamus, quod sanctorum miracula, vel martyria picturæ imaginatione recordamur. Ex hujusmodi consuetudine hoc inolevit, ut hodierna festivitate fideles populi cum cereis luminaribus ad ecclesiam procedant.

A et eadem benedicta in missarum solemnitatibus sacerdotibus offerant. Novit enim vestra fraternitas, quod secundum evangelicam historiam Dominus Jesus quadragesima die a nativitate sua, hoc est, hodie a parentibus in templum est delatus, et ibi a sancto Simeone susceptus, et benedictus in templo est præsentatus (*Luc. ii*). Hoc hodierna festivitate sancta repræsentat Ecclesia. Sicut enim sanctus Simeon in manibus accepit infirmitatem, sed intus agnovit majestatem, infidelitatis nostræ tenebras interiores illustrantem: sic quisque fidelis hoc sacramentum repræsentans, ceram in manibus portat, quasi carnem fragilem, sed superferri videt lucem, exteriores hujus aeris tenebras illuminantem (*Joan. iv*). Sicut enim caro Christi de mundissimo et

B bono odore virtutum referta carne processit, et nec in concipiendo, nec in egrediendo matris integritatem violavit: sic cera quæ hodie gestatur fidelium manibus, de mundis et odoriferis floribus collecta, fructus est apsis, virginis videlicet animantis, cujus, sicut legitur, sexum nec masculi violant, nec fetus quassant. Cum ergo eam sub hac significatione portamus, Christum portemus in ore, Christum portemus in corde, Christum portemus in manibus, ut dimissi in pace, cum Simeone sancto salutare Dei videre mereamur. Vultis scire quomodo Christum portetis in ore? Ipse de se dicit: « Ego sum veritas (*Joan. xiv*). » Sit ergo in ore vestro veritas, absit falsitas, absint vaniloquia, et turpiloquia, et erit in ore vestro Christus. Sit in corde vestro charitas, et erit ibi Christus. Sic enim dicit in Epistola sua Joannes: « Deus charitas est: et qui manet in charitate, in Deo manet, et Deus in eo (*I Joan. iv*). » Sit in operibus vestris innocentia, ut nemini quidquam suum auferatis. Sit justitia, ut cuique quod suum est, tribuatis, et habebitis in manibus Christum. Ipse enim nobis factus est a Deo, et justificatio et justitia (*I Cor. i*) Hunc ergo vobiscum ad ecclesiam apportate, hunc vobiscum reportate: et habebitis Christum vobiscum. Sic enim monet sanctus apostolus Paulus: « Empti estis pretio magno, glorificate et portate Deum in corpore vestro (*I Cor. vi*). » Quid est Deum portare? Imaginem Dei repræsentare, Christum imitari. Hanc imaginem portat innocentia, portat justitia, hanc portat veritas, hanc portat castitas, hanc portat sobrietas, et omnis honestas. Sicut enim portavimus imaginem terreni, portemus et imaginem cœlestis (*I Cor. xv*). Deponentes ergo veteris hominis lutulenta negotia, abjiciamus opera tenebrarum, et exerceamus nos in operibus lucis, ut videntes opera nostra bona, glorificemus patrem nostrum, qui in cœlis est (*Math. v*). His virtutum ornamentis exornemus domum cordis nostri, ut Deum inhabitatorem habere possimus. Sic enim hodie sub typo sponsæ sancta monetur Ecclesia: Adorna thalamum tuum, Sion, et suscipe regem regum Christum. Admonitio ista, ornamenta desiderat morum, non palliata vestimenta murorum, ut in sanctis moribus castæ mentis amator requies-

cat Dominus, sicut in ornato thalamo delectabiliter requiescit sponsus. Unde etiam in Evangelio (*Luc. XII*), jubemur lumbos præcingere, id est carnis fluxa frenare, et lucernas in manibus tenere, id est, proximis lucis exempla monstrare, ut parati inveniamur convivio cœlestis sponsi interesse, et cum eo sine fine gaudere. Quod nobis misericorditer præstare dignetur Jesus Christus Dominus noster, qui pro nobis dignatus est temporaliter nasci, ut per eum possimus in æternitate renasci.

SERMO XII.

De Septuagesima.

Scientes, dilectissimi, quia quandiu sumus in mundo, peregrinamur a Domino (*II Cor. v*), quotidianis lacrymis oportet nos hujus exsilio mala deflere, et ad æternam patriam toto desiderio anhelare. Sed quia Ecclesia multis honorata sacramentis, hoc publicis conventibus quotidie frequentare non valet, sub typo universi temporis commendati sunt nobis specialiter hi septuaginta dies, quibus recitatione lectionum et canticorum, casum generis humani recolimus, et mortalitatis nostræ dolores attendentes, quotidie doleamus. Unde in introitu hodiernæ missæ sancta Ecclesia per lapsum primi parentis mortem sibi illatam esse deplorat, et in doloribus hujus vitæ ad hæc inferiora detrusæ, dolere se clamat : « Circumdederunt me gemitus mortis, dolores inferni circumdederunt me (*Psal. XVII*). » Ad hoc etiam significandum vocem usitatissimam in Ecclesia, « Alleluia » scilicet, ab hodierna die usque ad Pascha intermittimus, et pro hac Hebraica voce, Latinam, id est, « Laus tibi, Domine, Rex æternæ gloriæ, » frequentamus. Sicut enim terrena Jerusalem gerit imaginem patriæ cœlestis : sic vox ista, a supradicta civitate quondam in Dei laudibus frequentata, signat laudes civium supernæ Jerusalem matris nostræ, de quibus canitur in psalmo : « Beati qui habitant in domo tua, Domine; in sæcula sæculorum laudabunt te (*Psal. LXXXIII*). Dum ergo Latina voce, quia in Jerusalem peregrinatione Deum laudamus, exsilio nostri peregrinationem significamus. Huic significationi septuaginta dierum concordat significatio septuaginta annorum, quibus cives terrenæ hujus Jerusalem sub rege Assyriorum ducti sunt captivi, et in Babylonia servitute detenti : quo tempore Dei laudes patrio more celebrare non poterant, sed exsilio sui mala deflebant. Hoc Psalmista prævidens prophetico more futurum, quasi jam præteritum canebat, dicens : « Super flumina Babylonis illic sedimus et flevimus, dum recordaremur Sion. In salicibus in medio ejus suspendimus organa nostra (*Psal. CXXXVI*). » Assur quippe *elatus* interpretatur; Babylon, *confusio*; Jerusalem, *pacis visio*. Ergo rex Assyriorum, rex superborum, idem rex Babylonicorum, id est, inordinate viventium rex diabolus est, qui filios pacis, populum ad supernam visionem suspirantem, duro premit jugo servitutis, et quantum prævalet, retardat a reditu et introitu supernæ ci-

vitatis, de qua servitute dicit Scriptura : « Grave jugum super filios Adam, a die exitus a ventre matris eorum, usque in diem reversionis in matrem omnium (*Eccli. XI*). » Nos ergo in hac servitute detenti, quasi super flumina Babylonis sedemus, dum transitoriis hujus mundi concupiscentiis mentem non immergimus, et tamen flemus, quia miseri sumus, et frequenti desiderio visionis supernæ et æternæ suspiramus. Unde Apostolus dicit : « Omnis creatura ingemiscit et parturit usque adhuc (*Rom. VIII*). » Et nos ipsi primitias spiritus habentes, ingemiscimus, exspectantes adoptionem filiorum, redemptionem corporis nostri. Hæc qui, *leta* creatura est anima de corruptione peccati ad imaginem Dei recreata, quæ intra se de vanitate, cui subjecta est, gemens, et more parturientis nimio desiderio fit anxia, quod tam diu differtur a patria. Sic parturiebat Psalmista, cum diceret : « Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus est (*Psal. CXIX*). » Et ipse Apostolus, qui inter prima Ecclesiæ membra Spiritum sanctum acceperat, adoptionem filiorum desiderans habere in re quam jam habebat in spe, sic parturiebat, cum dicebat : « Cupio dissolvi, et esse cum Christo (*Philipp. I*). » Malorum itaque Babyloniæ tædio fatigati, et supernæ civitatis desiderio afflati, quasi in salicibus organa nostra suspendimus, dum, in mundi cupiditatibus radicatis oppressoribus sæculi nostri, imo contemptoribus divinæ gratiæ cœlestis regni gaudia prædicare dissimulamus, ne margaritas spargere ante porcos, et sanctum dare canibus videamur. Unde captivati suis captivatoribus dicunt : « Quomodo cantabimus canticum Domini in terra aliena ? » (*Psal. CXXXVI*.) Terra aliena, reperitur est multitudine, ad supernam non pertinens civitatem, que more porcorum margaritas, lucidum videlicet Dei verbum, negligendo conculcat, aut more canum contra sanctum Dei, Dei verbum male credendo disceptat. Nunc his de nostra captivitate ex antiqua et moderna significatione prælibatis, cur septuagenarius numerus sub typo universi temporis ponatur, breviter audiamus. Septenario quippe dierum circulo, totum tempus vitæ præsentis evolvitur, quibus nobis decalogi mandata servanda mandantur. Dum ergo decem legis præcepta in hoc vitæ nostræ spatio custodimus, quasi denarium per septenarium numerum multiplicamus, et septuagenarii numeri summam implemus. His ergo diebus, quod omni tempore faciendum est, specialius et propensius gemitibus et fletibus operam demus, ut ad patriam nostram, a qua mortifera delectatione corruimus, per amaritudinem cordis et lamenta redeamus. Ibi nunc intermissum « Alleluia » recuperabimus, et cum supernis civibus Deum sine fine laudabimus : quod quinquaginta diebus Dominicæ resurrectionis significamus, dum in uno quoque cantu « Alleluia » frequentamus. Interim ergo lugeamus in via, ut postmodum gaudeamus in patria. Amarescat nobis quidquid dulce est in rebus sæculi præ dulcedine

Dei, et decore domus Dei : quanto quisque præ omnibus diligit, tanto se amplius ad supernam patriam pertinere intelligat. Sic in retorto oculo stadium vitæ præsentis percurramus, ut bravium supernæ vocationis comprehendere valeamus. Quacunque hora in vinea Domini conducti sumus, indeficienter pondus diei et æstus portemus, ut in vespero, diurno denario non privemur. Sic enim Dominus dicit : « Qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit (*Matth. x et xxiv.*) » Non simus stulti viatores, ut obliiti patriæ nostræ, exsilium diligamus pro patria, et remaneamus in via. Non simus insensibiles, ut dolere in doloribus passibilitatis et mortalitatis nostræ nesciamus, et in ipsis doloribus medicinæ remedium non quæramus. Solet enim de vita eorum desperari, qui ægrotantes se non sentiunt infirmari. Curramus igitur ad medicum salutis æternæ. Ostendamus ei per confessionem vulnera nostra, intimo clamore ad eum clamet unusquisque : « Miserere mei, Domine, quoniam infirmus sum : sana me, Domine, quoniam conturbata sunt ossa mea (*Psal. vi.*) » Ita enim medicus noster propitiatur iniquitatibus nostris, sanabit omnem languorem nostrum, et replebit in bonis desiderium nostrum.

SERMO XIII.

De Capite jejunii.

Hodie mater Ecclesia filios suos, in quibus detrimentum se sensisse cognoscit, paterna corripit severitate, ut possit eos medicinali parcimonia reformatos materna pietate colligere : invitat saucios ad ostendenda vulnera sua, ne, non ostensa, incurata putrescant : indicit ostendentibus diversa genera corceptionum, ut secundum quantitatem vulnerum, adhibeantur congrua fomenta curationum. Audite ergo, filii, matrem vestram, iterum vos parturientem, et imaginem Dei iterum per peccatum deletam iterum reformare cupientem. Audite eam voce angelica vobis clamantem : « Pœnitentiam agite, prope est regnum cœlorum (*Matth. xxiii et xxiv.*) » Quomodo autem pœnitentiam agere debeatis, Dominus prophetica voce vos admonet, dicens : « Convertimini ad me in toto corde vestro, in jejuniis et fletu et planctu, et scindite corda vestra, et non vestimenta vestra (*Joel. ii.*) » Præcipitur adversis [*forte aversis*], ut cunctis iniquitatibus suis renuntient, et conversionem suam Deo aliter placere non æstiment, quia non potest fieri ut una pars cordis vestri mundetur Deo, et altera immunda reservetur diabolo. Quomodo autem converti debeatis, subinfertur cum dicitur : « In jejuniis et fletu et planctu, » ut exterius carnem castigetis per jejunia, intus autem affligatis mentem per gemitus et lamenta. Subditur : « Et scindite corda vestra » ut intus nihil clausum remaneat quod compunctio cordis non expellat, et oris confessio non aperiatur. Hoc est quod canitur in psalmo : « Effundite coram illo corda vestra (*Psal. lxxii.*) » id est, omnem immunditiam cordis vestri per confessionem evomite, ne tanquam fetidum humorem continentia vasa, remoto operculo, fetorem

tantum emittatis, et intus immunditiam retineatis. **292** Non enim coram Deo cor suum effundit qui aperit os suum in confessione, et concupiscentiam malam non auferit a corde. Unde et Dominus conqueritur de hujusmodi : « Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longe est a me (*Isa. xxix; Matth. xv.*) » Item, cor suum coram Deo non effundit, qui culpam suam in confessione defendit, qui se non humiliat cum Psalmista, dicente : « Confitebor adversum me in injustitiam meam Domino, et tu remisisti impietatem peccati mei (*Psal. xxxi.*) » Adversum se quippe confitetur, qui seipsum accusat, et horis vel fato, vel stellis peccatum suum non imputat. Quæcunque a vobis vel occulta suggestione, vel aliena persuasionem commissa sunt, sic in confessione aperiantur, ut etiam de corde pellantur, quia tali confessione cuncta lavantur. A manibus ergo procul sint homicidia, ita ut a cordibus procul sint odia, quia secundum apostolicam doctrinam, qui odit fratrem suum, homicida est : et omnis homicida non habet partem in regno Christi et Dei (*I Joan. iii.*) Qui fornicabatur, jam non fornicetur : qui mœchabatur, jam non mœchetur ; quia, sicut ait Apostolus, « Fornicatores et adulteros judicabit Deus (*Hebr. xiii.*) » Non quærat etiam aliquis nostrum opportunitatem videndi mulierem quæm concupiscat : quia secundum Scripturam : « Qui viderit in mulierem ad concupiscendum eam, jam mœchatus est eam in corde suo (*Matth. v.*) » Fornicatio autem generali nomine est omnis voluntaria carnis pollutio, quæ qualicumque modo contrahitur, excepto legitimo conjugio. « Qui furabatur, jam jam non furetur (*Ephes. iv.*) » qui raptor erat, raptor esse desistat, ne illud maledictum incurrat, quod dicitur : « Væ qui prædaris, quia prædaberis (*Isa. xxxiii.*) » Tollantur de ore vestro falsa testimonia, verba turpia et jocosa, quia secundum Scripturam, « falsus testis non erit impunitus (*Prov. xix.*) » Et de omni verbo otioso, quod locuti fuerint homines, reddent rationem de eo in die judicii (*Matth. xii.*) Absit a vobis invidia, quia invidia diaboli mors intravit in orbem terrarum (*Sap. ii.*) Avaritia nec nominetur in vobis, quæ comparatur idolorum servituti. Nam sicut in idolorum cultura, amatur pro Creatore creatura ; sic avarus Deum negligit ut possit retinere vel adipisci pecuniam quam diligit. Non veniat vobis pes superbiæ, quo a Deo recedatis, quia ibi ceciderunt qui operantur iniquitatem : expulsi sunt, nec potuerunt stare (*Psal. xxxv.*) Non seminetis discordiam inter fratres, quia sicut concorditer viventibus fratribus mandavit Dominus benedictionem, sic amatoribus discordiæ æternam intendat maledictionem. Tollite de consuetudine loquendi juramenta, non necessaria, ne frequenter jurando incurratis perjuriam, et ad condemnationem vestram, testem adducatis veritatem ad vestram falsitatem. Hæc, fratres charissimi, quæ dicta sunt, cum omni malitia deponite, et tempus vestrum in his hactenus consumptum, vigilando, orando, fle-

do, jejunando, elemosynas largiendo redimite, et regnum Dei, quod vobis vicinum esse promittitur, his impensis possitis acquirere. Ad hoc enim indulta sunt vobis poenitentiae tempora, ut attendentes Dei patientiam, quae ad poenitentiam vos adducit, nequaquam thesaurizetis vobis iram in die revelationis iusti iudicis Dei (*Rom. II*), qui reddet unicuique secundum opera sua (*Matth. XVI*). Attendat quisque quam miser sit, et quam beatus futurus sit, et non formidet in hoc tempore vilia quaeque, et dura pro Dei amore sufferre, ut per hoc temporale purgatorium, aeternum possit adipisci remedium. « Non enim condignae sunt, ut ait Apostolus, passiones huius temporis, ad illam gloriam, quae revelabitur in nobis (*Rom. III*). » Vobis ergo, qui criminalibus culpis irretiti ad remedium poenitentiae confugistis, non indignum videatur quod mater Ecclesia a gremio suo vos abjicit: quia sicut oportuit eam de sua in vobis diminutione tristari, sic oportet eam vestra satisfactione placari, ut post satisfactionem per eam, cui Deus in pastoribus vestris dedit licentiam ligandi et solvendi (*Matth. XVI*), vestro possitis capiti reconciliari, et per ipsum et cum ipso gloriari. Sicut enim patienter tolerat aegrotus, quando in eo putridas carnes urit vel secat medicus, sic aequo animo sunt vobis haec poenitentiae toleranda sacramenta, quod in cinere et cilicio extra Ecclesiam estis positi, quod quasi Satanæ traditi esse videamini: quia hic rubor sequestrationis fit vobis ad interitum carnis, ut Spiritus salvus sit in die vestrae resurrectionis (*I Cor. V*).

SERMO XIV.

De Quadragesima.

Audivit fraternitas vestra ex praedicatione apostolica, quoniam qui dicit se in Christo manere, debet sicut Christus ambulavit, et ipse ambulare (*I Joan. II*). Discat ergo Christianus quomodo ambulaverit Christus, ut ex vita Christi informetur vita Christiani. Discat neophytus quid a baptismo recedens fecerit Christus. Audiatur proventus quae lucis exempla a principio suae praedicationis discipulis suis ostenderit Christus. Attendat perfectus quod per acerbiter passionis consummatus est Christus: inveniet enim in capite suo omnes gradus, unde imbuatur, unde provehatur, unde consummetur. Discat ergo neophytus, quia Jesus regressus a Jordane, a Spiritu sancto ductus est in desertum, ibi quadraginta diebus jejunavit, et post jejunium esuriens, tentari se permisit (*Luc. IV*). Abiit in desertum, ut neophytis monstraret exemplum, ne recenter a conversione sua ad publicum prodeant, ne statim officium praedicationis arripiant, ne iterum tumultuosus huius mundi actionibus se immergant, sed quasi in solitudinem mentis fugientes, solummodo castigandae suae vitae intendant, ibique exspectent eum, qui salvos faciat eos pusillo animo et inquieto. Sic Dominus discipulos suos adhuc rudes, et nondum in tribulatione probatos, a praedicationis suspendit officio, dicens:

A « Sedete in civitate quoadusque induamini virtute ex alto (*Luc. XXIV*). » Et per Moysen dicitur: « Non arabis in primogenito bovis (*Deut. XV*), » id est, non praedicabis in principio bonae actionis. Ideo jejunavit, ut appetitum gulae nos refrenare doceret, et ab illecebris vitae temporalis nos abstinere merneret. Sicut enim baptismo non indigni, quo in se peccatum originale purgaret: sic et ei jejunium non fuit necessarium, quo in se, quae non habebat, carnis iacentiva refrenaret. Tentari voluit, in seipso insinuans quia omni pie vivere inchoanti tentatio non deerit. Sed sicut tentatorem suum in omnibus repulit, sic et nos post concupiscentias nostras non eamus, et a voluntate nostra cobebeamur. Fortitudinem mentis nostrae non resolvat B carnis delectatio, non nos retardet curiositas a bono proposito, non nos in sinistram partem deflectat saecularis ambitio. In quacunque enim 293 tentatione vicit Christus, vincere debet Christianus. Huic mystico jejunio convenit etiam mysticus numerus, quadragenarius videlicet, quaternarii decies ducti multiplicatione collectus, quo intelligatur non tantum nos ab escis corporalibus jejunare debere, sed etiam ab omnibus temporalibus delectationibus abstinere. Quaternarium namque quasi per denarium multiplicamus, dum fragilitatem nostram ex quatuor elementorum connexionem, vel ex quatuor temporum varietate contractam ad laboriosam decalogi disciplinam violenter infectimus. Ideoque sub universi temporis typo, haec nobis est C quadragesimalis observantia commendata, quatenus quod ex multiplici occasione reliquo tempore minus explevimus, nunc sine excusatione reddamus, non tantum in parcitate ciborum, sed etiam in exstirpatione vitiorum, et exercitatione virtutum. Tantum enim valet jejunium sine elemosyna et aliis operibus pietatis, quantum valet veteri tunicae insertus pannus rudis, Domino attestante: « Nemo mittit commissuram rudis panni in veterem tunicam, ne major scissura fiat (*Matth. IX; Marc. II*). » Sicut enim pannus novus veterem tunicam totam non innovat, sed aut facta scissura, aut sola novitate vetustatem ejus deformat, sic sola abstinentia ciborum non reddit perfectum hominem, sed notabiliorem D facit reliquam ejus turpitudinem. Sentiant ergo jejunium vestrum languores decumbentium, esuries mendicantium, lassitudo peregrinantium, ut quod corpori vestro subtrahitis, necessitate indigentium ministretis. Estote quasi studiosi messorum, ut hoc tempore et praeteriti anni damna reparatis, et in futurum unde vivat anima vestra praeparetis. Sic appetitum gulae coerceatis, ut etiam verba detrahentia, scurrilia, otiosa et maledica nec ipsi dicatis, nec dicentes libenter audiatis. Hoc tempore ex consensu mulier viro debitum subtrahat, et vir vasculo muliebri honorem deferat, ut secundum principem apostolorum non impediatur orationes vestrae (*II Petr. III*). Nec enim debet quis eo tempore dare operam voluptati, quo per poenitentiam desiderat a

perpetratis voluptatibus emundari. Quamvis enim Christus mox a Jordane reversus, sicut jam dictum est, hoc jejunium suo exemplo dedicaverit, ideo tamen tempora Paschali festivitati vicina huic observantiae deputata sunt, ut et populus Christianus caput suum etiam in hoc jejunio pro posse suo imitari studeret, et nos hoc jejunio purificatos dies sanctificatus exciperet: et valde congruum erat ut post tempus afflictionis succederet lætitia Dominicæ resurrectionis, quatenus post toleratas tribulationes, post superatas tentationes vitæ præsentis, speremus et ipsi nos accepturos gaudia nostræ resurrectionis, quando liberabimur a servitute corruptionis hujus, in libertatem gloriæ filiorum Dei (*Rom. viii*). Sicut enim genuflexionibus et afflictione hujus temporis, nos peccatorum pondere pressos et dura servitute incurvatos significamus, ita solutione jejunii quinquaginta dierum post Resurrectionem, et eo, quod stantes oramus, libertatem nostræ incorruptionis, qua possumus imagine præfiguramus. Ergo, fratres, sic interim istam teneamus imaginem, ut illam nunc habeamus in spe, et tandem percipiamus in re: quoniam hæc peregrinantibus congrua sunt in via, illa autem expleta militia jam emeritis retribuere in patria.

SERMO XV.

De Annuntiatione B. Mariæ.

Gaudeamus in Domino, dilectissimi, et licet non quantas debemus, quantas tamen possumus, eo donante, gratias nostro referamus Auctori, ne superabundanti ejus in nobis gratiæ reperiamur ingrati. Nævum etenim Virginis conceptum nobis festivitas hodierna commendat, quæ nostræ reparationis celebratur exordium, certumque proponitur divinæ pietatis et potestatis judicium. Si enim rerum Dominus, fugitivos servos requirens, judicium exercere, et non pietatem exhibere veniret, nequaquam vasis lutei hujus fragilitatem, qua nobis compati, et pro nobis pati posset, indueret; et quamvis hoc ipsum stultum et infirmum juxta vocem Pauli (*I Cor. i*), videatur gentibus, inanis philosophiæ ratione nitentibus, secundum leges creaturæ de Creatore judicantibus: quid tamen potentius, quam contra jura naturæ Virgini conceptum dare, et per mortem carnis assumptæ, mortalem substantiam ad immortalitatis gloriam revocare. Unde est illud Apostoli: « Quod infirmum est Dei fortius est hominibus (*ibid.*). » Sapientes denique judicamus medicos corporalium ægritudinum, qui noverunt pro qualitate morborum similia similibus apponere. Quanto prudentior hic medicus, qui venit genus humanum, servata proportione medicinæ, non tantum in corpore, sed etiam in anima de omni corruptionis hujus servitute liberare? Venit enim in similitudine carnis peccati, ut per omnia tentaretur pro similitudine absque peccato, quatenus in quo tentaretur et vinceret, vincendi gratiam tentatis de cælo ministraret. Opposuit etiam novitatem suam vetustati nostræ, justitiam suam injustitiæ nostræ, obedi-

am suam inobedientiæ nostræ, humilitatem suam superbiæ nostræ: quatenus qui superbiendo, inobediendo, a florigera sede beatorum decideramus, per ejus humilitatem atque obedientiam reformati quandoque ad paradisi gaudia redeamus: et hoc est, quod ait Apostolus: « Quod stultum est Dei, sapientius est hominibus. » Stultum enim est visum sapientibus hujus sæculi, quod qui in forma Dei erat per formam servi voluit humiliari, Dominus a servis reprobari, conspui, colaphizari et occidi; sed hæc stultitia facta est nobis a Deo magna et incomprehensibilis sapientia: quoniam vitæ perditæ reparatrix nobis exstitit medicina. Potuisset utique lapsibus humanis alio modo divina subvenire potentia, sed tanquam bonus orator istis modis et auditorum circa se comparare, et suam apud auditores benevolentiam voluit commendare, quæ minus appareret, si invisibilis omnino permanens, recusasset ab omnibus videri, et inter homines conservari. Interrogemus nosipsos, charissimi, si nobis æterna hæreditate privatis, et in obscurissimo carcere positus, regia vel aliqua compotens persona, regio decore deposito, sic nobis condescenderet, ut tanquam unus ex nobis nostræ captivitatis ærumas toleraret, quatenus opportunitate inventa nos ab ipsa captivitate liberaret: qua ratione posset melius et suam nobis dilectionem intimare, et nostram erga se excitare? Unde per se ipsam Veritas dicit: « Majorem hac dilectionem nemo habet, quam ut animam suam ponat quis pro amicis suis (*Joan. xv*). »

C **294** Simili itaque ratione Dominus noster, medicus noster, liberator noster, descendit ad servos suos, captivos suos, humilis et sublimis: humilis compatiendo, sublimis de servitute diaboli potenter liberando. Quicumque ergo in Christo vocati sumus, hujus tam jucundæ, tam necessariæ liberationis admiranda initia præsentis festivitate nobis ad memoriam revocata, toto mentis intuitu consideremus, toto mentis affectu diligamus, debitis obsequiis honoremus, quatenus de jucundis et admirabilibus principiis mirabiles et jucundos exitus expectare mereamur. Fit hodie porta cæli virginis uterus, per quam Deus descendit ad homines, ut eis ascensum præberet ad cælum. Audit enim miraturque beatissima Virgo filium se esse parituram, quæ virilis amplexus penitus se esse sciebat ignaram; sed confortatur ac informatur ab angelo, qua virtute, quo merito posset in ea compleri, quod in aliis mulieribus non patitur natura fieri: « Ne timeas, inquit, Maria: invenisti gratiam apud Dominum (*Luc. i*); tanquam si diceret: Quod tibi pronuntio, non habet jus naturæ, sed donum est incomparabilis gratiæ. Unde sequitur: « Spiritus sanctus superveniet in te, et virtus Altissimi obumbrabit tibi (*ibid.*). » Non enim, sicut quidam fatui et erronei cogitant, Spiritus sanctus in ea vicem exhibuit seminis, sed quia tanta ei divini concessa est vis amoris, quæ ita illam mente et corpore inviolatam custodiret, ut nullus ei concupiscentiæ

carnalis æstus prævalere posset : sola meruit eligi, de cujus immaculato corpore corpus immaculatum sibi aptaret, qui ante tempora prædestinatus est Filius Dei in virtute. Unde et eidem beatissimæ Virgini dicitur : « Quod enim ex te nascetur sanctum, vocabitur Filius Dei (*ibid.*). » Oportebat utique esse sanctum, quod pro sanctificandis peccatoribus erat offerendum. Decebat quoque ut vitio careret ejus generatio, per quam purganda erat filiorum Evæ vitiosa generatio. Tria enim mala Eva sequacibus suis intulit, videlicet, ut viris subjectæ essent, et in delicto carnalis concupiscentiæ conciperent, et in dolore filios parerent (*Gen. iii*). In hoc vero conceptu, nulla carnalis concupiscentiæ delectatio sese admiscuit, ubi maritante foris verbo per auditum Virgo Verbum concepit, et secundante Spiritu sancto, ejusdem cor Virginis in thalamo virginali divina se sublimitas in unitate personæ, nostræ humilitati sociavit. Hoc splendore Dei Filius concipitur, hac munditia generatur. Nulla potuit fieri tristitia concipienti, nulla difficultas parienti : qui enim lætificare venerat triste sæculum, contristare non debuit ventris hospitium. Sicut ergo omni corruptione caruit iste conceptus, ita, quidquid hæretici garrunt, in concipiendo et pariendo Virginis uterus permansit intemeratus. Quod indubitanter cognoscere potest, et rationabiliter aliis approbare mansuetudo Christiana, transumptionem faciendo de minoribus ad majora, de prioribus ad posteriora. Si enim solis radius crystallum penetrans, nec ingrediendo perforat, nec egrediendo dissipat : quanto magis ad ingressum vel egressum veri et æterni Solis, uterus virginalis clausus et integer perseverat? Sic ille rubus ardens, et non combustus, in typum virginitatis intemeratæ Moysi sancto legitur esse demonstratus (*Exod. iii*) ; sic idipsum præsignans virga Aaron summi sacerdotis, nec succo animata, nec semine fecundata, quod natura non habuit, flores fructumque produxit (*Num. viii*). Quæ ergo ratio est, ut non credatur Deus hominem posse facere sine viro de femina, qui primum hominem nec de viro fecit, nec de femina? (*Gen. i.*) Nimirum veram humanitatem testatur conceptus et partus humanus, et veram divinitatem comprobatur uterus intemeratus. Continetur in hoc conceptu, fratres

Sic nimirum piæ matres lactescentem in se solidum cibum per ubera ministrant indigentiae parvulorum, fitque in iis per ubera ut jam non egeant uberibus, quando confortati per alimoniam lactis, idonei fiant ad conterendam solidam escam panis. Ita quoque reparator ac nutritor noster longe a se remotos in regione dissimilitudinis alere voluit lacte suæ incarnationis, quo crescere nos faceret ad suavissimum et ineffabilem gustum suæ divinitatis, qui tamen quandiu per spem ambulamus, et non per speciem (*II Cor. v*), nulli quamlibet mundo corde plene conceditur, sed perfecta ejus satietyas, cum gloria Domini manifestabitur, in æterna justorum retributione servatur, quia nulla possibile est victori possidere in peregrinatione, quod ei promittitur in perventione. Hæc igitur, fratres charissimi, sedula meditatione pensemus, hanc inæstimabilem Dei suavitatem tota mentis aviditate gustemus, considerantes quæ et quanta sint quæ promittuntur in cœlis, ne a bravio supernæ vocationis cursum nostrum revocent ea, quæ cæcis et cupidis mentibus appetenda videntur in terris. Diligamus misericordiam, per quam redempti sumus cum perditis essemus. Conservemus castitatem, cujus amatorem se esse monstravit qui de castæ mulieris visceribus immaculatum sibi corpus aptavit. Conformemur ei, qui vitam suam in terris regulam nobis proposuit Christianæ conversationis, qui primo adventu suo voluit nos intus ad imaginem suam reformare : secundo vero, etiam reformabit corpus humilitatis nostræ configuratum corpori claritatis suæ, Jesus Christus Dominus noster, qui vivit et regnat per omnia sæcula sæculorum. Amen.

SERMO XVI.

In ramis Palmarum.

Qui vult hominem exhibere perfectum, in Christo reperiet omnia documenta virtutum. Inter quas humilitate et patientia se tanquam potentioribus armis accinxit, cum quibus mundum intravit, cum quibus de mundo migravit, per quas mundum subjugavit. His etenim diabolus stravit et nos de ejus potestate liberavit. Cum his fortem armatum 295 alligavit, et ipse fortior vasa quæ in potestate et pace possidebat, eripuit et sibi mundata retinuit (*Matth. xii*). Humilitas fuit, quod inter homines degens, cum publicanis et peccatoribus manducavit (*Joan. iv*) ; quod fatigatus ex itinere, a muliere Samaritana potum postulavit (*Matth. ix*) ; quod peccatricis mulieris tactum non recusavit (*Luc. viii*) ; quod discipulorum pedes lavit (*Joan. xiii*). Humilitas et patientia simul, quod corpus suum percutientibus dedit, quod faciem suam a conspuentibus non avertit, quod maledicentes non maledixit, quod etiam usque ad ignominiosam mortem, mortem videlicet crucis, quæ tantummodo sceleratis debebatur, se tandem inclinavit (*Joan. xix*). Unde per prophetam dicitur : « Et cum sceleratis deputatus est (*Isa. liii*). » Et in Psalmo : « Propter verba laborum tuorum ego custodivi vias duras (*Psal. xvi*). » Hæc arma

serpens ille antiquus non cognovit. Hæc arma per superbiam dedignatus est, et incautus per hæc superatus est. Escam sensit et momordic, sed hamus eum divinitatis aduncavit, maxillam ejus perforavit, et a potestate solita religavit. Accubuit catulus leonis ad vocem patris, cum fortitudine surrecturus, pro humilitate sua nomen, quod est super omne nomen (*Philipp. 11*), accepturus. Hunc exaltationis modum, Scribarum et Pharisæorum superstio superba non credidit: venientem ad se Dominum in humilitate contempsit: superbiam eorum redarguentem, dæmonia ejicientem, miracula facientem, tanquam in Beelzebub ista faceret, blasphemavit (*Matth. xii*). Sola eum pauperum turba prosequitur, puerorum innocentia comitatur, quia complectitur innocentia innocentiam, humilitas humilitatem, ac per hæc illuminari meretur, ut intus agnoscat majestatem. Sic enim dicit Scriptura: «Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam (*Jac. iv; I Petr. v*).» Tales Domino hodie ad locum passionis suæ venienti occurrunt: hominem humilem super asinam sedentem viderunt, et tamen triumphalem ei gloriam, ramos arborum portando, et per viam sternendo exhibuerunt, laudes ei imperiales cecinerunt (*Matth. xxi*), quia præsago spiritu eum triumphatorem diaboli et mortis, et vitæ largitorem cognoverunt. Hujus turbæ, charissimi fratres, formam representatis, cum virentes ramos arborum post vexillum sanctæ crucis in manibus portatis. Et bene representatis, si quod virore signatur in manibus, semper teneatur in moribus, si non hieme decidat, si non æstate marcescat: ut dicere possitis cum Psalmista: «Benedicam Domino in omni tempore, semper laus ejus in ore meo (*Psal. xxxiii*).» Sed mementote quia non invitantur ad has laudes, nisi pueri: «Laudate, pueri, Dominum,» dicit Psalmista (*Psal. cxix*). Qui vero sint isti pueri, Apostolus exponit, dicens: «Malitia parvuli estote, sensibus autem perfecti (*I Cor. xiv*).» Et Dominus ad discipulos: «Nisi quis se humiliaverit sicut iste parvulus, non intrabit in regnum Dei (*Matth. xviii*).» Parvulum seipsum vocat, ad cujus imitationem nos monet humiliari, ut introire mereamur regnum Dei. Non enim sunt membra, quæ non sequuntur caput. Quibus igitur armis diabolus vicit Christus, vincere debet et Christianus. Sicut per humilitatem exaltatus est Christus, exaltari debet et Christianus. Sic enim Dominus dicit: «Qui se humiliat, exaltabitur (*Luc. xviii*);» et Petrus: «Humiliamini sub potenti manu Dei, ut vos exaltet in tempore tribulationis (*I Petr. v*).» Humiliavit se Christus pro nobis, humiliemus nos ipsos pro nobis. Inclinauit se sicut camelus, subiit onera peccatorum nostrorum, transivit per foramen acus, quia pertransiit angustias passionis, ut nos in latitudinem gaudiorum educeret. Humiliemus et nos ad portanda onera proximorum; nemo nostrum sublime sapiat, nec speret in incerto divitiarum, sed deposita quasi struma cupiditatis

A superbiam, tanquam per foramen acus ingrediatur, ideo arctam et arduam viam aggrediatur. Quod enim his diebus passio Domini in Ecclesia recitatur, quod signa Dominicæ passionis in Ecclesia producuntur, hoc intenditur, ut Dominica passio per hoc ad memoriam revocetur, et fidelium devotio ad compatiendum excitetur, ut ille sanguis digne suscipiatur ab ore fidelium, qui indigne effusus est manibus infidelium. Hoc sanguine agni immaculati utriusque postes signentur, id est mentes et frontes, ut corde credatur ad justitiam, ore autem confessio fiat ad salutem (*Rom. x*): et memoria crucis suaviter in hæreat uenti, cujus signum imprimatur et fronti. Ergo, fratres, in hac recordatione Dominicæ passionis Christo digne compatiatur, ut Christo resurgenti consuscitari mereamur. Dimittamus debita sua debitoribus nostris, quia ipse Christus, qui ad imitandum nobis propositus est, cum pateretur, oravit pro persecutoribus suis. Sic enim ipse Dominus jubet: «Orate pro persequentibus et calumniantibus vos, ut sitis filii Patris vestri qui in celis est (*Luc. vi*).» — «Si autem filii, et hæredes, hæredes quidem Dei, cohæredes autem Jesu Christi (*Rom. viii*).»

SERMO XVII.

De Cæna Domini.

Optatus nobis, dilectissimi, dies emissionis advenit, quod mater Ecclesia membra sua, tanquam putrida hactenus a se projecta, intra societatem commembrorum suorum recipit, quo peccantes filios suos poenitentiam legibus emendatos, sequestrationis rubore castigatos, ad sacramentum reconciliationis admittit. Et merito hic dies huic sacramento est deputatus, quo Dominus noster Jesus Christus illud, quod pro nobis proxime erat traditurus, corpus dedit discipulis ad manducandum, et sanguinem, quem pro nobis fusurus erat, tradidit ad bibendum. Eo ergo die nullus fidelis extorris debet esse a corpore Christi, quod est Ecclesia, quo die medicinam suæ reconciliationis, corpus scilicet et sanguinem Christi, suscepit Ecclesia. Hodie veteris sacerdotii ritus, quo sanguis vitulorum effundebatur, et cinis vitulæ extra castra crematæ aspergebatur (*Num. xix*) ad emundationem tantummodo carnis, de medio sublatus est, et novi sacerdotii ritus, quo caro Christi extra portam passa, et sanguis Christi pro nobis fusus, emundatus carne et spiritu sanctificat, veteri sacerdotio subrogatus est. Dicit enim Apostolus: «Deus erat in Christo, mundum reconcilians sibi, et posuit in nobis verbum reconciliationis (*II Cor. v*).» Quo ergo die convenientius debent ministri novi sacerdotii hoc reconciliationis celebrare sacramentum, quam eo die, quo ab auctore novi sacerdotii hoc primitus est institutum? Huic etiam reconciliationis sacramento congruit, quod hodie discipulorum pedes lavit, quod hoc discipulis servandum esse mandavit, non quod indigerent lavari, sicut ipse ait (*Joan. xiii*), qui loti erant aqua salutari, sed quia affectus hominum, quibus tanquam pedibus 296

ad Deum acceditur, vel a Deo receditur, non possunt terreno pulvere non fedari, quos oportet inter suadi turbines, in medio hominum polluta labia habentium et habitantium, et inter lutulenta mundi negotia conversari. Hæc ergo ablutio pedum, mundatio est affectuum, ut si quas de terrena conversatione fedas imagines introrsum traximus, hoc sacramento diluamus. Et pulchre huic sacramento reconciliationis consonat, quod caput, id est Christus, corporis pedes lavat, id est ultima membra sua per officium pastorum sibi reconciliat. Nos enim dicti pastores et veluti capiti viciniora membra, dum pro peccatis vestris oramus, cum pro excessibus vestris lacrymas fundimus, quid aliud facimus, nisi quod vobis pedes quibus ad Deum redeatis, abluimus? Cum etiam peccatorum nostrorum [vestrorum] memoria conterriti in oratione nostra de capite lacrymas fundimus, ane conscientias nostras, tanquam pedes immundos, a terreni contactus sordibus emundamus? Quia ergo vos hodierna die, fratres, ad tam desiderabile sacramento reconciliationis admittimus, sub Dei miseratione, quantum in vobis est, laborate, ut quod vobis foris per officium nostrum ministratur, id vestris mentibus rei veritate compleatur. Non sitis domus illa scopis mundata, id est, pœnitentiæ sacramentis palliata, ad quam revertitur immundus spiritus, qui inde per confessionem exierat, et inveniens eam vacantem, id est, nulli veræ virtuti operam dantem, ingreditur ibi cum septem aliis spiritibus se nequioribus, id est cum omnibus superstitionis generibus, et sunt novissima hominis illius pejora prioribus (*Matth. xii*). Novissima enim eorum pejora prioribus sunt, quia peccata, quibus in confessione renuntiaverant, occulte committunt, et ea diversis coloribus superstitionis operire contendunt. Hujusmodi hypocritas æquiparat Dominus sepulcris foris dealbatis, et vasis extra mundatis, quæ intus plena sunt fetore et sordibus (*Matth. xxiii*). Mundate ergo, fratres, conscientias vestras, ut vasa honesta et apta sitis ad accipiendum corpus et sanguinem Domini nostri Jesu Christi, per quem redempti estis cum perditii essetis, per quem reconciliamini cum iterum aversi fuissetis, per quem salvandi estis, si intra societatem membrorum Christi inventi fueritis, cui reconciliati estis. Qui enim manducat indigne, reus est mortis Domini (*I Cor. xi*). Qui est qui manducat indigne? Qui capit ore, et non capit corde. Qui non est membrum capitis, nec pars Christi corporis. Hic accipiens corpus Domini, pœnas dabit mortis Domini, quia tali pœna plectetur, qua plectuntur qui indigne ad mortem tradiderunt corpus Domini. Manete ergo in Christo, ut Christus maneat in vobis, et digne accedatis in participationem Dominici corporis et sanguinis.

SERMO XVIII.

In die Paschalis.

Cum cæteræ festivitates in recordatione gestarum

A rerum lætitia spirituali fidelium mentes afficiant, in Christi resurrectione, simili ratione, corda simul lætantur et corpora, quia, Christo resurgente, homo noster interior a morte peccati ei consuscitatus est, et exterior spes suæ resurrectionis probatissimo argumento confirmata est. Merito ergo utrumque lætatur, quia utrumque Christo consuscitatur in re, exterior autem in spe. Idcirco hæc solemnitas ad anniversarium diem suum non recurrit, sicut reliquæ solemnitates, in quibus præteritorum tantum sit recordatio, sed huic observantiæ Dominica deputatur, et lunæ decursus post plenilunium vicinum vernali æquinoctio. Dominica enim dies quæ octava est, et Dominicam congrue repræsentat resurrectionem, quæ eo die facta est, et nostram præfiguratur, quæ post septenariam hujus temporis volubilitatem futura est. Lunæ vero decursus certi mysterii causa huic observantiæ est deputatus, quia, secundum astrologorum inquisitionem, globus lunæ semper dimidius lucet et dimidius non lucet. Luna enim crescente, illuminatur pars inferior; luna decrecente, illuminatur pars superior. Luna quippe in Scriptura sacra typum gerit Ecclesiæ quæ et defectum suæ mortalitatis ex originis necessitate tolerat, et tamen in medio nationis pravæ et perversæ, pro modo intelligentiæ suæ, humanæ ignorantæ noctem illuminat. Huic innovatæ et cum Christo suscitatæ, per Apostolum dicitur: « Quæ sursum sunt quærite, quæ sursum sunt sapite, non quæ super terram (*Coloss. iii*). » Hoc nobis Paschali mysterio insinuatur, hoc lunæ Paschali tempore inferius deficientis, et superius crescentis figura commendatur, ut a tempore innovationis nostræ semper in appetitu terrenorum noster amor minuatur, et supernorum desiderio quotidianis profectibus augeatur. Tunc ergo verum Pascha celebramus, si quod verum et temporum mysteriis significamus, vita et moribus semper teneamus. Idcirco sanctum Pascha in albis vestibus septem diebus celebramus, ut munditiam corporis et lætitiâ resurrectionis semper habere moneamur. Unde per Sapientiam dicitur: « Omni tempore sint vestimenta tua alba, et oleum de capite tuo nunquam deficiat (*Eccle. ix*). » Quod est dicere: Nunquam munditia a corpore, lætitia spiritualis absit a corde. Hoc idem significabatur, cum Judaicus populus post esum agni, septem diebus azymis vescebatur (*Exod. xxiii*). Quod Apostolus in re significata ita interpretatur: « Expurgate vetus fermentum, ut sitis nova conspersio, sicut estis azymi. Etenim Pascha nostrum immolatus est Christus (*I Cor. v*). » Ac si dicat: Ut ad celebrandum verum Pascha et edendam carnem veri Agni et immaculati sitis idonei, expurgate vetus fermentum, id est, tollite vetus peccatum, ut sitis nova conspersio, id est, novitatem vitæ novæ recuperetis, quam in lavacro sancto accepistis. Cum enim populus ad fidem veniens catechizatur, quasi molitur: quia, sicut diversitas granorum per molam in unitatem cogitur, sic diversitas populorum per instru-

ctionem fidei in quamdam unanimatem adunatur. Sed nondum est conspersio. Accedit aqua, et fit panis. Sic in alio loco dicit Apostolus: « Unus panis, unum corpus sumus in Christo, quicumque de pane ejus edimus, et de calice ejus bibimus (*I Cor. x.*) » — « Itaque epulemur, non in fermento vetere, neque in fermento malitiæ et nequitiae, sed in azymis sinceritatis et veritatis (*I Cor. v.*) » Ac si dicat: Quia verus est Agnus, quem epulamur, sic ad carnem ejus edendam accedamus, ut cor mundum a malitia, et linguam immunem conservemus a fallacia. Ita enim tanquam panis suavis in Christi corpus transibimus, et Christum nobis incorporabimus, ut Christum in nobis manentem semper habeamus; **297** et ita non tantum septem diebus, sed omni tempore verum Pascha celebremus, id est, ut de imis ad summa cælorum gaudia toto desiderio transeamus.

SERMO XIX.

In Ascensione Domini.

Hodie, fratres, victoria Christi completa est, hodie triumphalia vexilla ejus eriguntur: de spoliatione sua dolet cum principe suo tartarus; de restauratione damni sui gaudet cœlestis exercitus. Hodie caro illa quæ de terris sublevata est, ad dexteram Patris collocata est, quia omni creaturæ prælata est, et omnis principatus et potestas ante eam incurvata est. Hodie via nova, de qua dicit Apostolus (*Hebr. x.*), nobis initiata est, quia per carnem Christi aditus cœli per quem nulla prius caro transierat, reseratus est: quam adhuc viventem idem Apostolus dicit (*ibid.*), quia membris Christi suo tempore per eandem intraturis præparata est: hodie apertio libri perfecta est, quem nemo potuit aperire, nisi Agnus ille qui occisus est (*Apoc. v.*), quoniam sacramenta ejus revelata sunt, cum ea quæ in lege et prophetis inveniuntur de Christo, consummata dispensatione humanitatis ejus, hodie completa sunt. Descendit primo Christus, ut nostræ particeps fieret naturæ: postremo ascendit, ut suæ nos participes faceret gloriæ; descendens, temporali conversatione et visibilibus miraculis quasi lactavit infantes; ascendens, dedit dona hominibus. Quibus eruditi, et quasi in virile robur educati, jam temporalem ejus visionem non appetent: sed quo eos præcesserat, toto eum desiderio sequi studerent. Quia igitur temporali ejus præsentia viduati sumus, ad æternam ejus visionem tota intentione festinamus; dicamus ei ex voce Psalmistæ: « Tibi dixit cor meum: Quæsi vultum tuum, Domine, requiram, ne avertas faciem tuam a me (*Psal. xxvi.*) » Tota enim dispensatio humanitatis Christi nihil aliud intendit, nihil aliud fecit, nisi ut intentionem nostram ad superna dirigeret, et expleto tempore nostræ mortalitatis, ad manifestam visionem sui perduceret, per ductos æterna vultus sui gloria satiaret, quia, testante Apostolo, « videbimus eum sicuti est (*I Joan. iii.*) » Unde Psalmistæ: « Satiabor, cum manifestabitur gloria tua (*Psal. xvi.*) » Hæc sunt bona Jerusa-

A lem quæ oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascenderunt, quæ præparavit Deus his qui diligunt eum (*I Cor. ii.*) Hæc bona quantum potuit in ænigmatibus contuebatur Psalmista, tam diceret: « Quid enim mihi est in cœlo, et a te quid volui super terram? » (*Psal. lxxii.*) Admirando dicebat: Quid mihi est in cœlo? quia cœlestis gloria magnitudinem nec dicendo explicare, nec cogitando sufficiebat comprehendere. Hæc ergo esuriamus, hæc sitiamus, quoniam ad hoc pontifex summus pro nobis præcursor in vera Sancta sanctorum, ad dexteram scilicet Patris, ascendit, ut spem membrorum suorum confirmaret, eo secuturam gregis humilitatem, quæ suam credit præcessisse pastorem. Sic enim ipse Dominus promittit discipulis: « Ubi fuerit corpus, ibi congregabuntur et aquilæ (*Luc. xvii; Matth. xxiv.*) » Aquilæ vocat sanctos, qui capiunt dissolvi et esse cum Christo (*Philipp. iii.*) Fertur enim natura esse aquilarum, ultra mare odoratu suo cadavera sentire, et eo celeri volatu suo ad saturandum esuriam suam festinare. Hæc ergo esuries aquilarum, desiderium significat sanctarum animarum, quæ caput suum extra mundi turbines in summa quiete locatum, fidei naribus sentientes, spei volatu præsentiae Conditoris velle assistere, et satietate vultus ejus sine fine gaudere. Hæc quippe hujus solemnitatis est ratio, ut Christum ad dexteram Patris jam regnare credamus, et interim eum quasi geminis virtutum aliis, charitatis scilicet et spei, subsequamur, ut, cum tradiderit regnum Deo et Patri, cum eo sine fine regnemus. Igitur secundum quod hortatur Psalmista, « quia Dominus regnavit, exsultet terra (*Psal. xcvi.*) » id est, Ecclesia exsultet in fide, quoniam « tu, Domine altissimus super omnem terram, nimis exaltatus es super omnes deos (*ibid.*) » exsultet in spe, quoniam « replebimur in bonis domus tuæ (*Psal. lxxv.*) » Exclamemus ex medullis cordis cum Apostolo: « Quis nos separabit a charitate Christi? tribulatio? an angustia? an fames? an nuditas? an gladius? » (*Rom. viii.*) Cum enim de spe produxerit nos ad speciem, erit Deus omnia in omnibus (*I Cor. xv.*): ipse cibus et potus, ipse vestitus et omnia, quæ honeste cogitari et desiderari possunt ab omnibus. Hoc donativum Christi milites concupiscant, et militiam suam non deserant, donec hæreditatem immarcescibilem ab imperatore suo, completo agone, percipiant.

SERMO XX.

In die sancto Pentecostes.

Dies Pentecostes sacratus est in lege, et in Evangelio. In lege, quia die quinquagesimo a die quo Ægyptus spoliata est, in tabulis lapideis digito Dei scripta, populo Dei in monte Sinai data est (*Exod. xxxi.*): in Evangelio, quia die quinquagesimo a die quo infernus spoliatus est, lex charitatis in tabulis cordis carnalibus populo Nazareno spiritu Dei scripta est (*Act. ii.*) Unde dicit Apostolus: « Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis (*Rom. v.*) » Sed illa quæ

dem in servitatem data est, hæc autem in libertatem. De illa dicit Apostolus : « Unum quidem Testamentum, quod est in monte Sina, in servitatem generans (Gal. iv). » De ista autem : « Ubi Spiritus Domini, ibi libertas (II Cor. iii). » Et alio loco : « Non enim accepistis spiritum servitutis iterum in timore, sed spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus, Abba, Pater (Rom. viii). » Sub hac significatione antiquus Hebræorum populus anno quinquagesimo, qui jubilæus appellabatur, ab omni opere servili vacabat, et his qui annis retroactis sub servitutis jugo servierant, libertatem dare consueverant. Septenarius enim septies ductus, quadraginta novem facit, et ut quinquagenarius fiat, unitas superadditur in quadraginta novem, quia a septenario non recedit temporum volubilitas in unitate quæ sequitur, tempore succedens significatur æternitas, in qua vera dabitur libertas. Congruè ergo quinquagesimo die Spiritum sanctum accepimus : quia sicut post hujus temporis decursum, a servitute corruptionis hujus in libertatem gloriæ filiorum Dei liberandi sumus, sic isto die ipsum Spiritum sanctum æternæ hereditatis et veræ libertatis pignus accepimus (Rom. viii). Hinc est etiam, quod decimo die post Ascensionem Domini, missus est idem Spiritus sanctus quia in mercedem denarius promittitur operariis, perseveranter in vinea Domini laborantibus. Igitur quia temerarium est, aliquid definire de ineffabili ejus essentia, dicamus **298** aliqua, quæ ipse Spiritus donaverit de mirabili et amabili ejus efficientia. Hic Spiritus sanctus gratiarum distributor est, hic cogitationum et intentionum cordis discretor est, hic secretorum divinatorum revelator est. Spiritus enim scrutatur omnia etiam profunda Dei : et sicut nemo ea novit, quæ sunt in homine, nisi spiritus hominis qui est in homine : ita nemo novit quæ Dei sunt, nisi Spiritus Dei (I Cor. ii). Hic digna postulantiis pium supplicandi præbet affectum, et apud eum qui pia vota intuetur, velocem obtinere donat effectum. Hic peccatoribus inspirat poenitentiam, hic impoentium peccata detinet, hic poentium peccata delet. Sic enim Dominus dicit ad discipulos : « Accipite Spiritum sanctum : quorum remisistis peccata, remittuntur eis ; et quorum retinueritis, retenta sunt (Joan. x). » Hic conversos ad iter justitiæ facit per timorem humiles, per pietatem mites, per scientiam lugentes, per amorem justitiæ fortes, per consilium misericordes, per intellectum mundi cordis, per sapientiam contemplantes, per tolerantiam persecutionum patientes, quibus Dominus regnum cœlorum repromittit, quoniam quos timor inchoat, septimo gradu perficit sapientia, in octava, tanquam in vero jubilæo, liberat et coronat patientia. Ad hujus perfectionis apicem, apostolorum principem provexit hodierna die Spiritus sanctus, ut qui in passione Domini unius ancillæ voce exhorruerat (Matth. xvi), jam perfidam Judæorum multitudinem propheticò testimonio manifeste confutare non timeat (Act. ii). Talem reddidit Thomam, ut qui resuscitati Salva-

toris dubitando palpandas postulaverat cicatrices (Joan. xx), post collatam gratiam Spiritus sancti, facta divisione apostolorum, confidenter Evangelium prædicaturus mittatur ad gentes. Tales per eandem gratiam effecti sunt Christi discipuli, ut qui, relicto Domino in tempore passionis, præ timore latuerant (Marc. xiv), de cætero gaudentes irent a conspectu concilii, quoniam digni habitii erant pro nomine Jesu contumeliam pati (Act. v). Tam velox et efficax doctor demonstratus est hodie Spiritus sanctus, ut idiotarum corda uno momento erudiret ad scientiam, et eorumdem linguas formaret ad omnem linguarum facundiam (Act. ii). Ut etiam attendamus, quantus opifex sit iste Spiritus sanctus, audiamus Apostolum dicentem : « Unicuique datur manifesta gratia Spiritus ad utilitatem : alii quidem per Spiritum datur sermo sapientiæ, alii sermo scientiæ secundum eundem Spiritum, alteri fides in eodem Spiritu, alii gratia sanctorum in uno Spiritu, alii operatio virtutum, alii prophetia, alii discretio spirituum, alii gratia linguarum, alii interpretatio sermonum. Hæc omnia operatur unus atque idem Spiritus, dividens singulis prout vult (I Cor. xii). » Iste Spiritus sanctus, qui Patris et Filii unus est Spiritus, a Patre procedit et a Filio, et ad corda credentium pariter mittitur et a Patre et a Filio. Unde et Dominus dicit in Evangelio : « Cum venerit Spiritus veritatis, qui a Patre procedit, ille vos docebit omnem veritatem. Ille me clarificabit, quia de meo accipiet, et annuntiabit vobis (Joan. xv). » Hæc verba ita interpretatur Didymus, illustrium virorum titulo clarus : Inseparabilis est Spiritus a Patre et Patris voluntate : et amplius : quia non ex se est, sed ex Patre et me est. Hoc enim ipsum quod subsistit et loquitur, a Patre et a me illi est. Quid est ergo, Spiritum sanctum a Patre Filioque subsistere, nisi eundem Spiritum a Patre Filioque procedere ? Unde et in sequentibus dicit : Consensus significatio est Spiritus sanctus, qui est Spiritus veritatis, Spiritusque sapientiæ. Non potes audire Filio loquente quæ nescit, cum ipsum sit quod profertur a Filio, id est, procedens Deus de Deo, Spiritus veritatis procedens a veritate, consolator manans de consolatore. Hæc adversus hæresim quorundam Græcorum, Græci auctoris auctoritate protulimus, qui dicunt Spiritum sanctum a solo Patre procedere, ne quis Latinorum omnes Græcos hoc errore infatuatos arbitretur, et eorum auctoritati innitens, sal infatuatum esse mereatur. Idem in symbolo Ephesini concilii, quod Græcorum fuisse constat, manifeste his verbis astruitur : Quamvis in sua substantia sit spiritus Filii, et intelligatur in persona proprietatis, juxta id quod Spiritus est, et non Filius, non est tamen alienus ab ipso. Nam spiritus appellatur veritatis, et veritas Christus est (Joan. xiv). Unde et ab ipso similiter sicut a Deo Patre procedit. Denique hic ipse Spiritus etiam per sanctorum manus apostolorum miracula gloriosa perficiens glorificavit Dominum Jesum Christum, postquam ascendit in cœlum. Præ-

terea sicut Filius appellatus est manus Dei Patris, non quod ei sit aliqua cum majestate Patris inæqualitas, sed propter substantiæ identitatem, et propter manifestam operum exhibitionem: ita Spiritus sanctus appellatus est digitus Dei propter eam, quam habet cum Patre et Filio, substantiæ unitatem, et manifestam charismatum distributionem: quia per manum, in unitate corporis existentem, fieri solet operatio: et per digitum in unitate manus manentem, suis tamen articulis distinctum, solet notari discretio. Cum vero per verba aliunde translata, aliqua nominatur in divinitate persona, non usquequaque earum natura rerum de quibus hæc translata sunt, divinitate est arroganda, sed illæ tantum causæ attendendæ sunt, propter quas res corporeæ rebus incorporeis assimilari possunt: quia omnis humana vox nihil potest aliud dicere, nisi corporalia; et Trinitas, de qua nunc nobis sermo est, omnes materiales substantias superat: idcirco nullum verbum potest ei proprie aptari, et ejus proprie et digne intimare substantiam. Et quia ipse Spiritus charismatum distributor est, invocemus ipsum Paracletum, cujus hodie solemnitatem colimus, cujus hodie dona fidelibus collata miramur, ut augeat in nobis fidem, et latet charitatem, confirmet spem, et cætera virtutum charismata, quæ nobis in hac peregrinatione sunt necessaria, cooperante Patre et Filio, cum quibus idem Paracletus vivit et regnat per æterna sæcula. Amen.

SERMO XXI.

De cathedra S. Petri.

Non inconvenienter, fratres, iste Psalmi versiculus olim divino præsigio decantatus, hodiernæ celebritatis tripudio interponitur, in qua beatus in episcopali cathedra collocatur. Videtur enim beato Petro debere coaptari, quem in sede judiciaria protestantur hodierna Ecclesiarum obsequia sublimatum. Ait enim David sanctus, spiritu quoque sancto præventus: « Exaltet eum in ecclesia plebis, et in cathedra seniorum laudent eum (*Psal. cvj.*) » Hodie siquidem et in ecclesia plebis Petrus exaltatur, **299** et in cathedra seniorum laudatur, quoniam et in Ecclesia in qua populus acquisitionis convenit, constituitur post Dominum primicerius, et in cathedra seniorum collaudatur episcopus. Hæc et enim hodiernæ festivitatis sacra institutio, quando episcopalis sedis honoratus est magisterio. Hodie, fratres, beatus Petrus Antiochenæ Ecclesiæ episcopus ordinatur, hodie plebi, quam ipsemet Deo acquisivit, pastor præficitur. Hodie etiam in beati Petri ordinatione sancta Ecclesia exaltata est, quoniam et ipse promovetur, cui specialiter a Domino ipsa talibus alloquiis commissa est: « Tu es Petrus, et super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam (*Matth. xvi.*) » Felix vocabuli denuntiatio, ut a Petra de qua scriptum est, « Petra autem erat Christus (*I Cor. x.*) » Petrus denominetur, nominis Christi participatione decoretur, ipso Christo sibi nomen imponente, ut Petrus sit, et Petrus vo-

acetur. Super hanc etiam petram Dominus Ecclesiam suam ædificandam providit, quatenus ejus fidei confessio pro sui soliditate Petræ comparanda erat, nominis etiam sui applaunderset appellationi. Non ergo ambitione humana, ut in talibus assolet, Petrus episcopalem hodie sortitur cathedram, non muneribus primos occupat recubitus, non ingerit se pomposis cervicalibus. Ipso Deo Dei Filio attestante, Petrus eruditur; carnis et sanguinis ab eo doctrina removetur; Patris, qui in cælis est, efficacissima revelatio exhibetur, cujus instinctu veridico intonuit Petrus: « Tu es, inquit, Filius Dei vivi (*Matth. xvi.*) » O jucunda regis et militis confabulatio, in qua miles regem suum, Regis æterni Filium confitetur: Rex vero vicissitudine reciproca militem suum a carnalibus disciplinis sequestratum, Patris sui tantummodo discipulum attestatur, dignis etiam stipendiis remunerandum arbitratur, quatenus sic adjiciens subinferat: « Tibi dabo claves regni cælorum (*ibid.*) » O revera beatus cæli janitor, cui non tantum claves regni cælorum commissæ sunt, sed etiam arcanorum cælestium consilia concedita sunt! Ligandi atque solvendi licentia potestativo perfungitur privilegio, atque ovibus Domini cura ipsius mancipatur arbitrio. Ita enim speciali familiaritate ad eum dicit Dominus: « Quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum et in cælis: et quodcumque solveris super terram, erit solutum et in cælis (*ibid.*) »

C Non ergo repentina fautorum acclamatione, sed provida Dei dispensatione Ecclesiarum excubis deputatus est Petrus generali sanctione, hodie quoque Antiochiæ assumitur peculiari familiaritate. Quem ovibus suis Deus pastorem præfecerat generalem, plebs Antiochena hodie sibi collocat pontificem generalem. Nec tamen Dei nutibus populus Antiochenus obviare contendit, sed opportuna importunitate Dei vicarium honorare satagit. A pontificum pontifice jamdudum Petrus ordinatus erat, oleum exultationis Christi manu infundente per Spiritus sancti † debriationem [derivationem] susceperat, negotii sui ministerium sibi injunctum jamdiu exercuerat, necdum tamen aliquo in loco proprie deputatus fuerat. Hodie ergo de totius orbis amplitudine asciscitur, quibus proprie præsit et prosit: hodie populis prærogatur. Nec tamen curæ amplitudo propterea decurtatur, sed apostolatus sui sollicitudo dupliciter dilatatur. Adsunt enim præsentium ovium balatus, qui eum quotidianis profectibus sollicitent, nec sibi desunt fraternæ dilectionis præcordia, in fines etiam orbis terrarum pertingentia, quæ eum defatigent. Sed futurum est tibi, futurum est, inquam, civitas Antiochena, ut adhuc Petrus de sede ad sedem demutetur, ut necessitate et utilitate populorum exigente, alias [alios] transportetur. Nec poteris habere proprium, quem sancta Ecclesia in commune suscepit ministerium. Fratrum ergo dispersioni charitative communica, et quem charis amplexibus tibi obligasti.

aliquantulum relaxa. Dilige proximum tuum sicut teipsum (*Matth. v*), et æquanimitè Petrum tolerabis ad alium destinari præsulatum. Interea urbs beata, de Petri gloriari præsentia, piis eum demulce obsequiis, inviscerata tibi responsionibus obedientiæ devotissimis, præcordialem Dei amicum, quibus potes delibutionibus tibi met concilia: conviviis atque ejus sermonibus participa futuræque tuæ ruditati circumspectius invigila. Multos opima degravavit securitas, et quoniam in hodierna confidunt opulencia, de crastina non satis sollicitantur penuria. Non noverunt sibi prospicere de crastino, qui totam spem delixerunt in tempore hodierno. Tu autem, Antiochia, de beati Petri præsentia affabilitate congaude, ipsius colloquio tanquam in omni divitiarum affluentia perfructuere, deque futura sui absentia tibi circumspice. *Dñm vacat, materna sugc ubera*: interroga (*Deut. xxxiii*) patrem tuum, et annuntiabit tibi; majorem tuum, et dicet tibi: Hodie apostolorum principem tibi delegisti sacerdotem, hodie cœli janitorem intronizasti pontificem. O admirabilis in singulis Dei dispensatio, o divini dispensationis admiranda discretio! Quid dicam, fratres? Vadam quo me ducit impetus spiritus? Eloquar, an sileam? Eloqui tamen melius censem quam silere, quoniam et silere, quasi aliquid esset de beati Petri laudibus defraudare. Dicit de se in quodam loco Dominus: « Ego sum ostium. Per me si quis introierit, salvabitur (*Joan. x*). » Si ostium equidem Dominus constituit, per se introentibus salutem pollicetur: et tamen ad Petrum ita exorditur: « Tibi, inquit, dabo claves regni cœlorum. » Jam videre potestis, fratres charissimi, et videtis quid vester exprimere gestiat affectus, sed præ abundantia spiritus totum quod voluto, efferre non valeo. Ita enim persæpe fit ut, præ abundantis lætitiæ vel tristitiæ cumulo, verborum sufficientia desit spiritui, cum ipse spiritus nondum discreverit cui potius debeat cedere parti: fitque in abundantia spiritus error quammaximus, tanquam si cuilibet avaro multimodæ apponantur divitiæ. Ipse siquidem præ alacritate nimia hæsitat, quid prius rapiat: et dum anhelat ad singula, manum porrigit ad omnia. Ita et nos: impedit nos super tanto ac tali mysterio cogitationum multiplicitas, sed tamen Deo prosperante expediet nos orationumstrarum officiositas. Nostis, fratres charissimi, quoniam ostio sera et claves apponuntur, quibus jubentibus [*forte* juvantibus] ejusdem ostii valvæ reserantur et clauduntur. Ostiis etiam ostiarii addicuntur, ad quorum suggestionem penetralium Domini, de ostiorum, uti libet, commoditate præloquuntur. Ergo quandoquidem Christus, sicut ait, ostium est, Petrus vero clavicularius est. Quid aliud, quam ostii hujus Petrus ostiarius est, ut quodammodo per Petri vicillationem, in ipsum, qui ostium est, habeamus introgressionem? De numero apostolico, sacerdotali **300** coagulatur collegio, ut altius aliquod admireris in

Petri sacerdotio, quam (si dici liceat) in apostoli vocabulo. Dicitur de Christo: « Tu es sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech (*Psal. cix*). » Non dicitur quod sit apostolus, etsi fuerit ab angelis minoratus, sed quod fuerit sacerdos authentica voce conclamatur. Factus est ergo Petrus apostolus, quod non factus est Christus: sacerdos quoque adoptatus est, quod et erat Dominus! Factus est Christi consacerdos et cohæres, nec factus est coapostolus. Forsitan tamen et Christus vocari posset apostolus, sed ipse Patris, Petrus vero apostolus Christi (*Hebr. iii*). Videtur quoque hodiernæ festivitati consonare illud Sapientis præconium: « Ecce sacerdos magnus qui in diebus suis placuit Deo, et inventus est justus (*Eccli. i*). » Iste siquidem præter Christum sacerdotum opinatissimus [optatissimus], Deo in diebus suis sacerdos acceptatissimus, justitiæ insignis titulo, totum vitæ suæ cursum Christi dedicavit obsequio. Voluntario Deo sacrificavit, super ovile sibi creditum competenter invigilavit, pedetentim quos potuit cœlorum civibus invisceravit, triticum Domini sui cautissime ad usuram erogavit. In amore Dei ferventissimus, in fidei assertione robustissimus, in proximi dilectione accommodatissimus, in terris cœlibem ducebat vitam. Denique in miraculis erat copiosissimus, quatenus in plateis ponerentur infirmi in lectulis, ut, veniente Petro, saltem umbra illius obumbraret quemquam illorum, et liberarentur ab infirmitatibus suis (*Act. iii*). Spiritus sancti gratia in tantum ei linguæ suppeditarat facundiam, ut ante reges et præsides nec quid loqueretur excogitaret, nec quod disertissime loqueretur aliquando deesset. Ab inescatione piscium ad capturam translatus hominum, fidei retia vagabundis hujus procellosi mundi piscibus obtendebat. Hodie quoque summi Dei sacerdos effectus per odoriferi thuris et thymiamatis concremationem summo Sacerdotum gratanter et jucunde est acceptus. Immolavit seipsum hostiam vivam in odorem suavitatis, et Altissimo accuratissime vota sua reddidit. Quocirca benedictionem omnium gentium dedit illi Dominus, et testamentum suum confirmavit super caput ipsius. Ideo quoque stabilita sunt bona illius in Domino, et enarrabit elemosynas omnis Ecclesia sanctorum. « Beatus » ergo « quem elegisti et assumpsisti, Domine, » ecce enim tripudians « habitabit in atriis tuis (*Psal. lxxv*). » Nulli ergo sanctorum beatum Petrum erejio secundum, quem Sanctus sanctorum in fundamento suarum collocavit Ecclesiarum, et exaltavit in specula suarum ovium altissimum. Nemo coapostolorum in amore sui Jesu fervidior, nemo in ipsa traditionis desperatione fuit animosior. Premotus est a navicula sua Petrus, hodie in cathedra non pestilentiae (*Psal. i*), non columbas vendentium (*Matth. xxi*), sed episcopali collocatus, ut sedeat cum principibus, et solium gloriæ teneat (*I Reg. ii*). Statuit ei Dominus testamentum pacis, ut fungeretur sacerdotio, et offer

ret illi incensum dignum in odorem suavissimum. Agite ergo, pontifices, qui beati Petri residetis in loco, quos episcopalis sublimavit præpositio: considerate quem imitami; de cujus dignitate gloriamini, ne cura commissa abuti videamini. Non sit vobis ad jactantiæ supercilium vocitari pontifices, sed velitis et desiderate esse pontifices. Qui enim episcopatum desiderat, bonum opus desiderat (*I Tim. III*). Operamini ergo quod competat; quod gregem Domini vobis commissum fecundando confoveat, ne forte cum aliis prædicaveritis, ipsi reprobi efficiamini (*Cor. IX*). Vos quoque reliqui sacerdotes, inferiores domus Domini mansiunculæ, quorum labia custodiunt scientiam: Angeli enim Domini exercituum estis, lex siquidem requiritur ex ore vestro (*Malach. II*), qui peccata populi Domini comeditis (*Ose. IV*), tandem expurgiscimini, et quamvis non sitis, juxta distinctionis momenta, pontifices, tamen recolite vos Petri consacerdotes. State ergo in gradu vestro, succincti lumbos viriliter, et sequimini Petrum sacerdotem magnum efficaciter. Quod enim hodie infusa decoratus sacerdotali collocatur in cathedra, magisterii vestri humilitatem sustollit, judiciaræ vestræ potestatis deliberativam corroborat discretionem, et totius vestri officii exornat dignitatem. Vos quoque pro capacitate vestra Dei cooperarii et coadjutores estis, instar Petri sacerdotium suscepistis. Mundamini igitur, qui fertis vasa Domini (*Isa. LII*). Si manus vestræ tetigerunt aliquod morticinium, lavate manus, mundate conscientias, ne de sordium iniquarum iniquationibus vasa Domini sordescant, et pro negligentis vestris cum suis portionibus ipsa vasa displiceant. Habetis beatum Petrum sanctitatis exemplar, munditiæ formam, totius strenuitatis normam, qui precum vestrarum eulogias et vota Deo nostro gratificet, oblationibusque suis nos omnes ei commendet, qui vivit et regnat Deus per omnia sæcula sæculorum. Amen.

SERMO XXII.

De Oratione Dominica.

Duo sunt, charissimi, quæ principaliter attendere debet humana circumspectio: dignitatem suæ conditionis, et excellentiam suæ reformationis. Dignitatem suæ conditionis, ut peccare timeat; excellentiam redemptionis, ut gratiæ redimentis ingratus non existat. Sola quippe voluntate Conditoris homo de terræ vilitate sublatus est, et ad Dei similitudinem privilegio rationis sublimatus est. Ille miser homo perdidit, cum diabolica persuasionem seductus a Conditoris sui instituto superbiendo recessit; quem lapsus Psalmista considerans quasi condolendo dicebat: « Homo cum in honore esset non intellexit, comparatus est jumentis insipientibus, et similis factus est illis (*Psal. XLVIII*). » De summa erectione proprio arbitrio corruens merito ultima dejectione damnatus est: qui per se cadere potuit, sed per se resurgere non va-

luit. Hunc casum plangere habet quotidianis lamentis humana fragilitas, quatenus eo redeat per quotidiana lamenta, unde corrui per vana oblectamenta: et quæ cecidit pede superbiæ, resurgere studeat pede obedientiæ. Hoc attendens Psalmista dicebat: « Non veniat mihi pes superbiæ. Ibi ceciderunt qui operantur iniquitatem: expulsi sunt nec potuerunt stare (*Psal. XXXV*). » Expulsi sunt ab intima quiete: nec potuerunt stare, id est, per se redire. Sicut per eundem Psalmistam de eisdem dicitur: « Quia caro sunt, spiritus vadens et non rediens (*Psal. LXXVII*). » Ad hanc ergo reversionem sive resurrectionem necessaria fuit et medicinalis gratia Redemptoris, quæ sanaret humilitate quod corruptum fuerat elatione superbiæ. **B** Assumpsit igitur Verbum Dei formam servi (*Philipp. II*), in qua posset conservos verbo instruere, **301** et ad exemplum vitæ suæ, morum disciplina informare. Humilitatem quippe et obedientiam verbo et exemplo insinuabat, quando discipulos exhortando dicebat: « Tollite jugum meum super vos, et discite a me, quia mitis sum et humilis corde. Jugum enim meum suave est, et onus meum leve (*Matth. XI*). » Jugum enim ejus obedientiæ merito est suave, cui servire est regnare, et onus præceptorum leve, quod non premendo gravat, sed ad implendum per gratiam adjuvat. Insinuavit etiam verbo sobrietatem, ubi dixit: « Non graventur corda vestra in crapula et ebrietate (*Luc. XXI*); » docuit exemplo, qui turbam se comitantem non reficit sumptuosis deliciis, sed panibus hordeaceis (*Joan. VI*); » docuit intentionem nostram ad interna bona dirigens qualiter esset jejunandum, quando dixit: « Cum jejunatis, nolite fieri sicut hypocritæ tristes (*Matth. VI*); » illos notans qui luctuosus sordibus rigorem simulant abstinentiæ, ut videantur hominibus jejunantes. Qualiter etiam facienda sit eleemosyna silentio noluit præterire, ubi dixit: « Cum facis eleemosynam, nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua (*ibid.*). » hoc documento insinuans quia eleemosynam et omne opus misericordiæ quod facimus non venando laudes hominum, sed intentione vitæ æternæ, quæ per dexteram significatur, facere admonemur. Qualiter quoque esset orandum admonuit, ubi ait: « Tu autem cum oraveris, intra in cubiculum (*ibid.*), » id est, habeto cor quietum, et ab omni tumultu exercitiorum liberum: et clauso ostio, id est exclusa phantasmatum turba, ora Patrem tuum.

Ecce dictum est qualiter sit orandum; addit etiam quod sit orandum, ita subjungens: « Sic autem orabit: Pater noster (*ibid.*), » etc. Hæc oratio compendiosis verbis, id est, septem petitionibus omnes species orationis comprehendit, quibus Deum interpellamus, aut pro appetendis bonis, aut pro vitandis malis, aut pro delendis commissis: harum septem petitionum tres prius positæ pertinent ad æternitatem, quatuor sequentes ad vitæ præsentis necessitatem; nam nominis Dei sanctificatio et adventus ejus, quo in claritate venturus est et completio ro-

Iustitias ejus sicut in caelo et in terra, sive justos et peccatores, sive animam et corpus, sive Christum et Ecclesiam intelligamus; quamvis ab humili adventu Christi exordium sumant, tamen nonnisi sæculi terminatione complebuntur et omnia tria in æternum manebunt. Reliquæ autem quatuor ad hanc vitam temporalem pertinere videntur, quia et panis quotidianus, id est spiritualis, licet sit sempiternus, ad hoc tamen tempus pertinet in quantum ministratur animæ quibusdam signis, id est dictis vel scriptis, et ideo panis dicitur quia laborando et disserendo discitur, et ita quasi mandendo glutitur. Nunc quoque peccata dimittuntur nobis et nos dimittimus aliis, quæ est inter quatuor secunda portio [petitio *habet Petavianus codex*]. Et nunc tentationes vitam nostram infestant, et ipsa liberatio a malo ad hanc vitam pertinet, quia Dei justitia mortem incurrimus; unde ipsius misericordia liberandi sumus: quæ cum ita sint ipsarum petitionem verba diligentius pertractanda sunt, ut intellecta et majorem generent cordis affectum, et quod petitur ad velociorem perducatur effectum. Dicamus ergo « Pater noster, » cui non timore sed amore famulamur: non hoc populo priori dictum est ut patrem oraret, sed Dominus insinuatus est eis cui non filiali obediebant amore, sed servili subiciebantur timore. Admonentur autem hoc verbo divites et nobiles cum Christiani facti fuerint, quatenus se non extollant adversus pauperes et ignobiles, quoniam simul dicunt « Pater noster: » quod vere ac pie dicere non possunt nisi se fratres esse cognoscant; hoc ergo nomine et charitas excitatur, quia filiis nihil charius debet esse quam pater, et supplex affectus, cum homines dicunt « Pater noster, » et quædam impetrandi præsumptio quod petitur cum etiam ante petitionem tam magnum donum acceperimus ut possimus dicere « Pater noster: » quid enim jam non det filiis petentibus pater, qui jam hoc ipsum dedit ut essent filii? postremo quanta cura animum ejus tangit, qui dicit Pater noster, ut tanto Patre non sit indignus: ulatur ergo populus Novi Testamenti voce, populus novus ad æternitatem vocatus (« Pater noster. ») Oratio fraterna est, non dicit pater meus tanquam per se tantum orans, sed pater noster: omnes videlicet una oratione complectens qui se in Christo fratres esse cognoscunt: « qui habitas in caelis, » id est in his quorum conversatio est in caelis: et accommodatissima est ista similitudo ut tantum spiritualiter distare credatur inter justum et peccatorem, quantum distat corporaliter inter caelum et terram: peccatori enim dictum est: Terra es et in terram ibis: cujus rei significandæ gratia cum ad orationem stamus ad Orientem vertimur unde caelum surgit: non ideo quod ibi sit Deus tanquam cæteris mundi partibus relictis, sed ut admoneatur animus ad excellentiorem naturam consurgere, id est ad Deum. Jam quod petendum sit attendamus. « Sanctificetur nomen tuum: » quod non sic petitur quasi non sit sanctum Dei nomen, sed ut sanctum habeatur ab ho-

A minibus et ita innotescat illis Deus, ut existiment aliquid sanctius non esse quo magis timeant eum offendere, quia nomen Dei sanctificare, est Deum timere, de quo dicitur: « Initium sapientiæ timor Domini (*Psal. cx*); » et alibi: « Timor Domini sanctus permanens in sæculo sæculi (*Matth. xviii*). » Sequitur: « Adveniat regnum tuum, » id est, manifestetur mundo; sicut præsens lux absens est caelis, ita Dei regnum, quamvis ubique sit, deest tamen ignorantibus: vel ita ut tu in nobis et nos in te, te donante regnemus; hæc petitio ad pietatem pertinet, quæ est secundo gradu inter beatitudines: si enim pietas est qua beati sunt mites (*Matth. v*), petamus ut veniat regnum Dei in nos, id est, mitescamus et non resistamus. Sequitur: « Fiat voluntas tua sicut in caelo et in terra, » id est, sicut in angelis ita et in hominibus, vel sicut in justis ita et in peccatoribus: vel ita consentiat carni tuæ voluntati sicut consentit spiritus.

Hæc petitio ad scientiam pertinet quæ tertio gradu est inter beatitudines? nam si scientia est qua beati sunt qui lugent, oremus ut fiat voluntas Dei sicut in caelo et in terra, id est, ut consentiat caro spiritui: quia non aliunde tantum dolere habet humana miseria quantum in quod caro concupiscit adversus spiritum et spiritus adversus carnem, ut cum Apostolo exclamare cogamur: « Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus? » (*Rom. vii*). Sequitur quarta petitio: « Panem nostrum quotidianum da nobis hodie; potest et simpliciter intelligi de cibo corporali et spiritualiter de pane divini verbi: si de corporali agitur, non extendit petitionem suam in longum iste orator: præceptum sequitur evangelicum, ubi dicitur: « Nolite cogitare in crastinum, crastinus enim dies ipse sibi cogabit (*Matth. vi*): » sic et beatus Apostolus monet, habentes victum et tegumentum his contenti simus. si vero spiritualiter accipiat panem istum, vel ipsum Christum intellige qui est supersubstantialis animæ panis, quia omnem superat substantiam qui de seipso ait: « Ego sum panis vivus 302 qui de caelo descendi (*Joa. vi*): » vel ipsum intellectum verbi divini qui nobis necessarius est ad reficiendas ruinas animæ donec cognominatur hodie. Hæc petitio ad fortitudinem pertinet quæ quarto loco ponitur ascendentibus ad summam beatitudinem: si enim fortitudo est qua beati fiunt qui esuriant et sitiunt justitiam, orandum nobis est ut detur nobis panis iste quotidianus quo confortati ad illam perfectam saturitatem venire possimus. Sequitur: « Et dimitte nobis debita nostra. » Forte peccavit in te aliquis, dimitte illi veniam a te petenti, ne dum fratri negas misericordiam tibi claudas patris indulgentiam, dicente Jacobo apostolo: « Judicium Dei sine misericordia ei qui non fecit misericordiam (*Jac. i*). » Petitio hæc refertur ad consilium, quod quinto loco ponitur inter gradus beatitudinum: si enim consilium est quo beati sunt misericordes, dimittamus debitoribus nostris debita sua, et sic ore-

nus ut dimittantur nobis debita, id est peccata nostra, propter quæ differimur ab impetranda venia nisi eam acceleret fratribus facta indulgentia. Sequitur : « Et ne nos inducas in tentationem : » id est, ne patiaris nos induci, id est, a tentatore seduci. Hoc est ergo quod oramus, ut non permittat nos Deus tentari supra id quod possimus, sed faciat cum tentatione proventum ut possimus sustinere. Petitio hæc pertinet ad intellectum qui sexto loco ponitur in numero beatitudinum : si enim intellectus est quo beati sunt mundi cordes, id est qui purgatum habent oculum mentis terreno pulvere, oremus non induci in tentationem, id est, non habere duplex cor, sed unum et simplex appetere bonum.

Sequitur : « Sed libera nos a malo : » nimirum in quod induci possimus, sed ab illo in quo inducti sumus : quo pacto nihil restabit lugendum. Huic petitioni congruit sapientia quæ septimum inter beatitudines obtinet locum : nam si sapientia est qua beati sunt pacifici, id est, qui ordinatis motibus suis cogunt omnia servire spiritui, orandum est nobis ut liberemur a malo : ipsa enim liberatio liberos nos facit, id est, filios Dei ut spiritu adoptionis clamemus : Abba, Pater (*Rom. viii*). Amen autem in his omnibus petitionibus significat indubitanter a Domino conferri quod petitur, si ultimæ conditionis pactum firmiter teneat. Hæc tria remediorum genera specialiter commendavit nobis celestis medicus, eleemosynam, videlicet, jejunium et orationem : Quibus tanquam medicinalibus antidotis possemus inveterata mala curare, præsentanea pellere, conservando salutem futura cavere. Et congrue tria sunt genera curationis, sicut præcedunt et tria genera corruptionis. Omne enim peccatum aut fit in anima per consensum pravæ suggestionis ad violandum Dei templum : aut fit male utendo corpore ad lædendum proximum, quod est facinorosum ; aut fit male utendo corpore ad corrumpendum seipsum, quod est flagitiosum. Facinora enim licet per corpus fiant, qualia sunt homicidia, rapina, furta, non tamen corpus facientis afficiunt vel corrumpunt, de quibus dicit Apostolus : « Omne peccatum quodcumque fecerit homo extra corpus est (*I Cor. vi*) ; » flagitia vero et per corpus fiunt, et corpus afficiunt et inficiunt, de quibus dicit Apostolus : « Qui autem fornicatur, in corpus suum peccat (*ibid.*) : merito ergo facinora quæ extra corpus fiunt, eleemosyna tanquam exteriori purgantur medicina : quia sicut facinus nocuit proximo, sic eleemosyna, quæ extra nos est, et per corpus tamen datur prodesse debet proximo. Flagitia vero congrue medicinali mundantur parcimonia : quia sicut carota trahit ad culpam ; sic afflicta reducere debet ad veniam. Si qui vero sunt quibus hæc medicamenta non congruant, ut vel eleemosynam dare non possint propter nimiam paupertatem, aut jejunare non possint propter stomachi imbecillitatem, habent tertium genus medicinæ, a quo se excusare non poterit

(2) Illic etiam sermo primum emittitur e ms. Biblioth. Regiæ et Petavianæ, et ex Soucheti veteri membrana.

A nisi qui morbos animæ suæ sanare contempserit. Hoc ergo medicamentum, quod nulli sanæ menti desesse potest, studiosè et pie frequentemus, implentes illud præceptum apostolicum : « Sine intermissione orate (*I Thess. v*). » Hoc enim antidotem ita omnibus morbis occurrit, ut assiduatum morbos omnes depellat, et omnia corrupta integritati restituat, præstante Domino nostro Jesu Christo cui est honor et gloria in sæcula sæculorum. Amen.

SERMO XXIII (2).

De Symbolo apostolorum.

Notum est dilectioni vestræ, quod milites sæculi beneficia temporalia a temporalibus dominis accepturi, prius sacramentis militaribus obligantur, et dominis suis fidem se servaturos profitentur ; quanto magis æterno regi militaturi, et æterna præmia præcepturi, debent sacramentis celestibus obligari, et fidem, per quam ei placituri sunt, publice profiteri ; dicit enim Apostolus : « Sine fide, impossibile est placere Deo (*Hebr. ii*). » Hanc in cordibus nostris agnoscit qui scrutatur renes et corda ; sed propter conservandam Ecclesiæ unitatem, dispensationi hujus temporis cum fide cordis necessaria est oris confessio, quia « corde creditur ad justitiam : ore autem confessio fit ad salutem (*Rom. x*). » non tantum prædicatorum, sed etiam auditorum. Non enim aliter frater de fratre bene sentiret, nec pax Ecclesiæ servaretur nec alium docere, aut ab alio discere salutis necessaria posset, nisi quod in corde habet, signis vocum tanquam suis vehiculis ad aliorum corda transmitteret. Est ergo fides et corde servanda, et ore promenda : fides namque honorum omnium est fundamentum, humanæ salutis initium. Sine hæc nemo ad numerum filiorum Dei poterit pervenire, quia sine ipsa in sæculo, nec justificationis consequitur gratiam : nec in futuro vitam possidebit æternam. Et si quis non ambulaverit per fidem, non perveniet ad speciem. Hoc attendentes sancti apostoli, certam fidei regulam tradiderunt, quam secundum numerum apostolicum duodecim sententiis comprehensam, symbolum vocaverunt, per quam credentes catholicam tenerent unitatem, et per quam hæreticam convincerent pravitatem. Solent quippe sodales cum aliquem in sodalium suum admittunt, symbolum dare, et ita initium fidei pactum confirmare. Ad hanc similitudinem sancti apostoli spirituale sodalium inter se connectentes, hoc symbolum confecerunt, quo sodalium eorum intrare cupientes, fidei commercio sibi colligarent, et sic celestis mensæ participes secum efficerent. Dicat ergo quisque fidem apostolicam professus per ora gestantium in baptismo, cum ad annos intelligibiles venerit : « Credo in Deum ; » et quod profitetur ore, meditetur corde. Non dicit credo Deum, vel credo Deo, quamvis et hæc salutis necessaria sint. Aliud enim est credere Deum, quia Deus est : et aliud credere Deo, quia verax est, quod, testante Jacobo apostolo, « et da-

mones credunt, et contremiscunt (*Jac. 11*) : sed non credunt in Deum, quia credendo non moventur ut eant in ejus voluntatem. Non ergo prodest eis spiritus timoris, quia non est in eis spiritus amoris. Nos vero qui per zðptionem gratiæ filii Dei sumus, dicamus : « Credo in Deum Patrem omnipotentem ; hoc est, sic ei credamus, ut ei per dilectionem hæreamus. Patrem dicit qui ante tempora coæternum sibi genuit Filium : « Omnipotentem Creatorem cœli et terræ ; » id est, qui per omnipotentiam suam, conditor est et cœlestium et terrestrium ; id est visibilium et invisibilium, ut nemo dubitet Deum ita posse, quem audit omnia posse. Dicta sunt autem hæc adversus gentiles, qui per infidelitatem credebant deos esse simulacra quæ condiderant, relicto vero Deo a quo conditi erant. « Fit in Jesum Christum Filium ejus unicum Dominum nostrum. » Sicut in Patrem, sic et in Filium credendum est. Et quia cum Patre æqualis majestate est, tantum ipsi, quantum et Patri honoris debemus. Jesus autem *Salvator* interpretatur : « Christus a chrismate dicitur ; quia sicut antiqui reges oleo sacro perfundebantur, ita Dominus noster Jesus Christus Spiritus sancti infusione repletus est : ostendunt autem ista in eum jure esse credendum, qui præter hoc quod æqualis est Patri, *Salvator* noster est redimens nos ; et Christus, id est rex, regens nos, et unicus Dominus noster, spoliato antiquo hoste, singulari dominio suo adsciscens nos.

« Qui conceptus est de Spiritu sancto, » id est, cujus conceptionis solus auctor fuit Spiritus sanctus. Sicut enim vermis calefaciente sole de puro limo formatur ; sic Spiritu sancto illustrante et sanctificante cor Virginis, caro Christi de sola carne Virginis nulla sementina carnis origine operante concepta est. Unde se vermi comparans per Psalmistam dicit : « Ego sum vermis et non homo (*Psal. 111*) ; » id est, non conceptus humano more. « Natus ex Maria Virgine ; » id est, sicut non aperuit uterum matris conceptus, sic nec aperuit partus. Non, ut quidam sceleratissime opinantur, Spiritum sanctum dicimus pro semine, sed potentia ac virtute Creatoris operatum. « Hoc Verbum caro factum est (*Jouan. 1*) ; » hoc est, homo factus est cooperante Patre et Spiritu sancto conceptus a Virgine, et natus ex Virgine, ut ineffabili generationis argumento ipse esset in Virgine Creator sui, qui se per Spiritum sanctum operabatur creandum. « Passus sub Pontio Pilato. » Pilati mentio ad temporis significationem, non ad personæ pertinet dignitatem. « Crucifixus, mortuus, et sepultus. » Infirma incarnati Verbi commemorantur, de quibus dicit Apostolus : « Quod infirmum est Dei, fortius est hominibus (*I Cor. 1*). » Ideo enim passus est, ut nos ad impassibilitatem reformaret. Ideo crucifixus est, ut nos a cruciatibus æternis liberaret. Ideo vera morte mortuus est : sicut vera nativitate natus est, ut nos a morte sempiterna liberaret. Ideo sepultus est, ut

nos sibi vitii et concupiscentiis consepeliret. Unde dicit Apostolus : « Consepulti sumus Christo per baptismum in mortem, ut quomodo surrexit Christus a mortuis per gloriam Patris : ita et nos in novitate vitæ ambulemus (*Rom. 6*) ; » id est, omni vetustate deposita, conformemur Christi similitudini. Hæc ergo infirmitas Christi superavit omnem fortitudinem mundi. « Tertia die resurrexit a mortuis. » Triduanæ sepulturæ mors evidenter ostendit, quod dum corpus in sepulcro jacuit, anima illa de inferis triumphavit : « Ascendit ad cœlos. » Ideo conditionem naturæ nostræ quam de homine matre natus assumpsit, super cœlos ad dexteram Patris collocavit. « Sedet. » Quod autem sedere dicitur, non significat membrorum positionem, sed judicariam potestatem. « Ad dexteram Dei Patris omnipotentis. » Ad dexteram vero in summa beatitudine intelligendum est dictum esse ; sicut ad sinistram constituentur hædi ; id est in ultima miseria. « Inde venturus est judicare vivos et mortuos. » Vivos autem et mortuos judicabit ; id est quos ante mortem nostram adventus ejus inveniet, et quos jam mortuos, resuscitabit : sive justos et peccatores, dicit vivos et mortuos. Attendant hujus fidei professores in hoc Symbolo, ad hoc Christi humanitatem, per quam reconciliati sunt, commemoratam, ut ingrati non existant beneficiis Redemptoris sui, qui eos per suam humanitatem reconciliavit, per deitatem absolvit, ne jure divino priventur paternis bonis, propter ingratitude sibi adjudicatis. « Credo in Spiritum sanctum, » æqualem et consubstantialem Patri et Filio, ab utroque æqualiter procedentem. Unde et ita in eum credendum est, sicut in Patrem et in Filium. « Sanctam Ecclesiam catholicam, » id est Ecclesiam orbis terrarum ; non eam de qua dicitur : « Ecce hic, et ecce illic (*Matth. 23*) ; » id est quæ in cubiculis esse dicitur, vel in deserto ; sed eam quæ diffusa est toto orbe terrarum, et in unitate fidei solidata. « Sanctorum communionem ; id est ecclesiasticorum sacramentorum veritatem, cui communicaverunt sancti, qui in unitate fidei de hac vita migraverunt. « Remissionem peccatorum. » Non tantum eorum quæ per baptismum remissa sunt ; sed etiam eorum quæ per humilem confessionem digna satisfactione mundata sunt. « Carnis resurrectionem, » quæ in adventu Domini communis futura est ; sed bonis malisque dissimilis, secundum quod Apostolus ait : « Omnes resurgemus ; sed non omnes immutabimur (*I Cor. 15*), » subintelligendum est in melius. « Vitam æternam, » hoc est quod idem Apostolus dicit : « Oportet enim corruptibile hoc induere incorruptionem, et mortale hoc induere immortalitatem (*ibid.*) : » Hæc duodecim capitula ad regulam veræ fidei firmissime pertinentia, fideliter credenda sunt, fortiter tenenda, veraciter, patienterque defendenda, et si quem his contraria dogmatizare noverimus, tanquam pestem fugiamus, et tanquam hæreticum abjiciamus. Ita enim ista quæ posita sunt, et compendiosis vocibus

comprehensa sunt, ita catholice fidei congruant, et hæreticæ pravitati occurrunt, ut huic regulæ firmiter adhærentes non sinantur errare, et a tramite rectæ fidei deviare. Quisquis autem aliter sapere voluerit, oremus ut hoc ei Deus revelare dignetur. Nos autem in eo quod accepimus ambulemus, et in eo quod certum nobis est, firmiter perseveremus. Hoc Symbolum docete spirituales filios vestros, pro quibus in baptismo sponsonem fecistis, quos de sacro fonte suscepistis. Hoc docete filios vestros, quos de carne vestra suscepistis. Hoc docete eos quos in clientelam vestram admisistis; quatenus per disciplinam vestram omnem errorem caveant; ea quæ inimica sunt Christianæ fidei fugiant, et ea quæ apta sunt tota virtute perficiant. Præstante Domino nostro Jesu Christo, qui vivit et gloriatur cum Patre et Spiritu sancto per immortalia sæcula sæculorum. Amen.

SERMO XXIV (3).

De adulterino habitu virorum vel mulierum.

Audivimus ex parabola evangelica quemdam patremfamilias nuptias filio suo fecisse, et ad eas plurimos invitasse. Inter quos **304** cum ingressus esset quidam non habens habitum nuptialem, visus a patrefamilias, jussus est non tantum a nuptiis excludi, sed in tenebras exteriores retrudi. Hæc parabola insensatos homines hujus temporis evidenter redarguit, quamvis altiori discussione aliquid secretius et sacratius possit intelligi. Prius ergo queramus quis sit iste paterfamilias, quis iste filius, quæ sint istæ nuptiæ. Quibus perspectis facilius intelligere poterimus cur ille ab his nuptiis exclusus sit, qui ad eas cum adulterina veste accessit. Intelligimus itaque hunc patremfamilias Deum Patrem omnipotentem, cui famulantur universæ familiæ gentium; qui coæternum et coequalem sibi genuit Filium, in cælis sine matre, in terris sine patre; cui nuptias fecit quando ei Ecclesiam ex omni genere hominum sociavit. Ad hanc Christi et Ecclesiæ societatem convocati sunt nobiles, ignobiles, divites, pauperes, omnis conditio, omnis sexus, omnis ætas. Inter hos accessit unus qui solus excludi meruit, quia habitum talium nuptiarum sanctitati congruentem non habuit. Attendite, fratres. Iste unus multi sunt, et tamen tota hæc multitudo unitatis nomine comprehenditur. Multi enim sunt quantum ad numerum personalis discretionis, sed unus sunt per consonantiam unius pravitatis. Sicut enim una Ecclesia est per fidem sub capite Christo, ita tota reproborum multitudo sive pateat sive lateat, unum corpus est sub principe diabolo. Qui ergo per infidelitatem manifeste a Deo recedit, ad has nuptias non accedit. Qui vero infidelis est, accedit corpore, recedit mente; nobiscum intrat Ecclesiam, communicat nobiscum Christi mensam. Boni et mali pisces adhuc latent intra retia donec dividantur in littore. Adhuc toleratur palea donec ventiletur area. Tunc

(3) Hic sermo jam a Jureto editus in calce epistoliarum ex v. c. S. Victor. Paris. iterum emittitur

manifeste apparebit, « quia multi vocati, pauci electi (*Matth. xxii*). » Tunc iste adulterator habitus nuptialis jussu patrefamilias manifeste excludetur, et in carcerem retrudetur. Interim tamen amici sponsi talem simulatorem non ignorant, quia impudicus habitus corporis nuntius est adulterati cordis. Impudicus autem habitus corporis est in viris superflua et inordinata capillatura, vestimentorumque muliebrum affectata similitudo, calceamentorumque metas necessitatis excedens simulata longitudo. In mulieribus facies fucata, virilium vestimentorum imitatio, capillorum nativi coloris adulteratio. Hic habitus in utroque sexu adulterinus est, et sanctorum nuptiarum societate indignus, et a conspectu tanti sponsi et tantæ sponsæ prorsus amovendus.

Nec silentio præterire hoc debent amici sponsi diligentes decorem domus Dei, debent hujusmodi adulteriis publice adlatrare; ne dicatur de eis: « Canes muti latrare non valentes (*Isa. lvi, 10*). » Qui enim quantitatem vel formam quam omnipotens et prudentissimus Plasmator finxit, in aliam transfigurare contendit, nonne evidenter dicere videtur ei qui se finxit, cur me fecisti sic? Improbata temeritas, conditoris plasma ita vilificare, ut quantitatem suam et formam quantum in se est, in aliud transfiguret, quod si a natura haberet, incomparabiliter se habere doleret. Nec ista dicimus a nobis tanquam ex nobis. Habemus patres nostros doctores egregios, qui ante nos contra ista scripserunt, et irrefragabili auctoritate damaaverunt. Audiamus Paulum doctorem gentium, de superflua capillatura dicentem Corinthiis: « Vir si comam nutriat, ignominia est illi (*I Cor. i*). » Cum enim vir ex Dei ordinatione primatum habeat super mulierem: qui contra honorem sui sexus superfluitate capillorum caput velat, primatum suum sibi abjudicat, ut merito de eo dicatur: « Homo cum in honore esset non intellexit; comparatus est, » ut vera dicamus, non tantum mulieribus, sed etiam « jumentis insipientibus (*Psal. xlix*). » Judicio enim legum, jure ab obtenta dignitate dejicitur, qui privilegio sibi commisso abutitur. Audiamus et beatum Cyprianum, egregium martyrem et suavissimum doctorem, de adulterino habitu disputantem. Dicit enim in epistola quam scribit de habitu virginum: « Opus Dei et factura ejus, et plasma ejus nullomodo adulterari debet, adhibito flavo colore vel nigrore, vel quolibet [vel nigro pulvere vel rubore aut quæ] denique lineamenta nativa corrupte, medicamine. Dicit enim Deus: » Faciamus « hominem ad imaginem et similitudinem nostram (*Gen. i*). » Et audet quisquam mutare et convertere quod Deus fecit? Manus Deo inferunt, quando id quod ille formavit, reformare et transfigurare contendunt, scientes [nescientes] quia opus Dei est omne quod nascitur, diaboli quodcumque mutatur. recognitus ad exemplaria mss. Bibl. Regiæ et Petavianæ.

Si quis pingendi artifex vultum alicujus et speciem A et corporis qualitatem æmulo colore signasset, et signato jam consummatoque simulacro manus alius afferret [inferret] et jam formata, jam picta quasi peritior reformaret, gravis prioris artificis injuria, et justa indignatio videretur. » Et in sequentibus : « Non metuisne, cum resurrectionis dies venerit, artifex tuus te non recognoscat : ad sua præmia et promissa venientem removeat et excludat? increpans vigore censoris et judicis dicat : opus hoc meum non est, nec imago hæc nostra est, cum te falso (4) medicamine polluisti, cum formam quam tibi dederam mendacio deformasti : facies corrupta est, membra aliena sunt. Deum videre non poteris quando oculi tibi non sunt quos Deus fecit, sed quos diabolus infecit (5). Audite me itaque ut parentem, audite, quæso, vos docentem, pariter ac monentem, audite utilitatibus vestris et commodis fideliter consulentem. Estote tales quales vos Dominus artifex fecit. Estote tales quales vos manus patris instituit. Maneat in vobis facies incorrupta, cervix pura, forma sincera : a calceamentis superfluis pedes liberi (6), crines nullo colore fucati, oculi conspiciendo Deo digni. Apostoli vox est, quem Dominus vas electionis appellavit. Dicit enim : « Primus homo de terra terrenus, secundus homo de cælo cælestis » Sicut portavimus imaginem terreni, sic portemus

(4) Autem falso. Reliqua paulo aliter apud Cyprianum.

(5) Sequentia etiam desumpta sunt ex Cypriano.

« imaginem cælestis (1 Cor. xv). » Hanc imaginem portat virginitas, portat integritas, portat sanctitas et veritas, portant disciplinæ Dei memores, justitiam cum religione retinentes, stabiles in fide, humiles in timore, ad omnem tolerantiam fortes, ad sustinendam injuriam mites, ad faciendam misericordiam faciles, fraterna pace unanimes [v. c. unanimes] atque concordēs : » quæ omnia observare, diligere et implere debemus, ut Apostoli præceptum adimpleamus : « Empti enim estis pretio magno, glorificate et portate Deum in corpore vestro (1 Cor. vi). » Deum enim in corpore nostro portamus, cum imaginem ejus per immundas et profanas adinventiones non deformamus, cum per omnia servitutis obsequia Redemptoris imperio parere studemus. Ita enim imaginem suam in nobis recognoscat, et nuptiali veste ornatos a suo sanctorumque consortio non excludat : quod nobis misericorditer præstare dignetur qui vivit et regnat Deus per omnia sæcula sæculorum. Amen.

SERMO XXV.

DE UNO SANCTO MARTYRE.

(Exstat in Appendice ad Sermones Augustini, Patrologiæ tom. XXXIX, Opp. Augustini V, parte II, col. 2158. Inc. : « Triumphalis beati martyris. » — Vide Notitiam litterariam Operum S. Ivonis tomo I præfixam, num. 4.)

(6) Apud Cyprianum, sint a compedibus aureis pedes liberi.

DUBIA.

SERMONES SEX AD POPULUM.

Exstant Patrologiæ tom. CXLVII, col. 219, in notis ad Joannem Abrincensem. — Vide Notitiam litterariam, num. 4.

MICROLOGUS

DE ECCLESIASTICIS OBSERVATIONIBUS.

(Hoc opusculum, jam a nobis editum tomo CLI (col. 974), Ivoni vindicat Henricus Warthonus in Auctario ad Usserium de Scripturis sacrisque vernaculis, pag. 359 : — Ex codice ms. bibliothecæ Lambethanæ, inquit, Ivonem Micrologi auctorem esse (quod quidem hactenus eruditos latuit) deprehendi. Codex enim ipse præclaræ vetustatis est, Ivone haud multo inferior, adeoque nihil non fidei meretur. Vide Notitiam Fabricii Opp. Ivonis tomo I præfixam.)

LECTORI.

305 Fuerat animus edere Chronicum satis amplum a Nino usque ad Ludovicum Pium, cujus quidem media pars jam in corpore historiæ Francicæ edita fuerat sub nomine Ivonis episcopi Carnotensis : quod etiam integrum manuscriptum ex monasterio Sancti Ebratphi recuperatum habuimus sub eodem nomine Ivonis epi-